



**«САМҰРЫҚ-ЭНЕРГО» АҚ**

**Халықаралық қаржылық есептіліктің стандарттары  
Шоғырландырылған қаржылық есептілік және  
Тәуелсіз аудитордың аудиторлық есебі**

**2022 жылғы 31 желтоқсан**

## Мазмұны

### ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ЕСЕБИ

#### ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК

Шоғырландырылған қаржылық жағдай туралы есеп.....	1-2
Шоғырландырылған пайда немесе шығын және басқа жиынтық кіріс туралы есеп.....	3
Шоғырландырылған капиталдағы өзгерістер туралы есеп.....	4
Шоғырландырылған ақша қаражатының қозғалысы туралы есеп.....	5-6

#### ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР:

1	Самұрық-Энерго тобы және оның қызметі .....	7
2	Қаржылық есептілікті дайындау негізі және есептік саясаттың негізгі ережелері .....	7
3	Жаңа есепке алу ережелері .....	26
4	Есептік саясатты пайдаланудағы маңызды есептік бағалау мен кәсіби пайымдар .....	27
5	Сегменттер бойынша ақпарат .....	36
6	Байланысты тараптармен есеп айырысу мен операциялар .....	40
7	Негізгі құралдар .....	43
8	Материалдық емес активтер .....	44
9	Бірлескен кәсіпорындар мен қауымдасқан компанияларға салынған инвестициялар .....	45
10	Өзге ұзақ мерзімді активтер .....	46
11	Тауар-материалдық қорлар .....	47
12	Негізгі қызмет бойынша дебиторлық берешек және басқа дебиторлық берешек .....	48
13	Өзге қысқа мерзімді активтер .....	49
14	Ақшалай қаражат және оның эквиваленттері .....	49
15	Капитал .....	50
16	Активтерді жою міндеттемелері бойынша резерв .....	50
17	Қарыздар .....	51
18	Негізгі қызмет бойынша кредиторлық берешек және өзге де кредиторлық берешек .....	55
19	Салықтар және бюджетке төленетін басқа да төлемдер бойынша берешек .....	55
20	Түсім .....	56
21	Сатудың өзіндік құны .....	56
22	Өткізу шығындары .....	56
23	Жалпы және әкімшілік шығындар .....	57
24	Өзге табыстар .....	57
25	Қаржылық табыстар .....	57
26	Қаржылық шығындар .....	58
27	Табыс салығы .....	58
28	Тоқтатылған қызмет .....	61
29	Шартты және келісімшартты міндеттемелер мен операциялық тәуекелдер .....	62
30	Бақыланбайтын үлес .....	67
31	Негізгі еншілес, қауымдасқан және бірлескен кәсіпорындар .....	68
32	Қаржылық тәуекелдерді басқару .....	69
33	Қаржы құралдарының әділ құны .....	78
34	Есептік кезеңнен кейінгі оқиғалар .....	79
35	Акцияға тиесілі пайда және бір акцияның теңгерімдік құны .....	79



## Тәуелсіз аудитордың аудиторлық есебі

«Самұрық-Энерго» АҚ Акционері және директорлар кеңесіне»:

### Біздің пікіріміз

Біздің пікірімізше, шоғырландырылған қаржылық есептілік «Самұрық-Энерго» АҚ (бұдан әрі «Компания») және оның еншілес ұйымдарының (бұдан әрі бірге - Топ) 2022 жылдың 31 желтоқсандағы шоғырландырылған қаржылық жағдайын, сондай-ақ жоғарыда көрсетілген күнмен аяқталатын жыл ішіндегі олардың шоғырландырылған қаржылық нәтижелері мен шоғырландырылған ақша қаражатының қозғалысын Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес барлық маңызды жақтарынан әділ көрсетеді.

### Аудит мәні

Біз Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік, ол келесіні қамтиды:

- 2022 жылдың 31 желтоқсандағы шоғырландырылған қаржылық жағдай туралы есеп;
- жоғарыда көрсетілген күнмен аяқталған жыл ішіндегі шоғырландырылған пайда немесе шығын және басқа жиынтық кірістер туралы есеп;
- жоғарыда көрсетілген күнмен аяқталған жыл ішіндегі шоғырландырылған капиталдағы өзгерістер туралы есеп;
- жоғарыда көрсетілген күнмен аяқталған жыл ішіндегі шоғырландырылған ақша қаражатының қозғалысы туралы есеп;
- есеп саясатының негізгі ережелерін және өзге де түсіндірме ақпаратты қоса алғанда, шоғырландырылған қаржылық есептілікке ескертпелер.

### Пікір білдіру негіздемесі

Біз аудитті халықаралық аудит стандарттарына (ХАС) сәйкес жүргіздік. Осы стандарттарға сәйкес Біздің жауапкершілігіміз «Аудитордың шоғырландырылған қаржылық есептілігінің аудиті үшін жауапкершілігі» бөлімінде төменде сипатталған.

Біз алған аудиторлық дәлелдер өз пікірімізді білдіру үшін негізді қамтамасыз ету үшін жеткілікті және тиісті болып табылады деп есептейміз.

### Тәуелсіздік

Біз Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары кеңесі (ХБЭСК кодексі) шығарған Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық этика кодексіне (Халықаралық тәуелсіздік стандарттарын қоса) және Қазақстан Республикасындағы қаржылық есеп беру аудитімізге қолданылатын этикалық талаптарына сәйкес Топқа қатысты тәуелсіз болып табыламыз. Біз ХБЭСК кодексіне және қаржылық есептілік аудитімізге қолданылатын Қазақстан Республикасының этикалық талаптарына сәйкес өзге этикалық міндеттемелерімізді орындадық.

## Аудит жасауда қолданылатын әдіснама

### Қысқаша шолу



Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігі деңгейіндегі маңыздылық тұтастай алғанда: 3,430,000 мың қазақстандық теңге, бұл 2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішіндегі түсімінің шамамен 0.9% құрайды

- Біз Қазақстан аумағында орналасқан бес еншілес кәсіпорынға және екі бірлесіп бақыланатын кәсіпорынға аудит бойынша жұмыс жүргіздік.
- Топтың аудиторлық тобы тексеру өткен барлық кәсіпорындарды аралады.
- Аудит көлемі барлық активтердің 98%, Топ кірісінің 99% және Топ кірісінің салық салынғанға дейінгі абсолюттік шамасының 95% қамтиды.
- Негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің құнсыздануы.
- Объектілерді пайдалану салдарын жоюға арналған резервтер.

Аудитті жоспарлау кезінде біз маңыздылықты анықтап, шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдеріне бағалау жүргіздік. Атап айтқанда, біз басшылықтың қандай салаларда субъективті пайымдаулар жасағанына талдау жасадық, мысалы, ол маңызды бағалау мәндеріне қатысты, атап айтсақ салдарынан белгісіздік туындауы мүмкін алдағы күндерге арналған болжамдарды қолдану және олардың орын алуына жол беру. Біздің барлық аудиттердегідей, біз басшылықтың ішкі бақылау жүйесін айналып өту қаупін қарастырдық, соның ішінде жосықсыз әрекеттер салдарынан елеулі бұрмалану қаупін тудыратын басшылықтың объективті емес белгілерінің болуына бағалау жасадық.

### Маңыздылық

Біздің аудиттің көлемін анықтауға біздің маңыздылықты қолдануымыз әсер етті. Аудит шоғырландырылған қаржылық есептілікте елеулі бұрмалаулар жоқ екендігіне барынша сенімді болуға арналған. Бұрмалау жосықсыз әрекеттер немесе қателіктер нәтижесінде пайда болуы мүмкін. Егер олар пайдаланушылардың осы шоғырландырылған қаржылық есептілік негізінде жеке-жеке немесе жиынтықта қабылданатын экономикалық шешімдеріне әсер етуі мүмкін деп негізді түрде болжауға болатын болса, олар елеулі болып есептеледі.

Кәсіби тұрғыдағы пікірімізге сүйене отырып, біз төмендегі кестеде көрсетілгендей, маңыздылық үшін, оның ішінде Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігі деңгейінде табыстылық үшін белгілі бір сандық шекті мәндерді белгіледік. Осы мәндердің көмегімен және сапалық факторларды ескере отырып, біз аудитіміздің көлемін, сондай-ақ аудиторлық рәсімдеріміздің сипатын, жүргізу мерзімдері мен көлемін айқындадық және егер болған жағдайда бұрмалаулардың (жеке-жеке және жиынтығында алынған) тұтастай шоғырландырылған қаржылық есептілікке әсерін бағаладық.

---

**Топтың тұтастай алғанда шоғырландырылған қаржылық есептілігі деңгейіндегі маңыздылық**

3,430,000 мың қазақстандық теңге

---

**Біз оны қалай анықтадық**

түсімнен шамамен 0.9 %

---

**Маңыздылық деңгейін анықтау үшін қолданылған базалық көрсеткіштің негіздемесі**

Біз түсімді маңыздылық деңгейін анықтау үшін базалық көрсеткіш ретінде пайдалану туралы шешім қабылдадық. Біз салық салынғанға дейінгі пайданы оның ауытқуына байланысты пайдаланбадық. Оның орнына біз аз өзгеретін түсімді қолдандық, оны акционер Топ қызметінің нәтижелерін бағалау үшін де пайдаланады.

Түсім шоғырландырылған қаржылық есептілікті пайдаланушылар ескеретін негізгі факторларға сәйкес келеді деп санаймыз.

Біз түсімнің шамамен 0.9% деңгейінде маңыздылықты анықтадық, бұл біздің кәсіби пікіріміз бойынша маңыздылықтың қолайлы сандық шекті мәндерінің диапазонына енеді.

---

#### **Аудиттің негізгі мәселелер**

Аудиттің негізгі мәселелері – бұл біздің кәсіби пікірімізге сәйкес ағымдағы кезеңдегі шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті үшін ең маңызды болып табылатын мәселелер. Бұл мәселелер біздің шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті аясында және осы есептілік туралы пікірімізді қалыптастыру кезінде қаралды және біз бұл мәселелер бойынша жеке пікір білдірмейміз.

**Аудиттің негізгі мәселелері****Аудиттің негізгі мәселесіне қатысты қандай аудиторлық процедуралар орындалды***Негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің құнсыздануы**Шоғырландырылған қаржылық есептіліктің №4 ескертпесін қараңыз.*

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компания басшылығы негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің құнсыздану көрсеткіштеріне талдау жасады. Жүргізілген талдау нәтижесінде Топ басшылығы дәстүрлі электроэнергия өндіру мен тарату ұйымдарының құнсыздану көрсеткіштерін анықтаған жоқ.

Жасыл энергетика ұйымдарының негізгі құралдары мен материалдық емес активтерінің құнсыздану көрсеткіштерін талдау және әділ құнын бағалау нәтижесінде Топ басшылығы ЖШС «Samruk-Green Energy» және ЖШС «Ereymentau Wind Power», сонымен қатар қатынас үлесі ЖШС «Энергия Семиречья» қаржылық емес активтерінің құнсыздану көрсеткіштерін анықтады және құнсыздану тестін өткізу шешімін қабылдады.

Біз баланстық құнының маңыздылығына байланысты құнсыздану мәселесіне ерекше назар аудардық, сондай-ақ басшылықтың құнсыздану көрсеткіштері мен пайдалану құнын талдау бағалау процессінің күрделі болғандықтан, болашақ нарықтық және экономикалық жағдайларға қатысты маңызды пайымдаулар мен бағалаулар және Топтың қаржылық-шаруашылық қызметері бойынша негізделінеді.

Талдау нәтижесі бойынша құнсыздану тесті жүргізілді және пайда немесе шығын және басқа да жиынтық кіріс туралы есепте құнсызданудан болған 10,470,300 мың теңге шығын танылды.

Басшылықтың жасаған қаржылық емес активтердің құнсыздану индикаторларын талдауға қатысты жүргізген біздің рәсімдерімізге мыналарды қамтыды:

- құнсыздану индикаторларын талдауда басшылық пайдаланған негізгі болжамдардың дәлдігі мен орындылығын тексеру;
- энергетика саласындағы экономикалық және нарықтық үрдістерді зерттеу;

Біз «Samruk-Green Energy» ЖШС, «Ereymentau Wind Power» ЖШС және қатысу үлесін «Semirechye Energy» ЖШС активтерінің құнсызданумен байланысты бағалау моделін алдық, зерттедік, бағаладық және модельде қолданылған әдіснаманы және негізгі болжамдарды және олардың бюджет пен бизнес-жоспармен, сыртқы ақпаратпен және салалық сараптамамызбен сәйкестігін бағаладық. Біз құнсыздануды бағалауда қолданылатын жорамалдар мен әдістемелер туралы пікір қалыптастыру үшін бағалау сарапшыларын тарттық. Басшылықтың қаржылық емес активтердің құнсыздануымен байланысты дайындаған бағалауына қатысты біздің процедуралар келесі қамтиды:

- басқа активтерден құралған ақша ағындарынан тәуелсіз ақша ағындарын тудыратын активтердің сәйкестендірілетін топтарын анықтауды талдау;
- тесті өткізу кезінде басшылық пайдаланатын негізгі болжамдардың дұрыстығы мен орындылығын тексеру;
- құнсыздану тестін бағалау үшін негізгі болжамдар бойынша басшылықпен бірқатар сұхбаттар жүргізу;
- басқа үлгілік мәліметтерді қарастыру және оларды даму жоспары сияқты растайтын құжаттармен салыстыру және қажет болған жағдайда даму жоспарын нақты нәтижелермен салыстыру;
- негізгі болжамдарға негізделген ықтимал өзгерістердің мүмкін әсерін қарастыру.

## Аудиттің негізгі мәселелері

## Аудиттің негізгі мәселесіне қатысты қандай аудиторлық процедуралар орындалды

*Объектілерді пайдалану салдарын жоюға арналған резервтер*

*Шоғырландырылған қаржылық есептіліктің № 3, 4, 7, 16 ескертпелерін қараңыз.*

2022 жылы Топ мемлекеттік ұйымдардан Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексінің талаптарына қатысты түсіндірмелер алды. Бұл Топ объектілерін пайдалану салдарын жою бойынша міндеттемелерді анықтауға мүмкіндік берді. Топ осы түсіндірмені талдау негізінде, Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексінің, Қазақстан Республикасының электроэнергетикасы саласындағы заңнамасының ережелеріне сәйкес талаптарды талдап, сондай-ақ Топтың есеп саясаты негізінде объектілерді пайдалану салдарын жоюды бағалау тәсілі мен әдісін анықтады, және «Болат Нұржанов атындағы «Екібастұз ГРЭС-1» ЖШС, «Алматы электр станциялары» АҚ, «Бірінші жел электр станциясы» ЖШС және «Samruk Green Energy» ЖШС еншілес ұйымдарының, сондай-ақ бірлескен кәсіпорнының «Екібастұз ГРЭС-2 станциясы» АҚ-на 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша объектілерді пайдалану салдарын жоюды қамтамасыз ететін резервтерді құрды.

Объектілерді пайдалану салдарын жою жөніндегі міндеттеменің номиналды құнын есептеуді Топтың экологиялық талаптар және күрделі құрылыс саласындағы сарапшылары құрылыстың сметалық құнын ресурстық әдіс бойынша есептеуге арналған SANA бағдарламасын пайдалану арқылы анықтады.

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың еншілес ұйымдары үшін объектілерді пайдалану салдарын жоюға арналған резервтің дисконтталған құны 19,146,405 мың теңгені, «Екібастұз ГРЭС-

Біз сондай-ақ «Активтердің құнсыздануы» 36 ХҚЕС (IAS) талаптарына сәйкес шоғырландырылған қаржылық есептілікке 4-ескертпеде ақпаратты ашудың жеткіліктілігіне назар аудардық.

Басшылықтың жасаған қаржылық емес активтердің құнсыздану индикаторларын талдауға қатысты жүргізген біздің рәсімдерімізге мыналарды қамтыды:

- резервтің номиналды құнын анықтаған Топ сарапшыларының құзыреттілігін, біліктілігін, тәжірибесін және объективтілігі бағалау;
- тесті өткізу кезінде басшылық пайдаланатын негізгі болжамдардың дұрыстығы мен орындылығын тексеру;
- жою резервтерінің бағалау бойынша басшылықпен бірқатар сұхбаттар жүргізу;
- материалдық айырмашылықтарды анықтау және шешу үшін SANA бағдарламалық құралын пайдалану арқылы анықталған шығынды басқа бағдарламалық құралдың болжалды құнымен салыстыру;
- тізімнің толықтығын анықтау үшін Топтың негізгі құралдарының тізбесін және жойылуға жататын және резервті есептеуге енгізілген объектілердің тізбесін салыстыру. Үлгілік негізде біз пайдаланудан шығару жұмыстарының көлемін растау үшін объектілердің техникалық паспорттарын тексерді;
- негізгі болжамдарға негізделген ықтимал өзгерістердің әсерін қарастыру;
- біз қоршаған ортаға кері әсер ететін объектілердегі қызметтің салдарын жұмсарту жөніндегі Топтың ағымдағы міндеттемелеріне заңнаманың әсерін, сондай-ақ 2022 жылы мемлекеттік органдардан Топ алған түсіндірмелерді түсіндіру үшін экологиялық құқықтық сарапшыларымызды араластырдық;
- Біз 2021 жылдың шілдесінде күшіне енген Экологиялық кодекстің талаптарына сәйкес резервті тануды есепке алу бойынша Топтың басшылығының тәсілін растау үшін техникалық есеп сарапшыларымызды араластырдық;
- біз бағалау бойынша сарапшыларды резервті

Аудиттің негізгі мәселелері	Аудиттің негізгі мәселесіне қатысты қандай аудиторлық процедуралар орындалды
<p>2 станциясы» АҚ бірлескен кәсіпорны үшін 4,218,679 мың теңгені құрады.</p> <p>Бұл мәселе маңызды пайымдаулардың болуына байланысты аудитордан үлкен назар аударуды талап етті.</p>	<p>есептеу кезінде пайдаланылған жорамалдар мен әдістемелер бойынша қорытынды жасауға және сол жорамалдар мен басшылықтың бағалауларымен салыстыруға және айырмашылықтарды анықтауға араластырдық.</p> <p>Біз сондай-ақ «Бағалау міндеттемелері, шартты міндеттемелер және активтер» 37 ХҚЕС (IAS) талаптарына сәйкес шоғырландырылған қаржылық есептілікке 4-ескертпеде ақпаратты ашудың жеткіліктілігіне назар аудардық.</p>

### Топ аудитінің көлемін анықтау

Біз аудит көлемін Топ пайдаланатын есепке алу процестері мен бақылау құралдарының құрылымын ескере отырып, сондай-ақ Топ өз қызметін жүзеге асыратын саланың ерекшелігін ескере отырып шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы өз пікірімізді білдіру үшін жұмысты жеткілікті көлемде орындай алатындай етіп анықтадық.

Топтық аудиттің жалпы тәсілін анықтау кезінде біз топтық аудитор немесе компоненттік аудиторлар ретінде, соның ішінде біздің нұсқауларымызға сәйкес жұмыс істейтін басқа аудиторлық фирмалар жүргізетін жұмыс түрін анықтадық. Егер жұмысты компоненттік аудиторлар жасаған болса, біз осы компоненттер аудитіне қатысуымыздың қажетті деңгейін анықтадық, бұл жеткілікті және тиісті аудиторлық дәлелдер Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігі туралы пікірімізді білдіру үшін негіз ретінде алынды деген қорытынды жасауға мүмкіндік береді.

Топтың активтері мен операциялары қауымдасқан компаниялар мен бірлескен кәсіпорындарды қоса алғанда, 20 субъектіге (компоненттерге) бөлінген. Олардың ішінде біз сегіз маңызды компоненттер ретінде анықтадық, оның ішінде компания, оның бес еншілес компаниясы және екі бірлескен бақыланатын кәсіпорын бар.

Жеті маңызды компонент үшін біз немесе басқа тәуелсіз аудиторлар компоненттердің қаржылық ақпаратының аудитін толық көлемде орындадық, оны Топ шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау үшін пайдаланады. Біз басқа тәуелсіз аудиторлардың жұмыс құжаттамасына шолу жасап, онымен негізгі жорамалдар мен әдіснаманы талқыладық, тәуелсіздікті, ХБЭСК Кодексінің талаптарын орындауды растадық. Біз сондай-ақ аудиттің тиісті негізгі мәселелерін басшылықпен және аудит комитетімен талқыладық.

Топтың өзге компанияларын біз елеусіз компоненттер ретінде айқындадық, оларға қатысты біз қаржылық ақпараттың аса маңызды салалары бойынша аудиторлық процедуралар мен жалпы талдамалық процедуралар жүргіздік.

Жалпы, біздің аудит көлемі барлық активтердің 98%, жалпы кірістің 99% және топтың таза пайдасының абсолюттік мөнінің 95% қамтыды. Біз орындаған жоғарыда көрсетілген процедуралар бізге Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне қатысты жеткілікті және тиісті аудиторлық дәлелдемелерді алуға және ол бойынша біздің пікірімізге негіздемені қамтамасыз етуге мүмкіндік берді.

### Өзге ақпарат

Басшылық өзге ақпарат үшін жауапты. Өзге ақпарат жылдық есепті қамтиды, бірақ шоғырландырылған қаржылық есептілік пен оған тәуелсіз аудитордың қорытындысын қамтымайды. Бұл есеп, шамамен, біздің аудиторлық қорытындының күнінен соң бізге берілетін болады.



Біздің шоғырландырылған қаржылық есептілік бойынша пікіріміз өзге ақпаратты қамтымайды, және біз бұл ақпаратқа қатысты қандай да бір формада сенімділік білдіретін қорытынды жасамаймыз.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікке жүргізілген аудитке байланысты, біздің міндетіміз жоғарыда көрсетілген өзге ақпаратты алған кезде, онымен танысып, және өзге ақпарат пен шоғырландырылған қаржылық есеп немесе біз аудит барысында алған біліміміз арасында маңызды келіспеушіліктердің бар болуы туралы, және өзге ақпараттың басқа мүмкін маңызды бұрмалаулары бар болуы туралы сұрақтарды қарастыру болып табылады.

Егер жоғарыда көрсетілген өзге ақпаратпен танысу барысында, оның маңызды бұрмалауы бар туралы қорытындыға келсек, біз корпоративтік басқаруға жауапты адамдарға айтуға міндеттіміз.

---

**Басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты адамдардың шоғырландырылған қаржылық есептілікке жауапкершілігі**

Басшылық халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес көрсетілген шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау және дұрыс ұсыну үшін және басшылық жосықсыз іс-әрекеттер немесе қателер салдарынан елеулі бұрмалауларды қамтымайтын шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау үшін қажет деп есептейтін ішкі бақылау жүйесі үшін жауапты болады.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық Топтың өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін бағалауға, тиісті жағдайларда қызметтің үздіксіздігіне қатысты мәліметтерді ашуға және және Қызметтің үздіксіздігі туралы жорамал негізінде есептілік жасау үшін жауапкершілік алады, бұларға басшылық Топты таратуға, оның қызметін тоқтатуға ниет білдірген немесе оның қызметін таратудан немесе тоқтатудан басқа қандай да бір нақты баламасы болмаған жағдайлар кірмейді.

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігін дайындауды қадағалауға жауапты болады.

---

**Аудитордың шоғырландырылған қаржылық есептілігінің аудиті үшін жауапкершілігі**

Біздің мақсатымыз тұтастай алғанда шоғырландырылған қаржылық есептілікте алақол әрекеттер немесе қателіктердің салдарынан туындайтын елеулі бұрмалаулардың жоқ екендігі туралы сапалы кепілділікті алу, және біздің пікірімізді қамтитын аудиторлық қорытындыны шығару болып табылады. Сапалы кепілділік дегеніміз, жоғары деңгейдегі кепілділікті білдіреді, бірақ ХАС-на сәйкес жүргізілген аудит маңызды бұрмалаулардың бар болған жағдайында, оларды әрқашан анықтайтындығына кепілдік болып саналмайды. Бұрмалаулар алақол әрекеттер мен қателіктердің нәтижесі болуы мүмкін, және егер олар, жеке немесе тұтастай қолданушылардың осы шоғырландырылған қаржылық есептілік негізінде қабылданатын экономикалық шешімдеріне айтарлықтай ықпалын тигізеді деп негізді болжауға болатын болса, маңызды болып есептелінеді.

ХАС-на тиісті жүргізілетін аудит барысында, біз кәсіби пікір қолданып, кәсіби күдікшілдікті сақтаймыз. Бұдан басқа, біз төмендегілерді орындаймыз:

- алақол әрекеттер немесе қателіктердің салдарынан шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі айтарлықтай бұрмалаулардың тәуекелдерін айқындаймыз және бағалаймыз; осы тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық рәсімдерді жобалаймыз және жүргіземіз; біздің пікірімізді білдіру үшін, жеткілікті әрі тиісті аудиторлық дәлелдерді аламыз. Алақол әрекеттердің салдарынан болған елеулі бұрмалаулардың тәуекелі, қателіктердің салдарынан болған елеулі бұрмалаулардың тәуекелінен жоғарырақ, себебі, алақол әрекеттерге келісу, жалғандық, қасақана жіберу, ақпаратты бұрмаланған күйінде беру немесе ішкі бақылауды айналып өтетін іс-әрекеттер жатады;
- тиісті жағдайларға қатысты аудиторлық рәсімдерді жобалау мақсатында аудит үшін маңызы бар ішкі бақылау жүйесіне түсінік аламыз, бірақ Топтың ішкі бақылауының тиімділігі туралы пікір білдіру мақсатында емес;

**Тәуелсіз аудитордың аудиторлық есебі (жалғасы)**

8 - бет

- қолданылған есеп саясатының орындылығын, басшылық дайындаған тиісті ақпараттың ашылуы мен бухгалтерлік бағалардың негізділігін бағалаймыз;
- басшылықтың үздіксіз қызмет туралы жорамалдың қолданылуының орындылығы туралы тұжырым жасаймыз, ал алынған аудиторлық дәлелдердің негізінде Топтың үздіксіз қызметін жалғастыру қабілеттілігіне елеулі күмәндар тудыратын оқиғалар мен жағдайларға байланысты маңызды белгісіздіктердің бар болуы туралы қорытынды жасаймыз. Егер біздің қорытындыда маңызды белгісіздік болған жағдайда, біз өз қорытындымызда шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі тиісті ақпараттың ашылуына назар аудару керекпіз, егер ондай ақпараттың ашылуы орынсыз болған жағдайда, біз өз пікірімізді өзгерту керекпіз. Біздің тұжырымдарымыз аудиторлық қорытындының шығарылу күніне дейінгі жиналған аудиторлық дәлелдерге негізделген. Алайда, одан кейін болатын оқиғалар немесе шарттар Топтың қызметінің үздіксіздік қабілеттілігін тоқтатуына әкеп соқтыруы мүмкін;
- жалпы ұсынылуына, құрылымы мен мазмұнына, ақпараттың ашылуына, және де негізінде жатқан операциялар мен оқиғаларды осы шоғырландырылған қаржылық есептілікте дұрыс ұсынылғанына баға береміз;
- шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы пікір білдіру үшін ұйымдардың қаржылық ақпаратына немесе Топ ішіндегі қызметке қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер аламыз. Біз Топтың аудитін басқаруға, бақылауға және жүргізуге жауап береміз. Біз аудиторлық пікірімізге толық жауап береміз.

Біз корпоративтік басқаруға жауапты адамдармен өзара ақпараттық қатынастар жасаймыз, оларға өзге ақпараттан бөлек, жоспарланған аудиттің көлемі мен мерзімдерін, сондай ақ, аудит нәтижелерінен туындаған маңызды қорытындылар туралы, оның ішінде, аудит барысында айқындалған ішкі бақылаудың маңызды жетіспеушіліктері туралы мәлімет береміз.

Біз сондай-ақ, корпоративтік басқаруға жауапты адамдарға тәуелсіздікке қатысты барлық тиісті этикалық талаптарды ұстанғанымыз туралы хабарлаймыз, және аудитордың тәуелсіздігіне ықпал етуіне негізі бар деп санауға болатын барлық өзара қарым-қатынастар мен өзге сұрақтар туралы, және қажет болған жағдайда, тиісті сақтық шаралары туралы мәлімдейміз.

**Тәуелсіз аудитордың аудиторлық есебі (жалғасы)**

9 - бет

Корпоративтік басқаруға жауапты адамдарға берілген мәліметтердің ішінен, біз ағымдағы кезеңнің шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті үшін маңызды болып саналатындарын анықтаймыз және сондықтан олар аудиттің негізгі мәселелері болып есептеледі. Бұл мәселелерді өз қорытындымызда баяндаймыз, келесі жағдайлардан басқа кездерде: жария етуге заңды түрде немесе нормативтік актпен тыйым салынғанда, немесе сирек жағдайларда біз бұл ақпаратты біздің қорытындымызда хабарлануының қажет емес жағдайларда, өйткені бұндай ақпаратты хабарлаудың теріс салдары оны хабарлаудың қоғамдық маңызы бар пайдасынан асып кетеді.

Аудиттің жауапты жетекшісі және осы тәуелсіз аудитордың аудиторлық есебін шығарған - Дана Инкарбекова.

«ПрайсуотерхаусКуперс» ЖШС атынан

Бекітілді және қол қойылды



Дана Инкарбекова  
«ПрайсуотерхаусКуперс» ЖШС  
Басқарушы директоры  
(Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің  
1999 жылғы 21 қазандағы №0000005  
Бас мемлекеттік лицензиясы)

Аудитор-орындаушы  
(2000 жылғы 18 қаңтардағы №0000492)

2023 жылғы 13 наурыз  
Алматы, Қазақстан


**«САМУРЫҚ-ЭНЕРГО» АҚ**  
**Шоғырландырылған қаржылық жағдай туралы есеп**

Қазақстанның мың теңгемен	Ескертпе	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.
<b>АКТИВТЕР</b>			
Ұзақ мерзімді активтер			
Негізгі құралдар	7	720,275,568	702,709,108
Инвестициялық меншік		104,999	110,160
Материалдық емес активтер	8	3,726,203	4,165,145
Пайдалану құқығы түріндегі актив		2,652,394	2,881,775
Бірлескен кәсіпорындар мен қауымдасқан компаниялардағы инвестициялар	9	88,567,345	73,993,321
Өзге де ұзақ мерзімді активтер	10	40,566,491	77,960,833
<b>Ұзақ мерзімді активтер жиыны</b>		<b>855,893,000</b>	<b>861,820,342</b>
Қысқа мерзімді активтер			
Тауарлы-материалдық қорлар	11	15,432,827	13,587,164
Негізгі қызмет бойынша дебиторлық берешек және өзге де дебиторлық берешек	12	39,619,591	32,437,068
Өзге де қысқа мерзімді активтер	13	16,273,052	18,452,057
Табыс салығы бойынша алдын ала төлем		4,010,796	1,385,209
Ақшалай қаражат және оның эквиваленттері	14	34,616,760	12,138,171
<b>Қысқа мерзімді активтер жиыны</b>		<b>109,953,026</b>	<b>77,999,669</b>
<b>АКТИВТЕР ЖИЫНЫ</b>		<b>965,846,026</b>	<b>939,820,011</b>

2023 жылдың 13 наурында басшылықтың атынан қол қойылды.

Рыскулов Айдан Қайратұлы  
 Экономика және қаржы жөніндегі  
 басқарушы директор



  
 Төлекова Сәуле Бекзадақызы  
 «Бухгалтерлік және салық есебі»  
 департаментінің директоры – Бас  
 бухгалтер

**«САМУРЫҚ-ЭНЕРГО» АҚ**  
**Шоғырландырылған қаржылық жағдай туралы есеп**

Қазақстандық мың теңгемен	Ескертпе	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.
<b>КАПИТАЛ</b>			
Акционерлік капитал	15	378,531,570	376,045,927
Өзге резервтегі капитал	15	124,850,717	125,128,459
Өтелмеген залал		28,012,639	(78,038)
<b>Топ акционерлеріне тиесілі капитал</b>			
Бақыламайтын акционерлер үлесі	30	531,394,926	501,096,348
		1,718,695	1,544,103
<b>КАПИТАЛ ЖИЫНЫ</b>		<b>533,113,621</b>	<b>502,640,451</b>
<b>МІНДЕТТЕМЕЛЕР</b>			
<b>Ұзақ мерзімді міндеттемелер</b>			
Активтерді жою міндеттемелері бойынша резерв	16	21,561,994	2,752,778
Қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелер		2,139,845	1,595,996
Қарыздар	17	147,794,163	190,537,037
Өзге де ұзақ мерзімді міндеттемелер		376,922	2,407,609
Ұзақ мерзімді жалдау міндеттемелері		1,132,295	1,495,895
Мерзімі ұзартылған табыс салығы бойынша міндеттемелер	27	67,254,045	72,198,561
<b>Ұзақ мерзімді міндеттемелер жиыны</b>		<b>240,259,264</b>	<b>270,987,876</b>
<b>Қысқа мерзімді міндеттемелер</b>			
Активтерді жою міндеттемелері бойынша резерв	16	66,400	73,814
Қарыздар	17	118,132,815	104,357,629
Қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелер		187,295	189,304
Негізгі қызмет бойынша кредиторлық берешек және өзге де кредиторлық берешек	18	57,497,678	50,157,039
Бюджетке төленетін салықтар және өзге де төлемдер бойынша берешек	19	11,311,801	7,850,505
Қысқа мерзімді жалдау бойынша міндеттемелер		925,658	927,267
Төленетін табыс салығы		4,351,494	2,636,126
<b>Қысқа мерзімді міндеттемелер жиыны</b>		<b>192,473,141</b>	<b>166,191,684</b>
<b>МІНДЕТТЕМЕЛЕР ЖИЫНЫ</b>		<b>432,732,405</b>	<b>437,179,560</b>
<b>МІНДЕТТЕМЕЛЕР ЖӘНЕ КАПИТАЛ ЖИЫНЫ</b>		<b>965,846,026</b>	<b>939,820,011</b>
Бір жай акцияның баланстық құны (қазақстандық теңгемен)	35	93,987	88,985

2023 жылдың 13 наурызда басшылықтың атынан қол қойылды.

Рыскулов Айдар Қайратұлы  
Экономика және қаржы жөніндегі  
басқарушы директор



Төлекова Сәуле Бекзадақызы  
«Бухгалтерлік және салық есебі»  
департаментінің директоры – Бас  
бухгалтер

7-беттен 79-бетке дейін қоса берілген ескертпелер осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады

**«САМУРЫҚ-ЭНЕРГО» АҚ**  
**Шоғырландырылған пайда немесе шығын және басқа жиынтық кіріс туралы есеп**

Қазақстандық мың теңгемен	Ескертпе	2022	2021
Түсім	20	381,464,992	332,537,144
Сатудың өзіндік құны	21	(288,928,586)	(254,847,439)
<b>Жалпы пайда</b>		<b>92,536,406</b>	<b>77,689,705</b>
Өткізу шығындары	22	(9,110,402)	(9,029,370)
Жалпы және әкімшілік шығындар	23	(18,851,978)	(14,632,138)
Бірлескен кәсіпорындар мен қауымдастырылған компаниялардың нәтижелері бойынша үлес	9	16,103,114	13,454,577
Қаржылық емес активтердің (нетто) (құнсыздану шығындары)/активтердің құнсыздануын қалпына келтіру табыстары	4	(10,448,192)	(20,760,920)
Қаржылық активтердің құнсыздануын қалпына келтіру табыстары		593,668	829,129
Өзге табыстар	24	3,941,056	4,391,933
Өзге шығындар		(610,716)	(514,174)
Қаржылық табыстар	25	2,747,376	2,613,005
Қаржылық шығындар	26	(29,747,698)	(29,986,911)
<b>Салық салғанға дейінгі пайда</b>		<b>47,152,634</b>	<b>24,054,836</b>
Табыс салығы бойынша шығындар	27	(16,110,545)	(8,376,434)
<b>Жалғасатын қызметтен түскен жылдағы пайда</b>		<b>31,042,089</b>	<b>15,678,402</b>
Тоқтатылған қызметтен бір жылдағы шығын	15	(735,820)	(331,856)
<b>Бір жылғы пайда</b>		<b>30,306,269</b>	<b>15,346,546</b>
Өзге де жиынтықты шығындар (залалы) (Қайта жіктеу салдарынан пайдалар немесе шығындар құрамына жатпайтын баптар)			
Еңбек қызметін аяқтау бойынша сыйақылар міндеттемелерін қайта бағалау		(277,742)	(39,588)
<b>Бір жылғы жиынтық пайда</b>		<b>30,028,527</b>	<b>15,306,958</b>
<b>Тиесілі пайда:</b>			
Топ акционерлеріне		30,131,677	15,046,311
Бақыламайтын акционерлерге	30	174,592	300,235
<b>Бір жылғы пайда</b>		<b>30,306,269</b>	<b>15,346,546</b>
<b>Тиесілі барлық жиынтық кіріс:</b>			
Топ Акционерлеріне		29,853,935	15,006,723
Бақыламайтын акционерлерге	30	174,592	300,235
<b>Кезеңдегі жиынтық кіріс</b>		<b>30,028,527</b>	<b>15,306,958</b>
Акцияға бір жылғы табыс (қазақстандық теңгемен)	35	5,509	2,745
Тоқтатылған қызметтен бір акцияға шаққандағы жылдағы шығын (теңге)	35	(131)	(59)

7-беттен 80-бетке дейін қоса берілген ескертпелер осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады

**«САМҰРЫҚ-ЭНЕРГО» АҚ**  
**Шоғырландырылған капиталдағы өзгерістер туралы есеп**

	Топ акционерлеріне тиесілі							
	Қазақстандық мың теңгемен	Ескертпе	Акционерлік капитал	Өзге де резервтік капитал	Өтелмеген залал	Барлығы	Бақылмай-тын акционерлер үлесі	Барлық капитал
2021 ж. 1 қаңтарындағы қалдық			376,045,927	125,168,047	(11,882,206)	489,331,768	1,243,868	490,575,636
Бір жыл ішіндегі пайда			-	-	15,046,311	15,046,311	300,235	15,346,546
Өзге жиынтық залал			-	(39,588)	-	(39,588)	-	(39,588)
<b>Барлық жиынтық табыс/(залал)</b>			-	<b>(39,588)</b>	<b>15,046,311</b>	<b>15,006,723</b>	<b>300,235</b>	<b>15,306,958</b>
Дивидендтер		15	-	-	(3,242,143)	(3,242,143)	-	(3,242,143)
<b>2022 ж. 1 қаңтарындағы жағдай бойынша қалдық</b>			<b>376,045,927</b>	<b>125,128,459</b>	<b>(78,038)</b>	<b>501,096,348</b>	<b>1,544,103</b>	<b>502,640,451</b>
Бір жыл ішіндегі пайда			-	-	30,131,677	30,131,677	174,592	30,306,269
Өзге жиынтық залал			-	(277,742)	-	(277,742)	-	(277,742)
<b>Барлық жиынтық табыс/(залал)</b>			-	<b>(277,742)</b>	<b>30,131,677</b>	<b>29,853,935</b>	<b>174,592</b>	<b>30,028,527</b>
Акциялардың эмиссиясы			2,485,643	-	-	2,485,643	-	2,485,643
Дивидендтер		15	-	-	(2,041,000)	(2,041,000)	-	(2,041,000)
<b>2022 ж. 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша қалдық</b>			<b>378,531,570</b>	<b>124,850,717</b>	<b>28,012,639</b>	<b>531,394,926</b>	<b>1,718,695</b>	<b>533,113,621</b>

**«САМУРЫҚ-ЭНЕРГО» АҚ**  
**Шоғырландырылған ақша қаражатының қозғалысы туралы есеп**

Қазақстанның мың теңгемен	Ескертпе	2022 ж.	2021 ж.
<b>Операциялық қызметтен түскен ақшалай қаражат қозғалысы</b>			
Жалғасатын қызметтен түскен салық төлегенге дейінгі пайда		47,152,634	24,054,836
Тоқтатылған қызметтен салық төлегенге дейінгі пайда		(735,820)	(331,537)
<b>Мыналарға түзетулер:</b>			
Тозу және амортизация		60,804,491	56,202,182
Негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің істен шығуынан болған залалдар		146,214	317,376
Қаржылық емес активтердің құнсыздануынан болған залалдар		10,448,192	20,760,920
Қаржылық активтердің құнсыздануынан болған залалдар/(қалпына келтіру)		(593,668)	(828,769)
Қосымша қуаттарды іске қосудан түскен табыстардың амортизациясы		29,903,128	30,138,966
Қаржылық шығыстар		(2,748,608)	(2,616,175)
Қаржылық табыстар	9	(16,103,114)	(13,454,577)
Бірлескен кәсіпорындар мен қауымдасқан компаниялардың табыстарындағы үлес		(400,659)	(660,324)
Тұтынушылардан негізгі қорларды ақысыз беруден түскен табыс	19	2,180,157	2,438,179
Басқа есептеулер		(105,978)	446,497
Бу газының шығарыңдыларына артық квоталар алу резерві		47,152,634	24,054,836
Өзге түзетулер		(735,820)	(331,537)
		<b>129,946,969</b>	<b>116,467,574</b>
<b>Айналым капиталындағы өзгерістерге дейін операциялық қызметтен түскен ақшалай қаражатының қозғалысы</b>			
Негізгі қызмет бойынша дебиторлық берешектің және басқа да дебиторлық берешектің және өзге де қысқа мерзімді активтердің азаюы/(көбеюі)		(1,354,374)	4,546,894
Тауар-материалдық қорлардың көбеюі		(1,166,191)	(208,416)
Негізгі қызмет бойынша кредиторлық берешектің және өзге де кредиторлық берешектің және өзге де ұзақ мерзімді міндеттемелердің (азаюы)/көбеюі		(369,302)	(5,946,327)
Қызметкерлерге сыйақы беру бойынша берешектің азаюы		89,791	(88,856)
Төлеуге бөлінген салықтың азаюы		3,814,547	(33,916)
		<b>130,961,440</b>	<b>114,736,953</b>
<b>Операциялық қызметтен алынған ақшалай қаражат</b>			
Төленген табыс салығы		(21,940,332)	(12,614,526)
Төленген пайыздар		(21,684,136)	(23,108,855)
Алынған дивидендтер		-	72,455
		<b>87,336,972</b>	<b>79,086,027</b>
<b>Операциялық қызметтен алынған таза ақша қаражаты</b>			
Операциялық тоқтатылған қызметтен пайдаланылған таза ақша қаражаты		(54,790)	(154,856)
<b>Инвестициялық қызметтен түскен ақша қаражатының қозғалысы</b>			
Негізгі құралдарды сатып алу		(52,482,365)	(92,723,889)
Материалдық емес активтерді сатып алу		(423,837)	(881,827)
Борыштық құралдар сатып алу)		-	(9,131,800)
Басқа да қаржылық дебиторлық берешекті өтеу		9,584,600	2,672,102
Борыштық құралдарды сатудан түсетін түсімдер		1,887,792	1,230,331
Алынған пайыздық табыс		14,447,066	1,357,524
Еншілес ұйымдардың шығуынан түскен түсімдер, оған олардың құрамынан шыққан ақша қаражаты кірмейді		(1,365,080)	(86,855)
Негізгі құралдарды сатудан түскен ақша қаражаты		(518,700)	-
Банктік депозиттерді және банктік депозиттер балансында пайдалануды шектеумен ақшалай қаражатты (азайту)/ұлғайту, нетто		518,700	-
Өзге төлемдер		190,630	543,425
		<b>(28,161,194)</b>	<b>(97,020,989)</b>
<b>Инвестициялық қызметте алынған таза ақша қаражаты</b>		<b>5,515</b>	<b>-</b>
<b>Инвестициялық тоқтатылған қызметтен алынған таза ақша қаражаты</b>		<b>-</b>	<b>-</b>

7-беттен 80-бетке дейін қоса берілген ескертпелер осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады



**«САМҰРЫҚ-ЭНЕРГО» АҚ**  
**Шоғырландырылған ақша қаражатының қозғалысы туралы есеп**

Қазақстандық мың теңгемен		2022ж.	2021 ж.
<b>Қаржылық қызметтен түскен ақша қаражатының қозғалысы</b>			
Қарыздардың түсімі	17	97,623,873	141,598,976
Поступление от эмиссии акций		2,485,643	-
Қарыздарды өтеу және шығарылған облигациялар бойынша негізгі борышты төлеу	17	(134,108,186)	(135,670,371)
Облигацияларды шығарудан түсетін түсімдер	17	-	18,400,000
Қаржылық жалдау бойынша негізгі борышты өтеу		(674,019)	(723,203)
Акционерлерге төленген дивидендтер	15	(2,041,000)	(3,242,143)
Бақыланбайтын акционерлердің үлесіне төленген дивидендтер		-	(98,238)
Өзге төлемдер		35,000	(2,516)
<b>Қаржылық қызметтен түскен/(қызметте пайдаланылған) таза ақша қаражаты</b>		<b>(36,678,689)</b>	<b>20,262,505</b>
Қаржылық тоқтатылған қызметтен түскен/(қызметте пайдаланылған) таза ақша қаражаты		53,833	151,566
<b>Валюта айырбас бағамының ақша қаражатына және олардың эквиваленттеріне есері</b>			
ақша қаражатының құнсыздануына қатысты резервтің минусуы		(7,352)	(83,769)
Жалғасатын қызметтен түсетін ақша ағындарының өзгерістері, соның ішінде:		(5,120)	519
Тоқтатылған қызметтен түскен ақша қаражатының өзгеруі		22,484,617	2,244,293
		4,558	(3,290)
<b>Жыл басындағы ақша қаражаты, оның ішінде:</b>		<b>12,138,171</b>	<b>9,893,878</b>
Тоқтатылған қызметтің басындағы ақша қаражаты		1,470	-
<b>Жыл аяғындағы ақшалай қаражат</b>	<b>14</b>	<b>34,616,760</b>	<b>12,138,171</b>
Тоқтатылған операциялардың соңындағы ақша қаражаты		6,028	-

Негізгі құралдарды сатып алудан түскен ақша ағыны 6,610,277 мың теңге сомасында төленген капиталдандырылған сыйақыны қамтиды (2021: 2,332,452 мың теңге).

## **1 Самұрық-Энерго тобы және оның қызметі**

Осы шоғырландырылған қаржылық есептілік Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (ХҚЕС-ке) сәйкес «Самұрық-Энерго» АҚ (бұдан әрі – «Компания») мен оның еншілес компаниялары (бұдан әрі – бірлесіп «Топ» деп аталады) үшін 2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылға өзірленді.

Компания 2007 жылы 18 сәуірде құрылып, 2007 жылы 10 мамырда тіркелген. Компания Қазақстан Республикасының заңнамаларына сәйкес акционерлік қоғам нысанында құрылған. Топ Қазақстан Республикасы (бұдан әрі – ҚР) энергетикалық кешенінің кәсіпорындарын шоғырландыру мақсатында құрылды.

2022 жылғы 31 желтоқсандағы және 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша, Компанияның жалғыз акционері «Самұрық-Қазына» ұлттық әл-ауқат қоры» АҚ (бұдан әрі – «Самұрық-Қазына») болып табылады. ҚР Үкіметі – Компанияны түпкі бақылаушы тарап.

### **Негізгі қызмет**

Топ қызметінің негізгі түрлері көмір, көмірсутектер, су ресурстары және жаңартылатын энергия көздері (бұдан әрі – ЖЭК) негізінде электр және жылу энергиясы мен ыстық су өндіру, халыққа және өнеркәсіп кәсіпорындарына өткізу, электр энергиясын тасымалдау және желіде электр энергиясын техникалық бөлу, сондай-ақ су электр станцияларының мүлкітік кешендерін жалға беру болып табылады.

Топтың еншілес компаниялары мен оның бірлескен кәсіпорындарының операциялық қызметі «Электр энергетикасы туралы», «Табиғи монополиялар», «Жаңартылатын энергия көздерін пайдалануды қолдау туралы», және Қазақстан Республикасының Кәсіпкерлік Кодексі заңдарымен реттеледі. Энергетикалық компаниялардың қызмет түрлеріне байланысты тарифтік реттеу ҚР Ұлттық экономика министрлігі Табиғи монополияларды реттеу және бәсекелестікті қорғау комитетінің (бұдан әрі – Комитет) немесе салалық министрлік – ҚР Энергетика министрлігінің (бұдан әрі – ЭМ) құзыретіне жатады.

Энергия өндіруші ұйымдар үшін электр энергиясына тарифтер Энергетика министрінің 2015 жылғы 27 ақпандағы № 160 «Энергия өндіруші ұйымдар тобы үшін электр энергиясына шекті тарифтерді бекіту туралы» бұйрығымен және кейінгі өзгерістер мен толықтырулармен бекітілген. Жаңартылатын энергия көздерін пайдалану объектілері өндіретін электр энергиясын жеткізу тарифтері тіркелген және ЖЭК технологиясына байланысты (жел, күн және басқа көздер үшін бөлек) Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2014 жылғы 12 маусымдағы № 645 «Тіркелген тарифтерді бекіту туралы» қаулысымен бекітілген және жыл сайын индекстеуге жатады. Бұл ретте қаржы-есеп айырысу орталығы сатып алушы ретінде өрекет етеді, ал энергия өндіруші ұйым сатушы ретінде өрекет етеді. Энергия беруші компаниялар үшін электр энергиясын беру және бөлу, жылу энергиясын өндіру тарифтерін және энергиямен жабдықтау тарифтерін (бұдан әрі – ЭЖ) Комитет реттейді. Комитет реттеу мен бақылауды Қазақстан Республикасының заңнамалық және нормативтік құқықтық актілеріне қатаң сәйкестікте жүзеге асырады.

Тарифтер бойынша шешімдерге белгілі бір дәрежеде әлеуметтік және саяси мәселелердің де ықпалы тиеді. ҚР Үкіметінің экономикалық, әлеуметтік және өзге салалардағы іс-қимылдары мен шешімдерінің Топтың операциялық қызметіне айтарлықтай ықпалы болуы мүмкін.

### **Қызмет жүзеге асырылатын мекенжай мен орын**

Компанияның бас кеңсесінің мекенжайы мен қызметін жүзеге асыратын орны: Қазақстан Республикасы, Нұр-Сұлтан қ., Қабанбай батыр даңғылы, 15А, Б Блок.

## **2 Қаржылық есептілікті дайындау негізі және есептік саясаттың негізгі ережелері**

### **Шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау негізі**

Осы шоғырландырылған қаржылық есептілік бастапқы күн бойынша есепке алу қағидасы негізінде Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (ХҚЕС) сәйкес дайындалды. Осы шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындаған кезде қолданылған есеп саясатының қағидаттары төменде берілген. Есеп саясатының бұл қағидаттары, егер өзгеше көрсетілмесе (5-ескертпе), барлық ұсынылған кезеңдердің есептіліктеріне қатысты жүйелі түрде қолданылды.

ХҚЕС бойынша қаржылық есептілікті дайындау кейбір маңызды бухгалтерлік бағаларды қолдануды талап етеді. Бұған қоса, басшылық Топтың есептік саясатын қолданған кезде өз пайымдауларына сүйенулері тиіс. Бағалаудың немесе күрделіктің жоғары деңгейін талап ететін бухгалтерлік есеп саласы, сондай-ақ жорамалдар мен бағалар шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін маңызды болып табылатын салалар 4-ескертпеде көрсетілді.

## **2 Қаржылық есептілікті дайындау негізі және есептік саясаттың негізгі ережелері (жалғасы)**

### **Үздіксіз қызмет қағидасы**

Басшылық бұл шоғырландырылған қаржылық есептілікті тұрақты негізде дайындады. Басшылықтың шешімі Топтың қаржылық жағдайына, оның қазіргі ниеттеріне, операциялардың табыстылығына, қаржылық ресурстарға қолжетімділікке және мемлекеттік қолдау көрсетуге негізделген. 2022 жылдың 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың қысқа мерзімді міндеттемелері қысқа мерзімді активтерден 29,011,658 мың теңгеге асты (2021 жыл: қысқа мерзімді міндеттемелері қысқа мерзімді активтерден 68,880,793 мың теңгеге асты). Қысқа мерзімді міндеттемелердің өсуінің негізгі факторы банктерден қысқа мерзімді қарыздарды тарту болды, бұл Топтың жоғары пайыздық мөлшерлеменен ұзақ мерзімді қарыздар деңгейін төмендету саясатымен байланысты болды. Сонымен қатар, есепті кезеңде Топ өз қаражаты есебінен несиелер бойынша мерзімінен бұрын төлемдер жасады.

Топтың таяу болашақта жұмысын жалғастыру қабілетін бағалау кезінде мынадай факторлар ескерілді:

- Топ Қазақстанның энергия жүйесінің сенімділігін қамтамасыз ету үшін стратегиялық маңызға ие. Басшылықтың және Топ акционерлерінің Топтың қызметін жоюға ниеті де, оған қажеттілік те жоқ.
- Топтың 5,841,514 мың теңге мөлшерінде ағымдағы міндеттері Алматы қаласының әкімшілігі алдындағы қарызы бітімгершілік келісім бойынша ақша қаражатының жұмсалымын талап етпейді.
- Күрделі шығындарға кететін қаражатты шегергенде, 2022 жылы Топ операциялық қызметтен 97.1 миллиард теңге мөлшерінде ақша ағынын күтеді.

2022 жылдың 31 желтоқсандағы жағдай бойынша екінші деңгейлі банктерде Топтың жаңартылатын кредиттік желі аясында 80 миллиард теңгеден астам игеруге несие алуға мүмкіндігі бар.

Осы шоғырландырылған қаржылық есептілікте активтер мен міндеттердің баланстық құнының, кірістер мен шығындардың, сондай-ақ операциялық қызметті жалғастыруға мүмкін емес болған жағдайда қажет болатын қаржылық есеп туралы шоғырландырылған есептілік жіктелуінің түзетулерді жоқ, бұндай түзетулер маңызды болуы мүмкін.

### **Шоғырландырылған қаржылық есептілік**

#### **(i) Еншілес компаниялар**

Еншілес компаниялар Топ бақылайтын құрылымданған кәсіпорындарды қоса алғанда, инвестициялық объектілерді білдіреді, өйткені Топ (i) инвестиция объектісінің тапқан табысына айтарлықтай ықпал ететін маңызды қызметті басқару мүмкіндігін беретін өкілеттіктерге ие болады, (ii) инвестиция объектісіне қатысудан түскен өзгермелі табыспен байланысты тәуекелдерге ұшырайды немесе осындай табысты алу құқығына ие болады және (iii) инвестордың табысының шамасына ықпал ету мақсатында инвестициялар объектісіне қатысты өзінің өкілеттіктерін пайдалану мүмкіндігіне ие болады. Топтың басқа кәсіпорынға қатысты өкілеттіктерінің болуын бағалаған кезде нақты өлеуетті дауыс беру құқықтарымен бірге нақты құқықтарының болуын және олардың ықпалын қарастыру керек. Егер ұстаушының инвестиция объектісінің маңызды қызметін басқаруға қатысты шешім қабылдаған кезде осы құқықты іске асыруға практикалық мүмкіндігі болса, құқық нақты болып табылады. Егер топтың инвестиция объектісінде басым дауыс беру құқығы болмаса да, ол инвестиция объектісіне қатысты өкілеттіктерге ие бола алады. Мұндай жағдайларда инвестиция объектісіне қатысты нақты өкілеттіктерінің болуын белгілеу үшін Топ басқа дауыс беру құқығын ұстаушылар пакеттерін ыдырату дәрежесі мен мөлшеріне қатысты өзінің дауыс беру құқықтары пакетінің мөлшерін бағалауы тиіс. Басқа инвесторлардың инвестиция объектісінің қызметіне түбегейлі өзгерістер енгізумен байланысты немесе ерекше жағдайларда қолданылатын қорғану құқықтары Топтың инвестиция объектісін бақылау мүмкіндігіне кедергі келтірмейді.

Еншілес кәсіпорындар шоғырландырылған қаржылық есептілікке Топқа олардың операцияларын бақылау функциясы берілген күннен бастап (сатып алу күні) қосылады және бақылау жасау тоқтатылған күннен бастап шоғырландырылған есептіліктен шығарылады.

Еншілес кәсіпорындар шоғырландырылған қаржылық есептілікке сатып алу әдісі бойынша қосылады. Сатып алынған сәйкестендірілген активтер, сондай-ақ бизнесті біріктіру аясында алынған міндеттемелер мен шартты міндеттемелер бақыланбайтын қатысу үлесінің шамасына қарамастан, сатып алған күнгі әділ құны бойынша бағаланады.

Топ тікелей қатысу үлесін білдіретін және таратылған жағдайда ұстаушыға әрбір операция бойынша жеке немесе а) әділ құны бойынша, немесе б) сатып алынған ұйымның таза активтеріндегі бақыланбайтын қатысу үлесіне барабар таза активтер үлесіне құқық беретін бақыланбайтын қатысу үлесін бағалайды.

Тікелей қатысу үлесі болып табылмайтын бақыланбайтын қатысу үлесі әділ құны бойынша бағаланады.

## **2 Қаржылық есептілікті дайындау негізі және есептік саясаттың негізгі ережелері (жалғасы)**

Гудвил сатып алынған компания үшін төленген сыйақылардың, алған сәтке дейін меншікте болған сатып алынған компаниядағы үлестің әділ құны мен сатып алынған компаниядағы бақыланбайтын қатысу үлесінің жалпы сомасынан сатып алынған компанияның таза активтерін шегеру арқылы бағаланады. Теріс сома («теріс гудвил») басшылық тағы да бір рет барлық сатып алынған активтер мен барлық қабылданған міндеттемелердің, шартты міндеттемелердің сәйкестендірілгенін анықтаған соң және оларды бағалау дұрыстығын талдаған соң пайда мен залал құрамында танылады.

Сатып алынған компания үшін төленген сыйақы шартты сыйақыны төлеумен байланысты активтердің немесе міндеттемелердің әділ құнын қоса алғанда, бірақ мысалы консультациялық, заң, бағалау және басқа ұқсас кәсіби қызметтер үшін төлеу секілді сатып алумен байланысты шығындарды жоққа шығара отырып, берілген активтердің, шығарылған үлестік құралдардың және қабылданған немесе көтерген міндеттемелердің әділ құнымен бағаланады. Мәміле бойынша үлестік құралдарды шығарған кезде келтірілген шығындар капитал сомасынан шегеріледі, борыштық міндеттемелерді шығарған кезде мәміле бойынша келтірілген шығындар олардың баланстық құнынан шегеріледі, ал мәміле бойынша сатып алумен байланысты қалған басқа залалдар шығыстарға жатады.

Топ компаниялары арасындағы барлық операциялар және осы операциялар бойынша іске асырылмаған пайда, сонымен қатар, Топ ішіндегі есептемелер бойынша сальдо алынып тасталады. Құнын өтеу мүмкін болмаған жағдайлардан басқа жағдайларда іске асырылмаған шығындар да алынып тасталады. Компания мен оның барлық еншілес компаниялары Топ саясатына сәйкес бірыңғай есептік саясатты қолданады.

Бақыланбайтын қатысу үлесі Компания қызметінің таза нәтижелері мен ол тікелей немесе жанама түрде иелік етпейтін үлеске сәйкес келетін еншілес компанияның капиталының бір бөлігі болып табылады. Бақыланбайтын қатысу үлесі Топ капиталының жеке компонентін құрайды.

### *(ii) Жалпы бақылаудағы тараптардан еншілес компанияларды сатып алу*

Жалпы бақылаудағы тараптардан сатып алынған еншілес компаниялар алдыңғы компанияны есепке алу едісімен есепке алынады. Осы әдіске сәйкес біріккен компанияның шоғырландырылған қаржылық есептілігінде кәсіпорындарды біріктіру оның ұсынылған есептің едәуір ерте кезеңнің басында шыққаны туралы болжамға сәйкес немесе кеш болса, онда біріктіруші компаниялар алғаш рет жалпы бақылауға алынғанда көрсетіледі. Тараптар арасында берілген жалпы бақылаудағы еншілес компаниялардың активтері мен міндеттемелері алдыңғы компанияның қаржылық есептілігінде көрсетілген баланстық құн бойынша ескеріледі. Алдыңғы компания еншілес компанияның қаржылық есептілігі шоғырландырылған ХҚЕС-ке сәйкес әзірленген есептілікті ұсынудың ең жоғары деңгейі болып саналады. Алдыңғы компанияны бастапқы сатып алған кезде туындаған гудвил сондай-ақ осы шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетіледі. Алдыңғы ұйымның гудвилін қосқанда, таза активтердің баланстық құны мен төленген сыйақының сомасымен арасындағы айырмашылық капиталдың құрамындағы басқа резервтердің өзгеруі ретінде көрсетіледі.

### *(iii) Бақыланбайтын қатысу үлесін сатып алу және сату*

Топ бақыланбайтын қатысу үлесінің иелерімен жасалған келісімдерді есепке алу үшін бақылаудың жоғалмауына әкептетін экономикалық бірлік моделін қолданады. Бақыланбайтын үлесті сатып алу үшін төленген сыйақы мен оның баланстық құнының арасындағы айырмашылық есепте тікелей капитал шоттарындағы капиталмен жүргізілген келісім ретінде көрсетіледі. Топ бақыланбайтын үлесті сату үшін алынған сыйақы мен оның баланстық құнының арасындағы айырмашылықты капиталды өзгерту туралы есепте капиталмен жүргізілген мәміле ретінде таниды.

### *(iv) Бірлескен қызмет*

ХҚЕС-11-ге сәйкес, бірлескен қызметке салынған инвестиция әрбір инвестордың шарттық міндеттемелері мен құқықтарына байланысты жіктеледі. Топ өзінің бірлескен қызметінің сипатын бағалап, оны бірлескен кәсіпорындар санатына жатқызды. Бірлескен кәсіпорындардың қызметі үлестік әдіс бойынша ескеріледі.

Бірлескен кәсіпорындардағы қатысу үлесінің үлестік әдісі бойынша бастапқыда іс жүзіндегі нақты құны бойынша танылады, содан кейін сатып алғаннан және өзгерістерден кейінгі басқа да жиынтық табыстың пайдасы мен зиянындағы Топтардың үлестерін тану арқылы түзетіледі.

Бірлескен кәсіпорындардың залалдарындағы үлес оның осы бірлескен кәсіпорындардағы үлесіне (оның ішінде негізінен Топтың бірлескен кәсіпорындарға салынған таза инвестицияларының бір бөлігі болып табылатын кез келген ұзақ мерзімді қатысу) тең немесе одан артық болған жағдайда, Топ міндеттемелерді мойнына алған немесе осы бірлескен кәсіпорынның атынан төлем жасаған кездерден басқа жағдайларда кейінгі залалдарды мойындауды тоқтатады.

## **2 Қаржылық есептілікті дайындау негізі және есептік саясаттың негізгі ережелері (жалғасы)**

Топ пен оның бірлескен кәсіпорындарының арасындағы мәмілелер бойынша жүзеге аспаған пайда бірлескен кәсіпорындардағы Топтың қатысу үлесінің бөлігінен алынып тасталады. Берілген активтің құнсыздану белгілері болған жағдайдан басқа кезде жүзеге асырылмаған залалдар да алынып тасталады. Бірлескен кәсіпорындардың есептік саясатының Топтың есептік саясатына сәйкестігін қамтамасыз ету үшін түзетілді.

### *(v) Қауымдасқан компанияларға салынған инвестициялар*

Қауымдасқан компаниялар Компания айтарлықтай ықпал ететін (тікелей немесе жанама), бірақ оларды қадағалай алмайтын компаниялар; әдетте осы компаниялардағы дауыс беру акцияларының үлесі 20% бастап 50% дейін құрайды. Қауымдасқан компанияларға салынған инвестициялар үлестік қатысу әдісі бойынша ескеріледі және бастапқыда сатып алу құны бойынша танылады. Қауымдасқан компаниялардан алынған дивидендтер Қауымдасқан компанияларға инвестициялардың баланстық құнын азайтуға жатады. Топтың Қауымдасқан компаниялардың таза активтеріндегі үлесін алғаннан кейін орын алған басқа да өзгерістер былайша танылады: (i) Топтың Қауымдасқан компаниялардың пайдалары мен залалдарындағы үлесі Қауымдасқан компаниялардың нәтижелеріндегі үлес ретінде шоғырландырылған пайда мен залалдар құрамында көрсетіледі, (ii) Топтың басқа жиынтық табысындағы үлесі басқа жиынтық табыстың құрамында танылады және жеке жолда көрсетіледі, (iii) Топтың Қауымдасқан компаниялардың таза активтерінің баланстық құнының үлесіндегі барлық басқа өзгерістер Қауымдасқан компаниялардың нәтижелеріндегі үлестердің құрамындағы пайда немесе залал ретінде танылады.

Бірақ Топтың қауымдасқан компаниялардың залалдарындағы үлесі қандай да болмасын басқа қамтамасыз етілмеген дебиторлық берешекті қоса алғанда, оның осы компанияға салынған инвестицияларына тең немесе одан артық болса, ол міндеттемелерді қабылдаған немесе қауымдасқан компанияның атынан төлемдерді жүзеге асырған жағдайдан басқа кезде Топ кейінгі шығындарын көрсетпейді.

Топ пен оның қауымдасқан компаниялар арасындағы операциялар бойынша іске асырылмаған пайда да Топтың қауымдасқан компаниялардағы үлесінің шегінде алынып тасталады; берілген активтің құнсыздану белгілері болған жағдайдан басқа жағдайларда іске асырылмаған шығындар да алынып тасталады.

### *(vi) Еншілес компаниялардың, қауымдасқан компаниялардың немесе бірлескен кәсіпорындардың істен шығуы*

Топ бақылауды немесе айтарлықтай ықпалын жоғалтқан жағдайда, кәсіпорындағы сақталған үлес бақылауды жоғалтқан күн жағдайында әділ құны бойынша қайта бағаланады, ал баланстық құнындағы өзгерістер кірісте немесе шығыста көрсетіледі. Әділ құн - қауымдасқан компаниялардағы, бірлескен кәсіпорындардағы немесе қаржылық активтегі қалған үлесін одан әрі есепке алу мақсаттары үшін бастапқы баланстық құны. Бұдан басқа бұған дейін осы кәсіпорынға қатысты басқа жиынтық табыс құрамында танылған барлық сомалар Топ тиісті активтердің немесе міндеттемелердің тікелей шығуын жүзеге асырғандай болып ескеріледі. Бұл бұған дейін басқа жиынтық пайда құрамында көрсетілген сомалардың пайдаға немесе залалға ауыстырылатынын білдіруі мүмкін.

Егер қауымдасқан кәсіпорындардағы қатысу үлесі азайса, бірақ солай бола тұрса да айтарлықтай ықпалы сақталса, онда тек бұған дейін басқа жиынтық табыс құрамында көрсетіліп келген пропорционалды сомалар үлесі қажетті жағдайларда пайдаға немесе залалға ауысады.

### **Шетелдік валютаны қайта есептеу**

#### *(i) Функционалдық валюта және шоғырландырылған қаржылық есептілікті ұсыну валютасы*

Егер өзгеше көрсетілмесе, онда осы шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілген барлық сандық мәліметтер мың теңгемен көрсетіледі.

Ұйым өзінің қызметін жүзеге асыратын негізгі экономикалық ортадағы валюта функционалдық валюта болып табылады. Еншілес компаниялардың, бірлескен кәсіпорындардың, қауымдасқан компаниялардың және бас компаниялардың функционалдық валютасы теңге болып табылады.

#### *(ii) Шетелдік валютамен жасалған операциялар және қалдықтар*

Шетелдік валютамен жасалған операциялар операция жасалған күнгі ресми бағамдар бойынша функционалдық валютаға қайта есептелді.

Осы операциялар бойынша жасалған есептердің нәтижесінде, сонымен қатар, шетелдік валютамен көрсетілген жыл соңындағы айырбас бағамдар бойынша ақша активтері мен міндеттемелерін қайта есептеу нәтижесінде туындаған бағам айырмашылығынан болған пайда немесе залалдар пайдада немесе залалдарда көрсетіледі.

## 2 Қаржылық есептілікті дайындау негізі және есептік саясаттың негізгі ережелері (жалғасы)

2022 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша шетелдік валютадағы қалдықтарды қайта есептеу үшін айдаланылатын ресми айырбас бағамы 1 АҚШ доллары үшін 462.65 теңгені құрады (2021 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша: 1 АҚШ доллары үшін 431.67 теңге). Теңгені басқа валюталарға айырбастауға қатысты валюталық шектеу мен бақылау ережелері жұмыс істейді. Қазіргі кезде теңге Қазақстан Республикасынан тыс жерлерде еркін айырбасталатын валюта болып табылмайды.

### Қаржылық құралдар

#### (i) Бағалауға қойылатын негізгі ұстанымдар

Әділ құн – бұл бағалау күнінде нарыққа қатысушылардың арасында активті сатқанда немесе операцияларды ерікті негізде жүргізген кезде міндеттемелерді бергенде алынуы мүмкін баға. Белсенді нарықта белгіленетін баға әділ құнның ең жақсы дәлелі болып табылады. Белсенді нарық – активі немесе міндеттемелері бар операциялар тұрақты түрде баға туралы ақпаратты жеткілікті мөлшерде алуға мүмкіндік беретін әрі барынша жиілікпен жүргізілетін нарық.

Әділ нарықта айналымда жүретін қаржылық құралдардың әділ құны белгіленген бағаны кәсіпорын ұстайтын құралдар санына жеке активке немесе міндеттемеге көбейткенде алынған сома ретінде бағаланады. Нарықтың өдеттегі тәуліктік сауда айналымы кәсіпорында бар активтердің және міндеттемелердің санын қосып алу үшін жеткіліксіз, ал жайғасымдарды сату үшін тапсырыстарды орналастыру жеке операцияда белгіленетін бағаға әсер етуі мүмкін болғанда да жағдай осылай болады.

Нарықтық жағдайларда жасалатын дисконтталған ақша ағындары моделі, сонымен қатар, осы сияқты операциялардың мәліметтеріне негізделген модельдер секілді *бағалау әдістері* немесе инвестиция объектісінің қаржылық мәліметтерін қарастыру келісімдердің бағасы туралы нарықтық ақпарат қолжетімсіз болып табылатын қаржылық құралдардың әділ құнын анықтау үшін пайдаланылады.

Әділ құнды бағалаудың нәтижелері талданады және келесідей тәртіпте әділ құнның иерархиясының деңгейлері бойынша бөлінеді: (i) 1 деңгейге бірдей активтер немесе міндеттемелер үшін белсенді нарықтарда белгіленген бағалар (түзетілмейтін) бойынша бағалар жатады, (ii) 2 деңгейге – пайдаланылатын маңызды бастапқы мәліметтердің барлығы тікелей (мысалы, баға) немесе жанама (мысалы, бағаның негізінде есептелген) түрде активтер немесе міндеттемелер үшін бақылайтын болып табылатын бағалау әдістерінің көмегімен алынғандар, және (iii) 3 деңгейдегі бағалар, тек қана бақылайтын нарықтық мәліметтерге ғана негізделмеген бағалар болып табылады (яғни, бағалау үшін бақыланбайтын бастапқы мәліметтердің айтарлықтай көлемі қажет). Әділ құнның иерархиясының бір деңгейінен екіншісіне ауыстыру есептік кезеңнің соңында орын алған болып саналады (33-ескертпе).

*Бастапқы құн* төленген ақша қаражаты немесе олардың баламалары, не болмаса сатып алу күні жағдайы бойынша активті алу үшін берілген басқа да орнын толтырудың әділ құны болып табылады, және оған келісім бойынша шығындар кіреді. Өзіндік құн бойынша бағалау тек нарықтық котировкалары жоқ және әділ құны сенімді бағаланбайтын үлестік құралдарға инвестицияларға қатысты, сондай-ақ, ашық нарықта котировкалары жоқ, және осындай үлестік құралдармен өтелуге тиіс осындай үлестік құралдарға байланысты туынды құралдарға қатысты ғана қолданылады.

*Мәміле бойынша шығындар* қаржылық құралдарды сатып алуға, шығаруға немесе істен шығаруға тікелей қатысты қосымша шығындар болып табылады. Қосымша шығындар – мәмілелер жасалмаған жағдайда жұмсалмауы мүмкін шығындар. Мәміле бойынша шығындар агенттерге (сауда агенттері болып жұмыс істейтін қызметкерлерді қоса алғанда) консультанттарға, делдалдарға, дилерлерге төленген сыйақыларды, комиссиялық шығындарды, реттеуші органдар мен қор биржаларына төленетін алымдарды, сондай-ақ меншікті берген кезде алынатын салықтар мен алымдарды қамтиды.

Мәміле бойынша шығындарға сыйлықақылар немесе қарыздық міндеттемелер бойынша берілетін дисконттер, қаржыландыруға, ішкі өкімшілік шығыстарға және сақтауға жұмсалатын шығыстар жатпайды.

## **2 Қаржылық есептілікті дайындау негізі және есептік саясаттың негізгі ережелері (жалғасы)**

Амортизацияланған құн қаржылық құрал бастапқы тану кезінде бағаланған, есептелген пайыздар шамасына азайтылған немесе ұлғайтылған қарыздың негізгі сомасын өтеуге төленген төлемдер шегерілген шама болып табылады, ал қаржылық активтер үшін – құнсыздану шығындарының сомалары шегеріледі. Өсірілген пайыздарға келісім, сонымен қатар, пайыздың тиімді мөлшерлемесін пайдалана отырып өтелген сомадан кез-келген сыйақылардың немесе дисконттың бойынша бастапқы тану кезінде кейінге қалдырылған амортизациялар жатады. Өсірілген пайыздың кірістер мен өсірілген пайыздық шығындар, соның ішінде өсірілген купондық кіріс пен амортизацияланған дисконт немесе сыйақы (соның ішінде ұсынған кезде кейінге қалдырылған комиссияны, ондай бар болса) жеке көрсетілмейді, қаржылық жағдай туралы тиісті есеп баптарының баланстық құнына енізіледі.

*Тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісі* – бұл құралдың баланстық құнына тұрақты пайыздық мөлшерлемені қамтамасыз ету (тиімді пайыздық мөлшерлемені) мақсатында тиісті кезең ішінде пайыздық кірістерді немесе пайыздық шығыстарды тану әдісі. Тиімді пайыздық мөлшерлеме – бұл қаржылық құрал әрекет ететін күтілетін мерзімге, тиісті жағдайларда одан қысқа мерзімге қаржылық құралдың таза баланстық құнына дейін есептік болашақ ақшалай төлемдерді немесе түсімдердің (несиелер бойынша болашақ шығындарды қоспағанда) дисконттаудың нақты мөлшерлемесі. Тиімді пайыздық мөлшерлеме осы құрал үшін көрсетілген ауыспалы мөлшерлеме бойынша несиелік спредті көрсетін сыйақы немесе дисконттан басқа немесе нарықтық мағынасына қарамастан белгіленбейтін басқа да өзгермелі факторлар бойынша пайыз өзгеретін келесі күнге дейін мөлшерлемесі ауыспалы құралдар бойынша ақша ағындарын дисконттау үшін пайдаланылады. Мұндай сыйақылар немесе дисконттар құрал айналымда болған күтілетін мерзім ішінде тұтастай амортизацияланады. Дисконтталған құнын есептеуге барлық комиссиялық, төленген немесе келісімшарттың тараптармен алынған тиімді пайыздық мөлшерлеменің ажырамас бөлігін құрайтындар жатады.

Кредиттік-құнсызданған (РОСИ) қаржылық активтер сатып алған немесе құрған активтер үшін бастапқы таныған кезде тиімді пайыздық мөлшерлеме кредиттік тәуекелді ескере отырып түзетіледі, яғни келісімшартты ақша ағыны негізінде емес, бастапқы тану кезіндегі күтілетін ақша ағындары негізінде есептеледі.

### *(ii) Қаржылық активтер*

*Бағалау санаттары.* Қаржылық активтер мына санаттар бойынша жіктеледі: i) пайда немесе залал арқылы өділ құн бойынша бағаланатындар, ii) өзге жиынтық табыс арқылы өділ құн бойынша бағаланатындар, iii) амортизациялық құн бойынша бағаланатындар. Қарыздық қаржы активтерін жіктеу мен кейіннен бағалау мыналарға байланысты: (i) Толтың тиісті активтер портфелін басқаруға арналған бизнес-модельдеріне және (ii) актив бойынша ақша ағындарының сипаттамасына.

2022 жылдың 31 желтоқсанында және 2021 жылдың 31 желтоқсанында Толтың қаржылық активтері амортизацияланған құн бойынша бағаланған ретінде жіктелді.

### *Бизнес-модель*

Бизнес-модель ақша ағындарын алу мақсатында Толтың активтерді басқару үшін пайдаланатын тәсілін көрсетеді: Толтың мақсаты (i) активтерден шартта көзделген ақша ағынын алуды ғана («шартта көзделген ақша ағындарын алу үшін активтерді ұстап тұру»), немесе (ii) шартта көзделген ақша ағынын да алу, активтерді сату нәтижесінде туындайтын ақша ағындарын да алу («шартта көзделген ақша ағынын алу үшін активтерді ұстап тұру») болып табыла ма немесе (i) тармақты да, (ii) тармақты да қолдануға келмейтін болса, қаржылық активтер «басқа» бизнес-модель санатына жатады және пайда немесе залал арқылы өділ құн бойынша бағаланады. Бизнес-модель активтер тобы үшін Топ бағалау жүргізген күні қолда болатын портфель үшін белгіленген мақсатқа қол жеткізу үшін жүзеге асыруға ниетті қызметтің барлық тиісті дәлелдемелері негізінде (портфель деңгейінде) анықталады.

### *Ақша ағындарының сипаттамасы*

Егер бизнес-модель шартта көзделген ақша ағынын алу немесе шартта көзделген ақша ағыны мен сатуларды алу үшін активтерді ұстауды көздейтін болса, Топақша ағындары тек қарыз бен пайыздың негізгі сомасы есебіне қатысты төлемдерді білдіретін/білдірмейтінін бағалайды («қарыз бен пайыздың негізгі сомасының есебіне қатысты төлемдерге арналған тест» немесе «SPPI-тест»). Бұл бағалауды жүргізген кезде Топ шартта көзделген ақша ағындарының базалық кредиттік шарт талаптарына сәйкестігін қарастырады, яғни пайыздар тек кредиттік тәуекелге, ақшаның уақытша құнына, базалық негізгі шарттың басқа да тәуекелдеріне және пайданың шегіне қатысты өтеуді білдіреді. Егер шарттың талаптары базалық кредиттік шарттың талаптарына сәйкес келмейтін тәуекел мен құбылмалылыққа бейімділігін қарастыратын болса, тиісті қаржылық актив пайда немесе залал арқылы өділ құн бойынша жіктеліп, бағаланады. Тек қарыз бен пайыздың негізгі сомасы есебіне қатысты төлемдер бойынша тест активті бастапқы тану кезінде жүргізіледі, ал кейінгі қайта бағалау жүргізілмейді.

## **2 Қаржылық есептілікті дайындау негізі және есептік саясаттың негізгі ережелері (жалғасы)**

### *Қаржылық активтерді қайта жіктеу*

Қаржылық құралдар осы портфельді басқарудың бизнес-моделі тұтастай өзгерген кезде ғана қайта жіктеледі.

Қайта жіктеу бизнес-модель өзгергеннен кейін бірінші есепті кезеңнің басынан бастап перспективті түрде жүргізіледі. Топ ағымдағы және салыстырмалы кезең ішінде өзінің бизнес-моделін өзгерткен жоқ және қайта жіктеуді жасамады.

### *Қаржылық активтердің құнсыздануы: күтілетін кредиттік залалдарға байланысты бағалау резерві*

Болжалдардың негізінде Топ амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қарыздық құралдармен байланысты күтілетін кредиттік залалдарды бағалайды. Топ күтілетін кредиттік залалдарды бағалайды және әрбір есепті күнге кредиттік залалдарға байланысты бағалау резервін таниды. Күтілетін кредиттік залалдарды бағалау мыналарды: (i) мүмкін болатын нәтижелерді бағалау арқылы ықтималдылықты ескере отырып анықталған алдын ала кесіп-пішілмеген және ойластырылған соманы, (ii) ақшаның уақытша құнын және (iii) есепті кезеңде шамадан тыс шығын және күш жұмсамай қолжетімді болатын өткен оқиғалар, ағымдағы жағдайлар және болжанатын болашақтағы экономикалық жағдайлар туралы барлық негізді және расталатын ақпаратты білдіреді.

Амортизациялық құны бойынша бағаланатын борыштық құралдар күтілетін кредиттік шығындарға байланысты бағалау резервін шегергендегі қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте беріледі.

Топ бастапқы таныған сәттен бастап кредиттік сапаның өзгерістері негізінде құнсыздануды есепке алудың «үш кезеңдік» моделін қолданады. Бастапқы тану кезінде құнсызданған болып табылмайтын қаржылық құрал 1-кезеңге жататын құрал ретінде жіктеледі. 1-кезеңнің қаржылық активтері үшін күтілетін кредиттік шығындар келесі 12 ай ішінде болуы мүмкін дефолттар нәтижесінде туындайтын немесе шартқа сәйкес, егер ол 12 ай өткенше («12-айлық күтілетін кредиттік залалдар») болатын өтеу күніне дейінгі бүкіл мерзім ішінде күтілетін кредиттік залалдардың тең бөлігіне тең сомаға бағаланады. Егер Топ бастапқы тану сәтінен бастап кредиттік тәуекелдің айтарлықтай ұлғаюын сәйкестендірсе, онда актив 2-кезеңге ауыстырылады, ал осы актив бойынша күтілетін кредиттік шығындар осы бүкіл мерзім ішінде күтілетін кредиттік шығындар негізінде, яғни шартқа сәйкес өтеу күніне дейін, бірақ егер ол көзделмеген болса, күтілетін алдын ала төлемді ескере отырып бағаланады («бүкіл мерзім ішінде күтілетін кредиттік залалдар»). Егер Топ қаржылық актив құнсызданған болып табылады деп анықтаса, онда актив 3-кезеңге ауыстырылады және ол бойынша күтілетін кредиттік шығындар бүкіл мерзім ішінде күтілетін кредиттік шығындар ретінде бағаланады. Сатып алынған немесе құрылған кредиттік-құнсызданған қаржылық активтер үшін күтілетін қаржылық шығындар қашан да бүкіл мерзім ішінде күтілетін кредиттік шығындар ретінде бағаланады.

### *Қаржылық активтерді есептен шығару*

Қаржылық активтер Топ оларды өндіріп алу бойынша өзінің барлық дерлік мүмкіндіктерін жойған және мұндай активтерді өтеуге қатысты үміттің негізсіздігі туралы қорытындыға келген кезде тұтастай немесе ішінара есептен шығарылады. Есептен шығару тануды тоқтатуды білдіреді.

### *Қаржылық құралдарды тануды тоқтату*

Топ қаржылық активтерді тануды мынадай жағдайларда: (а) егер осы активтер өтелген болса немесе осы активтерге байланысты ақша ағындарына құқықтың күші біткен болса, немесе (б) Топ қаржылық активтерден түсетін ақша ағындарына қатысты құқықты берсе немесе оны беру туралы келісім жасаса, және мұндай жағдайда (i) сондай-ақ осы активтерді иеленуге қатысты іс жүзінде барлық тәуекелдерді және барлық сыйақыларды берген болса, немесе (ii) осы активтерді иеленуге қатысты іс жүзінде барлық тәуекелдерді және барлық сыйақыларды бермеген әрі сақтамаған, бірақ осы активтерге қатысты бақылау құқығын жойған болса тоқтатады. Контрагенттің активті байланыссыз үшінші тарапқа сатуға шектеу қоймай толық сатуға іс жүзінде мүмкіндігі болмаған жағдайда бақылау сақталады.

### *Қаржылық активтерді түрлендіру*

Кейде Топ қаржылық активтер бойынша шарт талаптарын қайта қарайды немесе өзгеше жолмен түрлендіреді. Топ шартта көзделген ақша ағындарын өзгерту маңызды болып табылатын/табылмайтынын бағалайды.



## **2 Қаржылық есептілікті дайындау негізі және есептік саясаттың негізгі ережелері (жалғасы)**

Егер бастапқы актив бойынша ақша ағындарына қатысты құқық аяқталатындай болып, өзгертілген талаптар айтарлықтай ерекшеленетін болса, Топ бастапқы қаржылық активті тануды тоқтатады және жаңа активті әділ құны бойынша таниды. Талаптарды қайта қарау күні кейінгі құнсыздануды есептеу мақсаттары үшін, оның ішінде кредиттік тәуекелдің айтарлықтай көбею фактісін анықтау үшін бастапқы тану күні болып саналады. Топ сонымен қатар жаңа кредиттің немесе қарыздық құралдың төлемдерді қарыз бен пайыздың негізгі сомасының есебіне ғана төлеу критерийіне сәйкестігін бағалайды. Тану тоқтатылған бастапқы активтің баланстық құны мен елеулі түрде өзгертілген жаңа әділ құнның арасындағы кез келген алшақтықтар меншік иелерімен жүргізілетін капиталы бар операцияларға қатысты болмаған жағдайда пайданың немесе залалдың құрамынан көрінеді.

Талаптарды қайта қарау контрагенттің қаржылық қиындықтарына және оның бастапқы келісілген төлемдерді орындауға қабілетсіздігіне байланысты болған жағдайда Топ бастапқы және түзетілген күтілетін ақша ағындарын активтермен шарт талаптарының өзгеруі нәтижесіндегі активтер бойынша тәуекелдер мен пайданың айтарлықтай айырмашылығына қатысты салыстырады. Егер тәуекелдер мен пайда өзгермейтін болса, онда өзгертілген активтің бастапқы активтен айтарлықтай айырмашылығы болмайды әрі оны өзгерту тануды тоқтатуға әкеп соқпайды.

Топ бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлеме жөніндегі шартқа (немесе сатып алынған не құрылған кредиттік құнсызданған қаржылық активтер үшін кредиттік тәуекелді ескере отырып түзетілген тиімді пайыздық мөлшерлеме бойынша) өзгертілген ақша ағындарын дисконттау арқылы жалпы баланстық құнды қайта есептейді және пайданың немесе залалдың құрамындағы өзгерістен болған пайданы немесе залалды таниды.

### *(iii) Қаржылық міндеттемелер*

#### *Бағалау санаттары*

Қаржылық міндеттемелер (i) пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық міндеттемелерден; (ii) кредиттер беру бойынша қаржылық кепілдіктер мен міндеттемелер шарттардан басқа амортизациялық құн бойынша бағаланатын салдарлар ретінде жіктеледі: бұл жіктелім сауда-саттыққа арналған туынды қаржылық құралдарға, қаржылық міндеттемелерге (мысалы, бағалы қағаздар бойынша қысқа ұстанымдар), бизнесті біріктірген кезде сатып алушы танитын шартты өтеуге және басқа бастапқы тану кезінде анықталған қаржылық міндеттемелерге қолданылады.

#### *Қаржылық міндеттемелерді тануды тоқтату*

Қаржылық міндеттемелерді тану оларды өтеген жағдайда тоқтатылады (яғни шартта көрсетілген міндеттеме орындалған немесе тоқтатылған кезде, немесе оның орындалу мерзімі біткен кезде).

Топ пен оның бастапқы кредиторларының арасында айтарлықтай өзгеше талаптары бар борыштық құралдармен алмасу, сондай-ақ қолда бар қаржылық міндеттемелер талаптарының маңызды түрленуі бастапқы қаржылық міндеттемелерді өтеу және жаңа қаржылық міндеттемелерді тану ретінде ескеріледі. Егер ақша ағындарының дисконтталған келтірінді құнының жаңа талаптарға сәйкес, бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлемені пайдаланып алынған сыйақыларды шегергендегі дисконтталған барлық төленген сыйақыларды қоса алғанда, бастапқы қаржылық міндеттемелер бойынша қалған ақша ағындарының дисконтталған келтірінді құнынан кем дегенде 10% айырмашылығы болса, талаптардың елеулі айырмашылықтары бар болып саналады. Бұған қоса, басқа да сапалық факторлар ескеріледі. Егер қарыздық құралдармен алмасу немесе талаптарды өзгерту өтеу болып есептелсе, онда барлық шығындар немесе төленген сыйақылар өтеуден түскен пайданың не одан болған залалдың құрамында танылады. Егер алмасу немесе өзгеріс өтеу болып саналмаса, онда барлық шығындар немесе төленген сыйақылар міндеттемелердің баланстық құнын түзету ретінде көрсетіледі және өзгертілген міндеттемелер қолданылатын қалған мерзім ішінде амортизацияланады.

Міндеттемелердің өтеуге әкеп соқпайтын түрленуі кумулятивтік амортизацияны кейінгі күнмен есептеу әдісі бойынша бағалау мәнінің өзгеруі ретінде ескеріледі, мұнда пайда немесе залал баланстық құндағы айырмашылықтың экономикалық мазмұны меншік иелерімен жүргізілетін капиталы бар операцияларға жатпайтын болса, пайда немесе залал құрамында көрсетіледі.

## **2 Қаржылық есептілікті дайындау негізі және есептік саясаттың негізгі ережелері (жалғасы)**

*Пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатын санатқа жатқызылған қаржылық міндеттемелер*

Топ кейбір міндеттемелерді бастапқы таныған кезде пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатын міндеттемелер ретінде айқындауы мүмкін. Мұндай міндеттемелер бойынша пайда мен залалдар осы міндеттеме бойынша кредиттік тәуекелдің өзгеруімен байланысты әділ құнның өзгеру сомасынан (нәтижесінде нарықтық тәуекел пайда болатын нарықтық жағдайлардың өзгерістеріне жатпайтын сома ретінде айқындалады) басқа жиынтық кірісте көрсетілген және кейіннен пайда немесе залалға қайта жіктелмейтін пайданың немесе залалдың құрамында ұсынылады. Бұл жағдай, мұндай ұсыныс есептеуде сәйкессіздік тудырмаған немесе қиындатпаған кезде мүмкін. Бұл жағдайда міндеттеме бойынша кредиттік тәуекелдің өзгеруіне қатысты пайда мен залалдар сондай-ақ пайда немесе залал құрамында көрсетіледі.

### *(iv) Өзара есепке алу*

Қаржылық активтер мен міндеттемелер өзара есепке алынады және қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте таза шама тек мына жағдайларда: көрсетілген сомаларды өзара есепке алуға, сонымен қатар, өзара есепке алуға ниеті болса немесе оны жүргізуге, не болмаса бір мезгілде активтерді сатуға және міндеттемелерді реттеуге заңды белгіленген құқығы болса ғана көрсетіледі. Қарастырылып отырған өзара есепке алу құқығы (а) болашақта болуы мүмкін жағдайларға байланысты болмауы тиіс, (б) мынадай жағдайларда жүзеге асыруға заңды мүмкіндігі болуы тиіс: (i) өдеттегі қаржы-экономикалық қызметті жүзеге асыру барысында; (ii) төлемдер бойынша міндеттемелер орындалмаған жағдайға; (iii) дәрменсіздік немесе банкротқа ұшыраған жағдайға байланысты болмауы тиіс.

### **Негізгі құралдар**

#### *(i) Тану және кейінгі бағалау*

Негізгі құралдар қажет болған жағдайда, бастапқы құнынан құнсыздану резервісі және жиналған тозуы алыныпкөрсетіледі. Бастапқы құн активті орынға жеткізумен және нысаналы мақсат үшін оны жұмыс жағдайына келтірумен тікелей байланысты сауда жеңілдіктері мен қайтарып алудан, сондай-ақ кез келген шығындар шегерілген сатып алу құнынан, оның ішінде импорт баждары мен сатып алу бойынша қайтарылмайтын салықтардан тұрады. Шаруашылық тәсілмен әзірленген немесе тұрғызылған негізгі құралдар объектілерінің бастапқы құнына орындалған өндірістік жұмыстарға жұмсалған материалдардың құны мен өндірістік үстеме шығындардың бір бөлігі жатады.

Кейінгі шығындар осы активтің баланстық құнына енгізіледі немесе Топтың осы активті пайдаланған кезде экономикалық пайда табу мүмкіндігі болған жағдайда және оның құны дұрыс бағаланғанда ғана жеке актив ретінде көрсетіледі. Ауыстырылған бөліктің баланстық құны шығынға жазылады. Жөндеуге және техникалық қызмет көрсетуге жұмсалатын барлық басқа шығындар туындауына қарай есептік кезең ішіндегі пайдаға немесе зиянға жатқызылады.

Негізгі құралдардың істен шығуынан болған пайда немесе залал алынған өтем мен олардың баланстық құнының айырмасындағы сомада басқа да операциялық пайда мен зиянның құрамында жыл ішіндегі пайда мен залалда көрсетіледі.

#### *(ii) Тозу*

Жерге қатысты тозу есептелмейді. Негізгі құралдардың өзге объектілерінің тозуы олардың бастапқы құнын біркелкі шығынға жазу әдісі бойынша тиімді пайдалану мерзімі ішінде объектілерді жою құнына дейін есептеледі, атап айтқанда:

	<u>Тиімді пайдалану мерзімі (жылдар саны)</u>
Ғимараттар мен құрылыстар	8 - 100
Машиналар, құрал-жабдықтар және көлік құралдары	2 - 50
Басқалар	3 - 20

Активтің тарату құны Топ осы сәтте активтің мерзімі мен техникалық жағдайы оны тиімді пайдалану мерзімінің соңында күтілетін нәтижеге сәйкес келеді деген пайымдауға сүйене отырып, сатуға жұмсалған шығындарды шегергендегі сатудан алынуы мүмкін соманы бағалау болып табылады. Топ объектінің физикалық қызмет ету мерзімі аяқталғанша, оны пайдаланамыз деп шешсе, активті тарату құны нөлге тең болады. Активтердің тарату құны мен оларды тиімді пайдалану мерзімдері қайта қаралады және, қажет болса, әрбір есептік кезеңнің соңында түзетіледі.

## **2 Қаржылық есептілікті дайындау негізі және есептік саясаттың негізгі ережелері (жалғасы)**

### *(iii) Құнсыздану*

Әрбір есептік кезеңнің соңында басшылық негізгі құралдардың құнсыздану белгілерін анықтайды. Егер ең болмағанда осындай бір белгі анықталса, басшылық екі шаманың ең үлкені ретінде анықталатын өтелетін соманы бағалайды: активті сату үшін жұмсалған шығындарды шегергендегі әділ құн және оны пайдалану құндылықтары. Активтің баланстық құны өтелетін құнға дейін азаяды; құнсызданудан болған шығын жылдық пайда мен шығында көрсетіледі. Егер активті пайдалану құндылығын анықтауға негізделген есептік бағалауларды немесе сатуға жұмсалған шығындарды шегергенде оның әділ құны өзгерсе, өткен есептік кезеңде танылған активтің құнсыздануынан болған шығын қалпына келтіріледі.

### **Материалдық емес активтер**

Топтың барлық материалдық емес активтерін тиімді пайдаланудың белгілі бір мерзімі бар және оған негізінен капиталдандырылған жасақтамалар мен лицензиялар жатады. Сатып алынған бағдарламалық жасақтама оны сатып алуға және пайдалануға беруге жұмсалған шығындар сомасында капиталдандырылады.

Барлық материалдық емес активтер басшылық 2 – 25 жылға дейін деп бағалайтын тиімді пайдалану мерзімі ішінде тік сызықты әдіспен амортизацияланады.

Құнсызданған жағдайда материалдық емес активтердің баланстық құны шамалардың неғұрлым үлкеніне дейін шығынға жазылады: сатуға жұмсалған шығындарды шегергендегі оларды пайдалану мен әділ құн құндылықтары.

Егер Топ бизнес болып табылмайтын активтер тобын сатып алған жағдайда, Топ олардың топтың құнын сатып алған күнге сәйкес әділ құн негізінде жеке сәйкестендірілетін активтер арасында бөледі.

Тиімді пайдаланудың белгісіз мерзімі бар материалдық емес активтер немесе пайдалануға дайын емес материалдық емес активтер амортизацияға жатпайды және оларға қатысты жыл сайын құнсыздануға тестілеу жүргізіледі. Амортизацияға жататын негізгі құралдар мен материалдық емес активтер олардың баланстық құны өтелмейтіндігін куәландыратын қандай да бір оқиғалар орын алған немесе мән-жайлар өзгерген жағдайларда құнсыздану мәніне тестіленеді. Құнсызданудан болған шығын активтің баланстық құнының оның өтелетін құнынан асып кету мөлшерінде танылады. Өтелетін құн осы сомалардың қайсысы жоғары болуына байланысты істен шығуға немесе оны пайдалану құндылығына жұмсалған шығындарды шегергендегі активтің әділ құнын білдіреді. Құнсыздану шамасын айқындау үшін активтер ақша қаражатының ағынын генерациялайтын, басқа активтерден немесе активтер топтарынан ақша қаражатының ағуынан едәуір дәрежеде тәуелсіз активтердің ең аз сәйкестендірілетін топтарға (ақша ағындарын генерациялайтын бірліктер) біріктіріледі. Өткен кезеңдерде көрсетілген қаржылық емес активтердің құнсыздануы (гудвилден басқа) әрбір есепті күнге қалпына келтіру мүмкіндігі тұрғысынан талданады.

### **Инвестициялық меншік**

Инвестициялық меншікке жалға төленетін төлемдерді алу немесе капитал құнын ұлғайту, немесе оның біріншісіне де, екіншісіне де арналған, бірақ Топтың өзі қолданбайтын, оның иелігіндегі мүлік жатады. Инвестициялық жылжымайтын мүлік құрамына инвестициялық жылжымайтын мүлік ретінде болашақта пайдалануға арналған аяқталмаған құрылыс объектілері кіреді.

Қажет болған жағдайда, инвестициялық меншік шоғырландырылған қаржылық есептілікте жинақталған тозу және құнсыздану резервін шегергендегі бастапқы құны бойынша көрсетіледі.

Инвестициялық меншіктің құнсыздануы мүмкін екенін көрсететін белгілер болған жағдайда, Топ өтелетін құнның көлемін екі шаманың үлкенімен бағалайды: сатуға жұмсалған шығындарды шегергендегі оны пайдалану құндылықтары немесе әділ құны. Инвестициялық меншіктің баланстық құнының шамасы жылдық пайда немесе шығын арқылы өтелетін құнға дейін төмендейді. Егер кейіннен оның өтелу құнын анықтау үшін пайдаланылған бағалар өзгерсе, өткен есептік кезеңдерде танылған активтің құнсыздануынан болған шығын қалпына келтіріледі. Кейінгі шығындар Топтың болашақта осы инвестициялық меншікпен байланысты экономикалық пайда табуы мүмкін болғанда және олардың құнын жеткілікті дәлдікпен анықтау мүмкін болған жағдайда капиталдандырылады. Жөндеуге және техникалық қызмет көрсетуге жұмсалатын барлық басқа шығындарға олардың туындауына байланысты шығындар жатады.

## 2 Қаржылық есептілікті дайындау негізі және есептік саясаттың негізгі ережелері (жалғасы)

Меншік иесі инвестициялық меншікке жататын активтерді иеленген жағдайда олар негізгі құралдар санатына ауыстырылады, ал олардың баланстық құны басқа санатқа ауыстырған күні осы сәттен бастап келесі амортизациялауға жататын осы активтердің шартты есептелген құнымен саналады. Инвестициялық меншіктің тозуы оларды тиімді пайдалану мерзімі ішінде бастапқы құнын оның тарату құнына дейін біркелкі шығынға жазу әдісі бойынша есептеледі, атап айтқанда:

	<u>Пайдалы пайдалану мерзімі (жылдар саны)</u>
Бөгет және басқа гидро құрылыстар	100
Басқалар	5 - 20

Алынған жалдаудан түскен табыс түсім құрамында жыл ішіндегі пайдада немесе шығында есептеледі.

Инвестициялық жылжымайтын мүліктің баланстық құны әділ құнға жуықтайды

### ***Пайдалану құқығы түріндегі актив***

Топ әр түрлі кеңсе заттарын, жабдықтар мен көліктерді жалға алады. Келісімшарттар жалға берілетін компоненттерді де, жалға берілмеген компоненттерді де қамтуы мүмкін. Топ жалдау компоненттері мен жалдауға жатпайтын компоненттердің арасында келісімшарттық сыйақыны олардың жеке мәміленің салыстырмалы бағасы негізінде бөледі. Алайда, Топ жалға алушы болып табылатын жылжымайтын мүлікті жалдау кезінде жалдау компоненттері мен жалгерлік емес компоненттерді ажыратпастан, оларды жалдаудың бір бөлігі ретінде көрсетуді ұйғарды.

Жалдау нәтижесінде пайда болатын активтер бастапқыда олардың ағымдағы құны бойынша бағаланады.

Пайдалану құқығы түріндегі активтер тарихи құны бойынша бағаланады, оның ішінде:

- жалдау міндеттемесінің бастапқы бағалау мөлшері;
- жалгерлік жалдау төлемдерін шегергенде, жалдаудың басталу күніне немесе одан бұрын жалдау төлемдері;
- жалдау шарттарының талаптарына сәйкес талап етілетін жағдайға дейін активті қалпына келтіру шығындары;
- кез келген бастапқы тікелей шығындар.

Пайдалану құқығы түріндегі активтер, әдетте, активтің пайдалы қызмет мерзімі немесе жалдау мерзімі ішінде, қайсысы ертерек басталса да, тікелей әдіспен амортизацияланады. Егер Топ сатып алу опционын жүзеге асыруда сенімді сенімділік деңгейіне ие болса, Топ негізгі құралдың пайдалы қызмет ету мерзімі ішінде пайдалану құқығын тоқтатады.

Топ активтердің амортизациясын пайдалы қызмет мерзімінің ішінде сызықтық әдісті пайдалану құқығы түрінде есептейді, атап айтқанда:

	<u>Пайдалы пайдалану мерзімі (жылдар саны)</u>
Жер	34 – 63
Ғимараттар мен құрылыстар	5 – 50

### ***Тоқтатылған өрекет***

Тоқтатылған қызмет шығарылған немесе сатуға арналған ретінде жіктелген Топтың құрамдас бөлігі болып табылады және: (а) қызметтің жекелеген маңызды бағытын немесе қызметтің географиялық аймағын білдіреді; (b) бизнестің жекелеген маңызды бағытын немесе операциялардың географиялық аймағын жоюдың бірыңғай, келісілген жоспарының бөлігі болып табылады; немесе (с) қайта сату мақсатында ғана сатып алынған еншілес ұйым болып табылады. Тоқтатылған қызметтен түскен пайда мен ақша ағыны, егер бар болса, жалғасатын қызметтен бөлек көрсетіледі; салыстырмалы сандарды ұсыну сәйкесінше өзгертіледі.

## **2 Қаржылық есептілікті дайындау негізі және есептік саясаттың негізгі ережелері (жалғасы)**

### ***Тауар-материалдық қорлар***

Тауар-материалдық қорлар екі шаманың ең азымен есептеледі: өзіндік құны мен таза сату бағасы. Қорлардың өзіндік құны ФИФО әдісі арқылы анықталады. Дайын өнімнің және аяқталмаған өндірістің өзіндік құнына шикізат пен материалдардың құны, өндірістік жұмысшылардың еңбегіне ақы төлеуге жұмсалатын шығындар және басқа да тікелей шығындар, сонымен қатар, өндірістік жөнелтпе құжаттардың тиісті үлесі жатады, және несиелік қаражат бойынша шығындар жатпайды.

Таза сату құны – бұл өндірісті аяқтауға жұмсалатын шығындар мен сату бойынша шығындарды шегергендегі әдеттегі қызмет барысында ықтимал сатудың есептік бағасы.

### ***Негізгі қызмет бойынша дебиторлық қарыз және басқа дебиторлық қарыз***

Салықтар мен жеткізушілерге төленетін аванстар бойынша алдын ала төлемдерден басқа негізгі қызмет бойынша дебиторлық қарыз және басқа дебиторлық қарыз, бастапқыда әділ құн бойынша танылады және кейіннен тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып есептеледі.

Жеткізушілерге төленетін аванстар құнсыздану резерві шегерілген соң есептілікте бастапқы құны бойынша көрсетіледі. Аванстар оларға жатқызылатын тауарларды немесе қызметтерді алудың күтілетін мерзімі бір жылдан артық болса немесе аванстар бастапқы тану кезінде есептілікте ұзақ мерзімді болып есепке алынатын активтерге жатқызылатын болса, онда олар ұзақ мерзімді болып жіктеледі. Активтерді сатып алу үшін берілетін аванстар сомасы Топ осы активтерді бақылауға алған кезде және олармен байланысты болашақ экономикалық пайданы Топтың алуға мүмкіндігі болған жағдайда олардың баланстық құнына енгізіледі. Өзге аванстар оларға жататын тауарларды немесе қызметтерді алған кезде шығынға жазылады. Егер аванстарға жататын активтердің, тауарлардың немесе қызметтердің алынбауына қатысты бір белгілер болса, аванстардың баланстық құны азайтылуы тиіс және құнсызданудан болған тиісті шығын жылдық пайда пен зиян арқылы көрсетіледі.

### ***Ақшалай қаражат және оның эквиваленттері***

Ақшалай қаражатқа және оның эквиваленттеріне кассадағы ақшалай қаражат пен ағымдағы банктік шоттардағы қаржылар жатады, сондай-ақ бастапқы өтеу мерзімі 10 күннен аз басқа банктен сатып алу және РЕПО келісімдері («кері РЕПО келісімдері»). Ақша қаражаты және ақша қаражатының баламалары амортизацияланған құн бойынша көрсетіледі, өйткені (i) шартта көрсетілген ақша ағындарын алу үшін ұсталатын болғандықтан және (ii) бұл ақша ағындары қарыз бен пайыздың негізгі сомасы есебіне төленетін төлемді ғана білдіретіндіктен, олар пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатын санатқа жатқызылмаған.

Пайдаланылуы шектелген ақша қаражатының қалдығы ақша қаражатының қозғалысы туралы есепті жасау үшін ақша қаражатының және оның баламаларының құрамынан шығарылады.

Айырбас операцияларға есептік кезеңнен кейін кем дегенде он екі ай бойы шектеулер белгіленген ақша қаражатының қалғаны немесе міндеттемелерді өтеу үшін пайдалануға өзге ұзақ мерзімді активтер құрамына жатқызылады; үш айдан артық, бірақ есептік кезеңнен кейін он екі айдан кем уақытқа шектеулер қойылған ақша қаражаты басқа қысқа мерзімді активтер құрамына енгізіледі.

### ***Сатуға арналған ретінде жіктелетін ұзақ мерзімді активтер (немесе істен шығу топтары)***

Егер олардың баланстық құны есептік кезеңнен кейін 12 айдың ішінде негізінен сату арқылы орны толтырылса, сатуға арналған ретінде жіктелген ұзақ мерзімді активтер мен істен шығу топтары (оған ұзақ мерзімді және қысқа мерзімді активтер кіруі мүмкін) қаржылық жағдай туралы есепте «сатуға арналған істен шығу топтарының ұзақ мерзімді активтері» ретінде көрсетіледі. Активтердің жіктелуі төменде аталған барлық шарттар болған жағдайда өзгертілуі тиіс: (а) активтер олардың ағымдағы жағдайында дереу сатуға дайын; (б) топ басшылығы сатып алушыны іздеу бойынша қолданыстағы бағдарламаны бекітті және оны жүзеге асыруға кірісті; (в) олардың ағымдағы әділ құнына негізделген болып табылатын баға бойынша активтерді сату үшін белсенді маркетинг жүргізіледі; (г) сату бір жылдың ішінде жүзеге асырылады деп күтілуде, және (д) сату жоспарын айтарлықтай өзгерту немесе тоқтату күтілмейді.

## **2 Қаржылық есептілікті дайындау негізі және есептік саясаттың негізгі ережелері (жалғасы)**

### **Акционерлік капитал**

Жай акциялар капитал ретінде жіктеледі. Жаңа акцияларды шығарумен тікелей байланысты қосымша шығындар капитал құрамында, салықтарды шегергендегі түсімдер сомасынан алынған шегерімдер ретінде көрсетіледі. Компанияның Директорлар кеңесінің шешімімен акцияларды әрбір жеке шығарған жағдайда әр акцияның құны, сонымен қатар, заңнамаларға сәйкес акцияның саны анықталады. Шығарылған акциялардың номинал құнынан алынған құралдардың өділ құнынан арту сомасы капиталда эмиссиялық табыс ретінде көрінеді.

### **Дивидендтер**

Дивидендтер міндеттемелер ретінде танылады және олар жарияланған және есептік кезеңнің соңына дейін қоса алғанда бекітілген жағдайда ғана есептік кезеңнің соңында капитал сомасынан шегеріледі.

Егер олар есептік кезеңнің соңына дейін ұсынылса, сонымен қатар, есептік кезең аяқталған соң, бірақ қаржылық есептілікті шығаруға бекіту күніне дейін ұсынылса немесе жарияланса, есептілікте дивидендтер туралы ақпарат ашылады.

### **Өзге резервтік капитал**

Өзге резервтік капитал – ҚЕХС талаптарына, заңнамаға сәйкес немесе Топтың бастамасы бойынша иелеріне бөлуге тыйым салынған және құрылтай құжаттарында көзделген капиталдың бөлігі.

Өзге капитал резервтеріне бизнесті біріктіру резерві, акционермен операциялардың нәтижесі және басқа жиынтық кіріс/шығын кіреді.

Акционердің нұсқауы бойынша активтерді, оның ішінде негізгі құралдарды, кәсіпорындарды біріктіруді, басқа ұйымдағы қатысу үлесін және шығарылатын топтар, ақша қаражаты және басқаларды қоса алғанда, төлемдер немесе бөлулер меншікті капиталда «Басқа резервтік капитал» ретінде танылады. Өзге резервтік капиталға нарықтық емес шарттармен акционерден алынған қарыздарды бастапқы танудан түскен кірістер де кіреді.

### **Акцияға шаққандағы пайда және бір акцияның баланстық құны**

Акцияға шаққандағы негізгі пайда Топ акционерлеріне тиесілі пайданың бір жыл ішінде айналыстағы жай акциялардың орташа алынған санына қатынасы ретінде есептеледі. Топтың таратылатын әлеуетті жай акциялары жоқ, сондықтан акцияға шаққандағы таратылған пайда акцияға шаққандағы негізгі пайдамен бірдей (35 ескертпе).

«Қазақстан қор биржасы» АҚ Биржа кеңесінің (бұдан әрі – ҚҚБ) 2010 жылғы 4 қазандағы шешіміне сәйкес, шоғырландырылған қаржылық есептілікте бір акцияның (жай және артықшылықты) баланстық құны туралы мәліметтер болуы тиіс. бекітілген ҚҚБ ережелеріне сәйкес есептелген есепті күн.

### **Қосымша құн салығы**

Сату кезінде туындайтын қосымша құн салығы (бұдан әрі «ҚҚС») тауарларды тиеу және қызметтерді көрсету кезінде салық органдарына төленуі тиіс. Тауарларды және қызметтерді сатып алу кезінде төленген ҚҚС жеткізушіден салықтық шот-фактура алған кезде төленуге тиіс ҚҚС есебіне ескерілуі мүмкін.

Салық заңнамасы ҚҚС төлеуді таза негізде жүргізуге мүмкіндік береді. Сәйкесінше, сату мен алу бойынша ҚҚС қаржылық жағдай туралы есептілікте таза негізде көрсетіледі. Егер оны өтеу есептік кезеңнен кейін бір жылдың ішінде қарастырылмаса, орнын толтыруға арналған ҚҚС ұзақ мерзімді актив ретінде жіктеледі.

### **Резервтер**

Егер Топ бұрын болған белгілі бір оқиғаның салдарынан оны реттеу үлкен ықтималдылықпен ресурстардың сыртқа ағылуы мүмкін және ақшалай көрсеткіште барынша сенімді деңгейде бағалауға болатын заңды немесе практикада қалыптасқан міндеттемелерге ие болса, резервтер танылады. Резервтер болашақтағы операциялық залалдар бойынша танылмайды.

## 2 Қаржылық есептілікті дайындау негізі және есептік саясаттың негізгі ережелері (жалғасы)

### *Күл үйінділерін жоюға арналған резерв*

Күл үйінділерін жоюға арналған резерв олардың жиынтығын негізге сүйене отырып бағалаған кезде сәйкесінше міндеттемелер мен мүмкіндіктердің пайда болу ықтималдылығы жоғары болған кезде танылады. Күл үйінділерін жоюға жұмсалған шығындардың құрамына күл үйінділері инфрақұрылымының объектілерін бөлшектеуге немесе бұзуға жұмсалған шығындар, қоршаған ортаны тазарту, лас заттардың шығарындыларына мониторинг жүргізу жатады. Жоюға арналған резерв бағаланған болашақтағы шығындардың келтірілген таза құны негізінде қалдықтарды өндірудің тиісті фактісінен туындайтын міндеттеме пайда болатын сол есептік кезеңдегі негізгі құралдардың құнынан қалыптастырылады және оған қатысты болады. Күл үйінділерін жоюға арналған резервке болашақта залал келтіруге немесе бұзушылық фактілеріне байланысты туындайды деп күтілетін қандай да болмасын қосымша міндеттемелер жатпайды.

Шығындарды бағалау жою жоспарының негізінде жүргізіледі. Шығындар сомаларының бағалау мәндері жыл сайын пайдалану шамасына қарай белгілі өлшемдерді ескере отырып, есептеледі, мысалы, жаңартылған бағалау сомаларының және қайта қарастырылған активтерді немесе операциялық қызметті пайдалану мерзімдері, жүйелі түрде ресми тексерулер жүргізу.

Қажетті шығындардың нақты сомасы белгісіз болса да, Топ өзінің шығындарын қалдықтар полигондарын қалпына келтіру бойынша жұмыстарды жүргізудің қолданыстағы техникалық ережелеріне және нормаларына сәйкес техникалық-экономикалық негіздемеге және инженерлік зерттеулерге қарап бағалайды. Резервтердің келтірілген таза құнын анықтау кезінде қолданылатын дисконт амортизациясы немесе «жоққа шығару» сомасы әрбір есептік кезең үшін қызмет нәтижелеріне жатады. Дисконт амортизациясы қаржылық шығындар құрамында көрсетіледі.

### *Қызметкерлерге төленетін сыйақылар*

#### *(i) Қызметкерлерге төленетін ұзақ мерзімді сыйақылар*

Ұжымдық еңбек шартының ережелеріне сәйкес, Топ компаниялары өз қызметкерлерін зейнеткерлікке шыққанға дейін, шыққан сәтте және шыққаннан кейін ұзақ мерзімді сыйақылармен қамтамасыз етеді. Келісімшарттарда зейнеткерлікке шығуы бойынша біржолғы жәрдемақы төлеу, еңбекке жарамсыз болып қалған, мерейлі жасқа толған немесе қайтыс болған жағдайда Топ қызметкерлеріне қаржылық көмек көрсету қарастырылған. Жекелеген жәрдемақылар алу құқығы әдетте зейнеткерлікке шыққанға дейінгі қалған мерзімге және қызметкердің мейлінше аз жұмыс өтілінің болуына байланысты беріледі.

Біржолғы жәрдемақылар төлеу бойынша күтілетін шығындарды есептеу қызметкердің еңбек қызметі ішінде еңбек қызметінің аяқталуы бойынша белгіленген сыйақымен зейнеткерлік жоспарларды есептеу кезінде қолданылатын әдіс бойынша жүзеге асырылады. Топтың қаржыландырылатын зейнетақы сызбалары жоқ. Әрбір есептік кезеңнің соңында танылатын міндеттеме зейнеткерлік міндеттемелердің ағымдағы құны болып табылады. Жыл ішінде туындайтын актуарлік пайда мен залалдар жылдық жиынтық пайда мен шығында көрсетіледі. Осы мақсатта актуарийлік пайда мен залалдарға актуарийлік ұсыныстардағы өзгерістер де, актуарийлік болжалдардың іс жүзіндегі мәліметтерден өзгешелігіне қатысты өткендегі тәжірибенің ықпалы да жатады.

Еңбек қызметін аяқтау бойынша міндеттемелердегі барлық өзгерістерді олар туындаған сәтте тану былайша ескеріледі: (i) қызметтің құны мен таза пайыздық шығын пайдадан немесе залалдан; ал (i) қайта бағалау – өзге жиынтық табыстан көрінеді.

Зейнетақы міндеттемелерін есепке алуда пайдаланылған ең маңызды ұсыныстар, – бұл дисконт мөлшерлемесі және кадрлардың тұрақтамауы туралы болжамдар. Дисконт мөлшерлемесі болашақ міндеттемелердің таза келтірілген құнын анықтау үшін қолданылады және әрбір жылы осындай міндеттемелер бойынша дисконтты жоққа шығару қаржылық шығындар ретінде жылдық пайда пен залалға жатқызылады. Кадрлардың ағылуы туралы болжамдар кейіннен келтірілген таза міндеттемелердің құнын алу үшін дисконтталатын сыйақылар төлеудің болашақ ағынын болжау үшін қолданылады.

## **2 Қаржылық есептілікті дайындау негізі және есептік саясаттың негізгі ережелері (жалғасы)**

Мұндай міндеттемелер жыл сайынғы негізде тәуелсіз білікті актуарийлермен бағаланады.

(ii) Еңбекке ақы төлеуға жұмсалатын шығыстар және оларға байланысты аударымдар

Еңбекақыға, зейнетақы аударымдарына, өлеуметтік сақтандыру қорына төленетін жарналар, төленген жыл сайынғы демалыстар мен еңбекке жарамсыздығы үшін жасалатын төлемдер, сыйақылар мен ақшалай емес жеңілдіктер Топ қызметкерлерінің тиісті жұмыстарды жүзеге асыруына қарай есептеледі.

Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына сәйкес Топ өзінің қызметкерлерінің атынан осындай зейнеткерлік жәрдемақыларын ұстап қалады және «Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры» АҚ-ға (бұдан әрі БЖЗҚ) аударды. Ұжымдық еңбек келісімшартына енгізілмеген қызметкерлерге қатысты жұмыскерлер зейнеткерлікке шыққан кезде Топтың қаржылық міндеттемелері тоқтатылады және барлық төлемдерді БЖЗҚ жүргізеді.

### *Жалдау бойынша міндеттемелер*

Жалдау шарттары бойынша туындайтын міндеттемелер бастапқыда келтірілген құн бойынша бағаланады. Жалдау міндеттемелері келесі жалдау төлемдерінің таза келтірілген құнын қамтиды:

- алуға жалдау бойынша ынталандырушы төлемдерді шегергендегі тіркелген төлемдер (мәні бойынша тіркелген төлемдерді қоса алғанда);
- жалға алу басталған күнгі индексті немесе ставканы пайдалана отырып, бастапқы бағаланатын индекске немесе ставкаға байланысты ауыспалы жалдау төлемі;
- тарту құнының кепілдіктері бойынша Топтың төлеуі күтілген сомалар;
- топта сатып алуға арналған опционды орындауға жеткілікті сенімділік болған жағдайда осы опционды орындау бағасы;
- егер жалдау мерзімі Топтың осы опционды орындау мерзімін көрсетсе, жалдау шарттарын тоқтату үшін айыппұлдарды төлеу.

Жалға алуды ұзарту және тоқтату опциондары Топтың ғимараттарды жалдаудың бірқатар шарттарында көзделген. Бұл шарттар Топ өз қызметінде пайдаланатын активтерді басқару кезінде барынша операциялық икемділікті қамтамасыз ету үшін пайдаланылады. Жалдауды ұзарту мен тоқтатуға арналған опциондардың басым бөлігін тиісті жалға беруші емес, тек Топ орындауы мүмкін. Ұзарту опциондары (немесе жалдауды тоқтатуға арналған опциондар шарттарында белгіленген мерзімнен кейінгі уақыт кезеңі) шарт ұзартылатынына (немесе тоқтатылмайтындығына) жеткілікті сенімділік болған жағдайда ғана жалдау мерзіміне енгізіледі. Міндеттемелерді бағалауға, егер жалдау ұзартылатынына жеткілікті сенім болса, ұзарту опциондарын орындау шеңберінде жүргізілетін жалдау төлемдері де енгізіледі.

Жалдау төлемдері жалдау шартында енгізілген пайыздық мөлшерлемені пайдалана отырып дисконтталады. Егер бұл мөлшерлемені, әдетте, Топта бар жалдау шарттары жағдайында орын алатын жағдайда айқындау оңай болмаса, Топ қосымша қарыз қаражатын тарту мөлшерлемесін пайдаланады – бұл Топ осындай мерзімге және ұқсас қамтамасыз ету кезінде ұқсас экономикалық жағдайларда пайдалану құқығы нысанында активтің құнына ұқсас құны бар активті алу үшін қажетті қарыз қаражатын тарта алатын мөлшерлеме.

Топтың қосымша қарыз қаражатты тарту мөлшерлемесін анықтау үшін:

- мүмкіндігінше үшінші тараптан жақында алынған Қаржыландыру тобы туралы ақпаратты бастапқы ретінде пайдаланады және оны үшінші тараптан қаржыландыру алған сәттен бастап кезеңдегі қаржыландыру шарттарындағы өзгерістерді ескере отырып түзетеді,
- несие тәуекелін ескере отырып түзетілетін есебі тәуекелсіз пайыздық мөлшерлемеден басталатын өсіру тәсілін қолданады, және есептеу әдісі қолданылады, онда есептеу несиелік тәуекел үшін түзетілген тәуекелсіз пайыздық мөлшерлемеден басталады
- жалға алу шартының ерекшелігін, мысалы жалға алу мерзімін, елін, валютасын және қамтамасыз етуді ескере отырып түзетулер жүргізеді.

Топ күшіне енгенге дейін жалдау міндеттемеде көрсетілмейтін индекске немесе мөлшерлемеге байланысты болатын ауыспалы жалдау төлемдерін ықтимал ұлғайту тәуекеліне ұшырайды.

Индекске немесе мөлшерлемеге байланысты жалдау төлемдерінің өзгерістері күшіне енген кезде пайдалану құқығы нысанында активтің құнын түзете отырып, жалдау бойынша міндеттемелерді қайта бағалау жүргізіледі.



## **2 Қаржылық есептілікті дайындау негізі және есептік саясаттың негізгі ережелері (жалғасы)**

Жалдау төлемдері міндеттемелердің негізгі сомасына және қаржылық шығыстарға бөлінеді. Қаржылық шығыстар әрбір кезең үшін міндеттемелердің өтелмеген қалдығы бойынша тұрақты мерзімдік пайыздық мөлшерлемені қамтамасыз ету үшін жалдаудың барлық кезеңі ішінде пайда немесе шығын арқылы көрсетіледі.

Жабдықтар мен көлік құралдарын қысқа мерзімді жалдау және құны төмен кез келген активтерді жалдау бойынша төлемдер пайда немесе шығын құрамындағы шығыстар ретінде желілік әдіспен танылады. Қысқа мерзімді жалдау 12 айдан аспайтын мерзімге жалдау шарты болып табылады.

### **Қарыздар**

Кредиттер мен қарыздар бастапқыда мәміле бойынша жасалған шығындарды шегергендегі әділ құн бойынша ескеріледі және кейіннен тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін қолдана отырып, амортизацияланған құн бойынша көрсетіледі.

Нарықтық емес жағдайларда акционерлерден алған қарызды есепке алған кезде Топ капиталға салым ретінде капиталдағы бастапқы танудан түскен табысты/(шығын) көрсетеді/(капиталды бөлу). Операцияның экономикалық мәнін көрсететін есепке алу тәртібі барлық ұқсас операцияларға жүйелі түрде қолданылады және шоғырландырылған қаржылық есептілікте ашылады.

Мақсатты пайдалану үшін немесе сату үшін дайындау міндетті түрде айтарлықтай уақыт қажет болатын тікелей активтерді сатып алуға, салуға немесе өндіруге тікелей қатысты жалпы және нақты мақсаттарға тартылған несиелердің шығындары айтарлықтай уақытты талап етеді (белгілі бір талаптарға жауап беретін актив), мұндай актив құнының құрамына кіреді.

Капиталдандырудың бастапқы күні (а) Топ нақты талаптарға сай активпен байланысты шығындарды көтергенде; (б) қарыздар бойынша шығындарды көтергенде; және (в) активті мақсатты пайдалануға немесе сатуға дайындау үшін қажетті шараларды жүзеге асырғанда басталады. Қарыздар бойынша шығындарды капиталдандыру активті пайдалануға немесе сатуға дайындау үшін қажетті барлық дерлік шаралар аяқталатын күнге дейін жалғасатын болады.

Топ белгілі бір талаптарға жауап беретін активтер бойынша күрделі шығындарға ұшырамай, оны айналып өтетіндей болса, кредиттер мен қарыздар бойынша шығындарды капиталдандырады. Қарыздар бойынша капиталдандырылған шығындар белгілі бір талаптарға жауап беретін активті сатып алу үшін қаражатқарызға алынған жағдайларды қоспағанда (орта өлшемді пайыздық шығыстар жіктелетін активтердің шығыстарына қолданылады), Топты қаржыландырудың орташа құны негізінде есептеледі. Егер мұндай жағдай орын алатын болса, осы нқарыз қаражатын уақытша инвестициялаудан түсетін кез келген инвестициялық табысты шегергенде кезең ішіндегі нақты қарыздар бойынша шеккен нақты шығындар капиталданады.

Қарыздар Топтың есептік кезеңнен кейін кем дегенде он екі айға алған міндеттемелері бойынша есептемелер мерзімін ауыстыруға міндетті құқығы болмаған кезде қысқа мерзімді міндеттемелер құрамында көрсетіледі.

### **Негізгі қызмет бойынша кредиторлық берешек және өзге де кредиторлық берешек**

Негізгі қызмет бойынша кредиторлық берешек және өзге де кредиторлық берешек контрагенттің өзінің шарттық міндеттемелерін орындау фактісі бойынша есептеледі. Алынған аванстарды есептемегенде негізгі қызмет бойынша кредиторлық берешек және өзге де кредиторлық берешек, бастапқыда әділ құны бойынша көрсетіледі және кейіннен тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, амортизацияланған құн бойынша ескеріледі. Алынған аванстар үшінші тараптардан алынған нақты сомалар бойынша көрсетіледі.

### **Түсімді тану**

Түсім – Топтың әдеттегі қызметі барысында туындайтын кіріс.

Түсім мәміле бағасының мөлшерінде танылады. Мәміленің бағасы Топқа үшінші тараптан алатын сомаларды есепке алмай, сатып алушыға уәде етілген тауарларды немесе қызметтерді бақылауды беруге алмастырып алуды күтетін құқықты беретін өтеуді білдіреді. Түсім қосылған құн салығы мен жеңілдіктерді шегеріп көрсетіледі. Электр энергиясын сатудан түсетін түсім кезең ішінде танылады.

Топтың шоғырландырылған түсімінің негізгі үлесі электр және жылу энергиясын сатудан және жеткізуден, сондай-ақ ыстық суды өндіруден түсетін түсімге байланысты. Қызметтердің/тауарлардың әрбір түрін сату жеке сатып алушымен жасалатын жеке, сөйкестендіруші шартпен ресімделеді.

## **2 Қаржылық есептілікті дайындау негізі және есептік саясаттың негізгі ережелері (жалғасы)**

Шарттың талаптарына сәйкес, Топтың еншілес ұйымдарының электр және жылу энергиясын сату мен жеткізуді орындау бойынша міндеттемелер шарт жасалған кезде анықталады. Топ бойынша электр және жылу энергиясын сату мен беру ілеспе және/немесе қосымша қызметтерді қамтымайды.

Топ сатып алушыға уәде етілген тауарларды немесе қызметтерді жеткізу мен сатып алушының оларды төлеуі арасындағы кезең бір жылдан асатын шарт жасауды құптамайды. Сәйкесінше, Топ ақшаның уақытша құнына мәміле бағасының тигізетін әсеріне түзету жасамайды.

Шарттың талаптарына сәйкес, электр және жылу энергиясын сату мен жеткізуге жұмсалатын шарт сомасы сатылған немесе жеткізілген электр немесе жылу энергиясының бағасы болып табылады, бұл шарттың/тауардың дербес объектісі болып табылады.

### *Электр және жылу энергиясын өндіру және сату*

Түсім Топ электр станцияларының сатылған электр және жылу энергияларының нақты көлемі негізінде анықталады.

Түсім сомасы уәкілетті орган бекіткен тарифтерге сүйене отырып анықталады.

Электр энергиясы мен жылу энергиясын сатудан түскен түсім электр және жылу энергиясын қадағалау тапсырылған сәттен, яғни сатып алушыға Топ станцияларын электр және жылу энергиялары желілеріне қосу орындары болып табылатын электр және жылу энергиясын жеткізу нүктелерінде берген сәттен бастап танылады.

Электр және жылу энергиясы Топ станцияларының электр және жылу энергиясын жеткізу желілеріне қосылатын нүктелеріндесатылған жағдайда дебиторлық берешек танылады, өйткені бұл кезде төлем мерзімінің келіп жетуі тек уақыттың ағымына байланысты болғандықтан өтеу сөзсіз болып табылады. Есепті кезеңдегі жеткізілген электр және жылу энергиясының нақты көлемі электр энергиясын босату туралы актімен/жылу энергиясының көлемін салыстыру актісімен расталады. Шот-фактуралар сатушыларға ай сайын жіберіледі.

### *Электр энергиясын жеткізу және тарату*

Топ уәкілетті орган бекіткен тарифтерге сүйене отырып берілген және бөлінген 1 кВт. с. электр энергиясы үшін тіркелген сыйақысы бар шарт бойынша қызмет ұсынады.

Қызмет көрсетуден түскен түсім қызмет көрсетілген есепті кезеңде танылады. Түсім сатып алушы пайданы бір мезгілде алып, тұтынатын болғандықтан, есепті кезең ішінде жеткізілген электр энергиясының нақты көлеміне сүйене отырып танылады.

Есепті кезең ішінде жеткізілген және бөлінген электр энергиясының нақты көлемі сатып алушылармен бірге коммерциялық есепке алу құралдарының негізінде жасалып, қол қойылатын жеткізілген және бөлінген электр энергиясының көлемдерін салыстыру актілерімен ай сайын расталады. Шоттар сатып алушыларға ай сайын әр айдың соңғы күні беріледі және өтеу 5 жұмыс күні ішінде, шот келгеннен кейін төлеуге жатады.

Дебиторлық берешек шотты жіберген сәттен бастап танылады, өйткені бұл кезде төлем мерзімінің келіп жетуі тек уақыттың ағымына байланысты болғандықтан өтеу сөзсіз болып табылады.

### *Электр қуатының қол жетімділігін қолдау бойынша қызмет көрсетуден түсетін табыс.*

Сондай-ақ, Топ электр қуатына қол жетімділікті қолдау қызметін ұсынады. Электр қуатының қол жетімділігін қолдау бойынша қызмет көрсетуден түскен кірістер есепті кезеңде осы қызметтер көрсетілген кезде танылады. Табыс нақты қол жетімді электр қуаты негізінде, сыйымдылық нарығының ережелеріне сәйкес бір сатып алушыдан электр қуаты бар екендігі туралы ай сайынғы есептер негізінде анықталады.

Шартта айына бір кВт қуат үшін төлем қарастырылған, ал Топ шот-фактураны алуға құқығы бар мөлшерде танылады.

Есепті айда қол қойылған акт негізінде Топ ай сайын Бірыңғай Сатып алушыға шот-фактураларды шығарады.

## **2 Қаржылық есептілікті дайындау негізі және есептік саясаттың негізгі ережелері (жалғасы)**

### *Электр энергиясын өткізу*

Топ электр энергиясын уәкілетті органмен келіскен тарифтерге сүйене отырып, жеке және заңды тұлғалармен жасаған шарттар бойынша электр энергиясын сатады.

Заңды тұлғаларға сатудан түскен түсім электр энергиясы есептеуіштердің көрсеткіштеріне сәйкес тұтынылған есепті кезеңде танылады. Заңды тұлғалармен жасасқан шарт бойынша түсім төлем құжатын жіберген күннен бастап 5 жұмыс күні ішінде төлеуді қарастырады. Мемлекеттік бюджеттен қаржыландырылатын заңды тұлғаларға арналған шарт есепті кезеңнен кейінгі айдың 15-іне дейін төлеуді қарастырады.

Жеке тұлғаларға сатудан түскен түсім электр энергиясы тұтынылған есепті кезеңде танылады. Жеке тұлғалармен жасалған шарт бойынша түсім есепті кезеңде сатылған электр энергиясының жалпы көлеміне барабар танылатын есептеуіш көрсеткіштерін алғаннан кейінгі айдың соңғы бірнеше күндерінің түсімінен тұрады. Жеке тұлғалармен жасалған шарт Компания жазып берген төлем құжатының негізінде есепті айдан кейінгі айдың 25-інен кешіктірмей төлеуді қарастырады. Есептесу кезеңі бір күнтізбелік айды құрайды.

### **Өзара есепке алу**

Сатып алу-сату операцияларының бір бөлігі өзара есепке алуды, бартерлерді немесе ақшалай емес нысандағы басқа есеп айырысуларды қолдана отырып жүзеге асырылады.

Әдетте, бұл операциялар өнеркәсіптік және коммерциялық тұтынушылармен өзара есепке алу нысанында өр текті тауарлар қызметтерді алмасу нысанында жүргізіледі.

Есептеулерді өзара есепке алу, бартер немесе ақшалай емес нысандағы басқа есептеулер арқылы жүзеге асыру жоспарланған сатып алу-сату операциялары Топ компанияларының басшылығымен ақшалай емес есеп айырысу нәтижесінде алынатын немесе берілетін активтердің әділ құнын бағалау негізінде танылады. Әділ құн ашық нарықтық ақпарат негізінде анықталады.

Сенімсіз операциялар ақша қаражатының қозғалысы туралы есептен алынып тасталды. Инвестициялық және қаржылық операциялар, сондай-ақ, операциялық қызметтің қорытынды нәтижесі осы есептегі ақша қаражатының іс жүзіндегі қозғалысына сүйене отырып ұсынылды.

### **Сегменттік есептілік**

Сегменттер бойынша есептілік операциялық шешімдерді қабылдауға жауапты Топтың тұлғасына немесе органына ұсынылатын ішкі есептілікке сәйкес жасалады. Егер табыстары, қаржылық нәтижесі немесе активтері барлық сегменттердің жиынтық активтерінің кем дегенде он пайызын құраса, сегментті жеке ашуға болады.

### **Табыс салығы**

Осы шоғырландырылған қаржылық есептілікте табыс салығы қолданыстағы немесе есептік кезеңнің соңында күшіне енген Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес көрсетілген.

Егер олар осы немесе басқа кезеңдерде басқа жиынтық табыстың немесе тікелей капитал құрамында көрсетілген операцияларға жатуына байланысты басқа жиынтық пайда құрамында немесе тікелей капитал құрамында көрсетілмеуі тиіс болса, табыс салығы бойынша шығындарға ағымдағы және кейінге қалдырылған салықтар жатады және жылдық кірістер мен шығында көрсетіледі.

Ағымдағы салық ағымдағы және өткен кезеңдер үшін салық салынатын кіріс немесе шығынға қатысты мемлекеттік бюджеттен өтелетін немесе оған төленетін сома болып табылады. Егер қаржылық есептілік тиісті салық декларациясын бергенге дейін бекітілсе, салық салынатын пайда немесе зиян бағалау көрсеткіштеріне негізделеді. Табыс салығынан өзге, басқа да салықтар операциялық шығындар құрамында көрсетіледі.

Кейінге қалдырылған табыс салығы болашақ кезеңдерге ауыстырылған салық шығындары, активтер мен міндеттемелер және қаржылық есептіліктегі олардың баланстық құнының арасында туындайтын уақыт айырмашылығы бөлігінде баланстық міндеттемелер әдісі бойынша есептеледі. Бастапқы тану үшін жасалатын ерекшелікке сәйкес, бизнесті біріктірумен байланысты емес операциялар бойынша активтерді немесе міндеттемелерді бастапқы тану кезінде туындайтын кейінге қалдырылған салықтар егер ондайлар бухгалтерлік, салық салынатын пайдаға өсер етпесе, уақыт айырмашылықтарына қатысты танылмайды. Кейінге қалдырылған баланстық шама қолданыстағы немесе есептік кезеңнің соңында негізінен күшіне енген және уақыт айырмашылықтарын түзету кезеңінде қолданылады деп күтілетін немесе болашақ кезеңдерге ауыстырылған салық шығындарын пайдаланудың салық мөлшерлемелері бойынша есептеледі. Кейінге қалдырылған салық активтері Топтың жекелеген әрбір компаниясы аясында кейінге қалдырылған салық

міндеттемелеріне қарсы есепке алынады. Кейінге қалдырылған салық активтері шегерілетін уақыт айырмашылығына және болашақ кезеңдерге ауыстырылған салық шығындарына қатысты тек осындай шегерулер сомасына азайтылуы мүмкін болашақта салық салынатын пайда табу ықтималдылығы жоғары болған жағдайда ғана танылады.

Топ еншілес компаниялардың дивидендтеріне салықтарға немесе оларды сатудан түсетін пайдаға қатысты уақыт айырмашылықтарын түзетуді бақылайды. Топ басшылық алдағы уақытта уақыт айырмашылықтарын түзетуді күткен жағдайлардан басқа кезде осындай уақыт айырмашылықтары бойынша кейінге қалдырылған салық міндеттемелерін көрсетпейді.

Негізгі құралдардың құнына жатқызылған күл үйінділерін жоюға және күл үйінділерін жоюға арналған резервтің құнының салықтық базасын анықтаған кезінде Топ алдағы салықтық шегерімдерді міндеттемелерге бөледі. Осы тәсілге сәйкес бастапқы тану кезінде ескертпелер қолданылмайды.

Кейінге қалдырылған табыс салығы бойынша міндеттеме негізгі құралдардың құнына жатқызылған күл қоймаларын қалпына келтіруге жұмсалатын шығындар бойынша салық салынатын уақыт айырмашылықтарына қатысты танылады, ал актив жоғарыда аталған күл қоймаларын қалпына келтіру резерві бойынша шегерілетін уақыт айырмашылықтарына қатысты тану шарттарын ескере келе табыс салығы бойынша танылады.

Басшылық әрбір есептік кезеңнің соңында Топтың анықталмаған салықтық жайғасымдарын қайта бағалайды.

Міндеттемелер басшылықтың бағалауы бойынша (қолданыстағы немесе есептік кезеңнің соңында қабылданған салық заңнамасын немесе кез келген белгілі тиісті сот немесе басқа қаулыны интерпретациялауға негізделген) табыс салығының жайғасымдары бойынша көрсетіледі, бәрінен бұрын салық органдары осы жайғасымдарды даулаған жағдайда қосымша салық есептеулеріне әкелуі мүмкін. Айыппұлдар, өсімақылар мен салықтар бойынша міндеттемелер, табыс салығынан басқа, есептік кезең соңында міндеттемелерді реттеу үшін қажетті шығындарды басқаруды барынша нақты бағалау негізінде көрсетіледі. Табысқа салынған салық бойынша анықталмаған жайғасымдар бойынша түзетулер табысқа салынатын салық бойынша шығындардың құрамында көрсетіледі.

#### ***Анықталмаған салықтық ұстанымдар***

Топтың анықталмаған салықтық ұстанымдарын басшылық әрбір есептік кезеңнің аяғында бағалайды. Табыс салығы жөніндегі жайғасымға қатысты көрсетілетін міндеттемелер егер салық органдары Топтың салық жайғасымымен келіспесе, басшылық қосымша салық міндеттемелерінің пайда болу ықтималдығы олардың болмау ықтималдығынан жоғары деп санаған жағдайда ғана ескеріледі.

Мұндай баға қолданыстағы немесе есептік кезеңнің соңында мәні бойынша қолданылатын салық заңнамаларын түсіндіру, сондай-ақ соттың кез келген белгілі қаулыларының немесе осыған ұқсас мәселелер бойынша өзге шешімдерінің негізінде жасалады. Пайдаға салынатын салықты қоспағанда, айыппұлдар, өсімпұлдар және салықтар бойынша міндеттемелер басшылықтың есептік кезеңнің аяғындағы міндеттемелерді реттеуге қажетті шығындарды барынша жақсы бағалауы негізінде көрінеді. Табыс салығы бойынша анықталмаған жайғасымдар бойынша түзетулер табыс салығы бойынша шығыстардың құрамында көрсетіледі.

#### ***Анықталмаған салық позициялары***

Топтың анықталмаған салық позицияларын басшылық әр есептік кезеңнің соңында бағалайды. Табыс салығы бойынша позицияларға қатысты көрсетілетін міндеттемелер басшылық, егер Топтың салық позициясына салық органдары дау айтса, қосымша салық міндеттемелерінің туындау ықтималдығы олардың болмау ықтималдығынан жоғары деп есептеген жағдайларда ескеріледі.

Мұндай бағалау есептік кезеңнің соңында қолданылатын немесе шын мәнінде қолданылып жүрген салық заңнамасын, сондай-ақ соттың кез келген белгілі қаулыларын немесе осындай мәселелер бойынша өзге де шешімдерді түсіндіру негізінде жүргізіледі. Айыппұлдар, өсімпұлдар және салықтар бойынша міндеттемелер, табыс салығын қоспағанда, басшылықтың есептік кезеңнің соңындағы міндеттемелерді реттеу үшін қажетті шығыстарды мейлінше дұрыс бағалауы негізінде көрсетіледі. Табыс салығы бойынша анықталмаған позицияларға енгізілген түзетулер табыс салығы бойынша шығыстардың құрамында көрсетіледі.

## 2 Қаржылық есептілікті дайындау негізі және есептік саясаттың негізгі ережелері (жалғасы)

### Шоғырландырылған қаржылық есептілікті ұсынудағы өзгерістер

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ қысқа мерзімді міндеттемелер құрамында «Қазақстан Халық Банкі» АҚ («Банк») ұзақ мерзімді қарыздарын жіктеді. Бұл қарыздардың келісімшарттық өтеу мерзімі 2029 жылға дейін. Басшылық Банктің жазбаша талабынан кейін кемінде 10 ай өткен соң сөзсіз мерзімінен бұрын өтеуді талап ететін кредиттік желінің шарты негізінде жіктеуді айқындады. 2023 жылдың ақпанында басшылық қосымша келісімге қол қойды және бұл шартты 13 айға өзгертті. Осы шоғырландырылған қаржылық есептілікті жасау күніне Банктен мерзімінен бұрын өтеу туралы талаптар түскен жоқ. Басшылық салыстырмалы деректердің ұсынылуын ағымдағы жылға сәйкес түзету туралы шешім қабылдады. Төмендегі кестеде 2021 жылғы 31 желтоқсандағы көрсеткіштерді ұсынуға жіктеу өзгерістерінің әсері келтірілді:

Қазақстан теңгесімен, мың	Бастапқыда ұсынылған сома	Қайта жіктеу	Қайта жіктеуден кейінгі
			сома 31 желтоқсан 2021 жыл
Ағымдағы қарыздар	85,046,407	19,311,222	104,357,629
Ұзақ мерзімді қарыздар	209,848,259	(19,311,222)	190,537,037

## 3 Жаңа есепке алу ережелері

Төменде санамаланған қайта қаралған стандарттар Топ үшін 2022 жылғы 1 қаңтардан бастап міндетті деп танылды, бірақ Топқа елеулі әсер етпеді:

- «Активті болжамды пайдалану басталғанға дейін алынған кіріс, Ауыртпалығы бар шарттар – шартты орындау құны», «Тұжырымдамалық негіздерге сілтеме» - ҚЕХС (IAS) 16, ҚЕХС (IAS) 37 және ҚЕХС (IFRS) 3 құжаттарға қолдану аясы шектеулі түзетулер және 2018-2020 жылдардағы ҚЕХС-қа қатысты жыл сайынғы жетілдірулері мен ҚЕХС (IFRS) 1, ҚЕХС (IFRS) 9, ҚЕХС (IFRS) 16 және ҚЕХС (IAS) 41 (2020 жылдың 14 мамырында шығарылған және 2022 жылдың 1 қаңтарынан басталатын немесе одан кейінгі жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді).

### Жаңа стандарттар мен интерпретациялар

2023 жылдың 1 қаңтарында немесе одан кейін басталатын және Топ мерзімінен бұрын қабылдамаған жылдық кезеңдер үшін міндетті болып табылатын бірқатар жаңа стандарттар мен түсіндірулер жарияланды.

- ҚЕХС (IFRS) 10 және ҚЕХС (IAS) 28 түзетулері – «Инвестор мен оның қауымдастырылған ұйымы немесе бірлескен кәсіпорны арасындағы мәмілелерде активтерді сату немесе жарна салу» (2014 жылғы 11 қыркүйекте шығарылған және ҚЕХС кеңесі айқындайтын күннен бастап немесе одан кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді).
- ҚЕХС (IFRS) 17 «Сақтандыру шарттары» (2017 жылғы 18 мамырда шығарылды және 2021 жылғы 1 қаңтардан басталатын немесе осы күннен кейінгі жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді, күшіне ену күні кейіннен 2023 жылғы 1 қаңтарға ҚЕХС (IFRS) 17 түзетулерімен ауыстырылды, төменде көрсетілгендей).
- 17 ҚЕХС (IFRS) түзетулері және ҚЕХС (IFRS) 4 түзетулері (2020 жылдың 25 маусымында шығарылды және 2023 жылдың 1 қаңтарынан басталатын немесе одан кейінгі жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді).
- ҚЕХС (IAS) 1 және ҚЕХС бойынша Практикалық нұсқаулыққа 2 түзетулер: Есеп саясаты туралы ақпаратты ашу (2021 жылғы 12 ақпанда шығарылды және 2023 жылғы 1 қаңтардан басталатын немесе осы күннен кейінгі жылдық кезеңдерге қатысты қолданылады).
- ҚЕХС (IAS) 8 түзетулері: «Бухгалтерлік бағалауды анықтау» (2021 жылдың 12 ақпанында шығарылды және 2023 жылдың 1 қаңтарынан басталатын немесе одан кейінгі жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді).
- Бір операциядан туындайтын активтер мен міндеттемелерге қатысты кейінге қалдырылған салық – ҚЕХС (IAS) 12 түзетулері (2021 жылдың 7 мамырында шығарылған, 2023 жылдың 1 қаңтарынан басталатын немесе осы күннен кейінгі жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді). Қазіргі уақытта топ осы түзетулердің шоғырландырылған қаржылық есептілікке қалай әсер ететінін бағалайды.

### **3 Жаңа есепке алу ережелері (жалғасы)**

- 17 ҚЕХС (IFRS) – 17 ҚЕХС (IFRS) түзетулерін қолданудағы сақтандырушылар үшін өтпелі опция (2021 жылғы 9 желтоқсанда шығарылған және 2023 жылғы 1 қаңтардан немесе одан кейінгі жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді).
- 16 «Жалға алу» ҚЕХС (IFRS) түзетулері: Кері жалға беру кезінде сату бойынша жалдау міндеттемелері (2022 жылдың 22 қыркүйегінде шығарылған және 2024 жылдың 1 қаңтарынан басталатын немесе одан кейінгі жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді).
- Қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді міндеттемелердің жіктелуі – ҚЕХС (IAS) 1-ге түзетулер (2020 жылғы 23 қаңтарда шығарылды және кейіннен 2020 жылғы 15 Шілдеде және 2022 жылғы 31 Қазанда өзгертілді және 2023 жылғы 1 қаңтардан басталатын немесе осы күннен кейінгі жылдық кезеңдерге қатысты күшіне енеді).

Егер жоғарыда өзгеше көрсетілмесе, осы жаңа стандарттар мен түсініктемелер Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер етпейді деп күтілуде.

### **4 Есептік саясатты пайдаланудағы маңызды есептік бағалау мен кәсіби пайымдар**

Топ шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілетін сомаға және келесі қаржы жылындағы активтер мен міндеттемелердің баланстық құнына әсер ететін бухгалтерлік бағалаулар мен жол берулерді жүргізеді. Бухгалтерлік бағалау мен пайымдау тұрақты талдауға жатады және басшылықтың өткен тәжірибесіне және басқа да факторларға, оның ішінде қалыптасқан мән-жайларда негізделген болып саналатын болашақ оқиғаларға қатысты күтулерге негізделген. Есеп саясатын қолдану барысында басшылық бухгалтерлік бағалармен байланысты кәсіби пікірлерді де қолданады. Шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілген сомаларға неғұрлым елеулі әсер ететін кәсіби пайымдар және келесі қаржы жылы ішінде активтер мен міндеттемелердің баланстық құнын елеулі түзету қажеттілігіне алып келуі мүмкін Бухгалтерлік бағалаулар мыналарды қамтиды:

#### ***Қаржылық емес активтердің құнсыздануы***

Басшылық әрбір есептік кезеңнің соңында жекелеген активтердің немесе активтер топтарының құнсыздану белгілерінің бар-жоғын және гудвилден бөлек активтер немесе активтер топтары үшін өткен кезеңдерде танылған құнсыздану шығыны белгілерінің бұдан былай болмайтынын немесе азайғанын бағалайды.

Мұндай кез келген белгі анықталған жағдайда басшылық сату шығындары мен пайдалану құнын шегергендегі оның әділ құнының шамасының ең көбі ретінде анықталатын активтің өтелетін бағасын бағалайды. Пайдалану құндылығын есептеу қалыптасқан жағдайларға негізделген болып саналатын басшылық тарапынан бағалау мәліметтері мен кәсіби пайымдарды қолдануды талап етеді.

Қаржылық активтердің құнсыздану белгілерінің болуын анықтау да негізгі құралдар объектілерінің мүмкін болатын технологиялық ескіруін, қызметтің, олардың пайдалы қызметінің қалдық мерзімдерінің тоқтатылуын және пайдалану шарттарының басқа да өзгерістерін анықтауда пайымдаулар мен бағаларды пайдалануды талап етеді.

ХҚЕС (IAS) 36-ға сәйкес, құнсыздану белгілерінің бірі болып Топ қызметін жүзеге асыратын технологиялық, нарықтық, экономикалық немесе заңдық жағдайларда немесе актив сатылуы тиіс нарықта кезең ішінде болған немесе алдағы уақыттарда күтілетін, Топ үшін жағымсыз салдарлары бар маңызды өзгерістердің болуы болып табылады.

Активтің өтелетін құнын бағалаған кезде Топ бағаларды қолданады және пайым жасайды. Бағалаулар мен пайымдар тұрақты түрде сыни талдауға ұшырайды және басшылықтың бұрынғы тәжірибесі мен басқа факторларға, оның ішінде орын алған жағдайларда негізді болып табылатын болашақ оқиғаларға қатысты болжамдарға негізделген. Сондай-ақ, басшылық есептік саясатты пайдалану үрдісінде бағалауды талап ететін кейбір пайымдарды пайдаланады.

#### **4 Есептік саясатты пайдаланудағы маңызды есептік бағалау мен кәсіби пайымдар (жалғасы)**

##### ***Инвестициялардың құнсыздану белгілерін талдау – көмір негізінде электр және жылу энергиясын өндіру, электр энергиясын беру және тарату***

Компания басшылығы мына еншілес компаниялардың инвестицияларының құнсыздану белгілеріне талдау жүргізді: «Алматы Электр Станциялары» АҚ (бұдан әрі – «АЛЭС»), «Болат Нұржанов атындағы Екібастұз ГРЭС-1» ЖШС (бұдан әрі – «ЭГРЭС-1»), «Алатау Жарық Компаниясы» АҚ (бұдан әрі – «АЖК»), сондай-ақ «Екібастұз ГРЭС-2 станциясы» АҚ бірлескен кәсіпорнына инвестициялар (бұдан әрі «СЭГРЭС-2»), ол ҚЕХС 36 «Активтердің құнсыздануы» құжатына сәйкес жүргізілді.

Құнсыздану белгілерін талдауда қолданылған негізгі фактілер мен болжамдар:

- Есепті кезеңдегі еншілес компаниялардың экономикалық тиімділігінде теріс өзгерістердің болмауы;
- Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің 2022 жылғы 30 маусымдағы № 226 бұйрығына сәйкес 2022 жылғы 1 шілдеден бастап Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің 2015 жылғы 27 ақпандағы №147 бұйрығымен бекітілген Электр энергиясына шекті тарифті бекіту қағидаларына сәйкес негізгі шығындар ұлғайған кезде тарифтерді түзету мүмкіндігімен энергия өндіруші ұйымдар үшін электр энергиясына шекті тарифтерді ұлғайту;
- Кредиттер бойынша пайыздық мөлшерлемелердің өзгеруі активтердің өтелетін құнына елеулі әсер етпейді, өйткені қарыздық қаржыландыру мөлшерлемесінің ұлғаюы электр энергиясына шекті тарифтерді, сондай-ақ электр энергиясына шекті тарифтерді бекіту кезінде ескерілетін пайда нормасын айқындау әдістемесіне сәйкес шекті тарифтер қолданысының келесі кезеңінде пайда нормасын есептеу кезінде WACC мөлшерлемесінде ұқсас түрде көрініс табады. ҚР Энергетика министрінің 2020 жылғы 22 мамырдағы №205 бұйрығымен бекітілген теңгерімдеуші электр энергиясына шекті тарифтерді бекіту кезінде ескерілетін теңгерімдеу, сондай ақ тарифтің шығыс бөлігіне алдыңғы кезеңдегі сыйақылар бойынша шығыстар енгізіледі;
- Инфляция мөлшерлемелерінің өзгеруі елеулі әсер етпейді, өйткені тарифтің шығын бөлігіне өткен жылғы нақты инфляцияны ескере отырып, шығындар, сондай-ақ 2018 жылғы 27 желтоқсандағы № 204-VI ҚРЗ «Табиғи монополиялар туралы» Заңындағы өзгерістер электр энергиясын беру мерзімі аяқталғанға дейін 5 жылға бекітілген тарифтерді түзету үшін қосымша шарттарды көздейді оның қолданылу мерзімі (ұлттық жобаларды іске асыруға байланысты бекітілген инвестициялық бағдарламаны өзгерту, желілерді балансқа не сенімгерлік басқаруға алу, орташа айлық номиналды жалақының өзгеруі);
- Кезең ішінде болған немесе жақын арада болуы мүмкін еншілес компаниялар үшін жағымсыз салдары бар елеулі өзгерістердің болмауы;
- Қазақстан Республикасының солтүстік және оңтүстік аймағында орта мерзімді перспективада электр энергиясына сұраныстың болжамды өсуі.

*«АЛЭС» бойынша құнсыздану белгілерін талдау кезінде пайдаланылған қосымша фактілер мен болжамдар:*

- «Табиғи монополиялар туралы» ҚР Заңына сәйкес стратегиялық тауарлардың түрі мен құны өзгерген кезде 2022 жылғы 1 қыркүйектен бастап тарифтерді түзету мүмкіндігімен жылу энергиясына тарифті ұлғайту;
- АлЭС-тің Алматы ЖЭО-2 және ЖЭО-3 сияқты екі электр станциясын жаңғырту жоспарлануда. Осы станциялардың консервациялауға немесе бөлшектеуге жататын көмір энергия блоктарының қолданыстағы активтерінің қалдық құны жаңа газ турбиналық/бу-газ энергия блоктарын пайдалануға беру сәтіне дейін нөлге тең болады;
- Кезең ішінде болған немесе жақын арада болуы мүмкін елеулі өзгерістердің болмауы және активтердің өтелетін құнына айтарлықтай әсер етуі мүмкін.

*Алматы ЖЭО-2-ні қоршаған ортаға әсерін барынша азайта отырып, жаңғырту*

Жоба Қазақстан Республикасы Президентінің Алматы ЖЭО-2-де атмосфераға зиянды заттар шығарындыларын азайту, қазіргі заманғы экологиялық таза технологияларды пайдалану есебінен энергиямен жабдықтау мен жылумен жабдықтаудың сенімділігі мен тиімділігін қамтамасыз ету мақсатында жаңа бу-газ қондырғысының құрылысын қамтамасыз ету жөніндегі тапсырмасын орындау шеңберінде іске асырылуда.

Жоба Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 12 қазан № 730 қаулысымен бекітілген «Қазақстандықтардың әл-ауқатын арттыруға бағытталған орнықты экономикалық өсу» ұлттық жобасына енгізілген.

#### **4 Есептік саясатты пайдаланудағы маңызды есептік бағалау мен кәсіби пайымдар (жалғасы)**

ЖЭО-2-ні газға ауыстыру жобасын қаржыландыру үшін инвестициялық келісім жасасу және қуатқа жеке тариф алу 2023 жылдың соңына дейін күтіледі. ЖЭО-2-ні жаңғырту жобасы газбен жұмыс істейтін жаңа станцияны іске қосқаннан кейін ЖЭО-2-нің жұмыс істеп тұрған қуаттарын консервациялауды көздейді. Топ басшылығы ЖЭО-2-ні газға ауыстыру жобасын 2026 жылғы 31 желтоқсанға дейін аяқтауды жоспарлап отыр. Топ 2021 жылы бу-газ қондырғысын пайдалануға бергеннен кейін консервациялауға немесе бөлшектеуге жататын көмір энергия блоктарын қоса алғанда, ЖЭО-2-нің 20,737,321 мың теңге мөлшеріндегі негізгі активтерінің құнсыздануға арналған резервін таныды. Тиісінше, осы активтердің қалдық құны жаңа бу-газ энергия блоктары пайдалануға берілген кезде нөлге тең болады.

##### *Алматы ЖЭО-3-ті жаңғырту*

АлЭС «Алматы ЖЭО-3-ті қайта құру (қуаты кемінде 450 МВт БГҚ салу арқылы)» (бұдан әрі – «Жоба») техникалық-экономикалық негіздемесін әзірледі. Жобаны іске асыру мерзімі: 2022-2025 жылдар. Жобаның мақсаты: Алматы ЖЭО-3-ті қайта жаңарту Қазақстанның оңтүстік аймағындағы маневрлік қуаттардың тапшылығын ішінара жабу үшін қолданыстағы шаң-көмір жабдығын қазіргі экологиялық таза бу-газды энергия блоктарына ауыстыруды, жұмыс істеп тұрған алаңда маневрлік жұмыс режимі бар жаңа ЖЭО-ны салуды көздейді.

2022 жылғы 10 қазанда АлЭС жобаның ТЭН-іне №02-0158/22 кешенді ведомстводан тыс сараптаманың оң қорытындысын алды. 2022 жылғы 14 желтоқсанда АлЭС аукциондық сауда-саттыққа қатысты, нәтижелер бойынша АлЭС сауда-саттықтың жеңімпазы деп жарияланды (9,788,700 теңге/МВт\*ай ҚҚС-сыз). Жарияланған қуаты - 480 МВт.

2023 жылғы 27 қаңтарда АлЭС «Жаңартылатын энергия көздерін қолдау жөніндегі есеп айырысу-қаржы орталығы» ЖШС-ға генерациялаудың маневрлік режимімен жаңадан пайдалануға берілетін генерациялайтын қондырғыларды салу кезінде электр қуатының өзіндігін қолдау жөніндегі қызметті сатып алу туралы қол қойылған шартты жіберді.

Алматы ЖЭО-3-ті қайта құру жобасы қолданыстағы жабдықты ауыстыруды көздейді, оның саябақ ресурсы жаңа станция іске қосылған кезде пысықталатын болады және тиісінше, сондай-ақ қазіргі заманғы экологиялық таза бу-газ энергия блоктарына толық амортизацияланатын болады, осылайша Топ басшылығы Топ үшін таяу болашақта күтілетін теріс салдары бар елеулі өзгерістерді анықтамады.

*«АЖК» бойынша құнсыздану белгілерін талдау кезінде пайдаланылған қосымша фактілер мен болжамдар:*

- 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қызметтің негізгі операциялық және қаржылық көрсеткіштері бойынша жоспарды асыра орындау;
- Орта мерзімді перспективада Алматы қаласы мен Алматы облысында электр энергиясына сұраныстың болжамды өсуі;
- Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің Алматы қаласы мен Алматы облысы бойынша ТМРҚД-нің 2022 жылғы 18 тамыздағы №89-НҚ бірлескен бұйрығына сәйкес 2022 жылғы 1 қыркүйектен бастап электр энергиясын беру тарифін ұлғайту;
- Қазақстан Республикасының 2022 жылғы 30 желтоқсандағы № 177-VII Заңымен 2018 жылғы 27 желтоқсандағы № 204-VI ҚРЗ ҚРЗ «Табиғи монополиялар туралы» Заңына электр энергиясын оның қолданылу мерзімі аяқталғанға дейін беруге 5 жылға бекітілген тарифтерін түзетуге мүмкіндік беретін өзгерістер енгізілді.

*Негізгі құралдардың құнсыздану белгілерін талдау нәтижелері - көмір негізінде электр және жылу энергиясын өндіру, электр энергиясын беру және тарату*

Құнсызданудың сыртқы және ішкі белгілерін талдау нәтижесінде Топ басшылығы талдау жүргізілген күні құнсыздану белгілері жоқ деген қорытындыға келді. Тиісінше, Топ басшылығы 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша осы еншілес компаниялардың негізгі құралдары мен материалдық емес активтерінің құнсыздануына және бірлескен кәсіпорынға инвестицияларға тест өткізбеу туралы шешім қабылдады.



**4 Есептік саясатты пайдаланудағы маңызды есептік бағалау мен кәсіби пайымдар (жалғасы)**

**Негізгі құралдардың құнсыздану белгілерін талдау - жасыл энергетика өндірісі**

Qazaq Green Power PLC жаңа еншілес ұйымын тіркеуге және кейіннен «Мойнақ ГЭС» АҚ акцияларының толық пакеті мен «Бірінші жел электр станциясы» ЖШС, «Samruk-Green Energy» ЖШС-ның қатысу үлестерін беруге байланысты жасыл энергетика активтерін қайта құрылымдауға байланысты Топ әділ құнға бағалау жүргізді, соның нәтижесінде «Samruk-Green Energy» ЖШС-ның активтерінің баланстық құны 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша әділ құннан асады. «Мойнақ ГЭС» АҚ және «Бірінші жел электр станциясы» ЖШС бойынша активтердің әділ құны баланстық құннан едәуір жоғары болды. Жасыл энергетика активтерінің қалған топтары бойынша құнсыздану белгілерін талдау барысында Топ «Энергия Семиречья» ЖШС және «Eneumentau Wind power» ЖШС бойынша құнсыздану индикаторларын анықтап, 36 «Активтердің құнсыздануы» ҚЕХС-ке (IAS) сәйкес негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің құнсыздануына тест өткізді.

Негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің өтелетін құны активтерді пайдаланудан түсетін ақшалай қаражаттың болашақ түсімдері мен шығыстарын, дисконт мөлшерлемесін және басқа көрсеткіштерді бағалау негізінде анықталды.

Басшылық әрбір еншілес ұйымның негізгі құралдары мен материалдық емес активтерін біртұтас қолма-қол ақша өндіретін бірлікке жатқызады, өйткені бұл басқа активтерден туындайтын ақша ағындарына тәуелсіз ақша ағындарын тудыратын ең аз анықталатын активтер тобы және әрбір еншілес компания активтердің құнын өтеуді бақылауды жүзеге асыратын ең төменгі деңгей. Басшылық негізгі құралдардың өтелетін сомасын Топ оларды пайдаланудан алады деп күткен болжамды дисконтталған болашақ ақша ағындарының сомасы ретінде анықталған пайдалану құны негізінде бағалады.

**«Samruk-Green Energy» ЖШС**

«Samruk-Green Energy» ЖШС моделі бойынша ақша ағындары активтердің қалдық пайдалы қызмет мерзіміне сүйене отырып, 2051 жылға дейін есептелген.

Пайдаланудың құндылығын анықтау кезінде қаржылық модельде басшылық қолданған негізгі болжамдар:

*Электр энергиясын сатудың болжамды көлемі мен тарифтері:*

«Samruk-Green Energy» ЖШС бойынша электр энергиясын босату бағасы 2014 жылғы 27 наурыздағы № 271 Тіркелген тарифтер мен шекті аукциондық бағаларды айқындау қағидаларына сәйкес жыл сайынғы индекстеуді ескере отырып, «Жаңартылатын энергия көздерін пайдалануды қолдау туралы» Қазақстан Республикасының 2009 жылғы 4 шілдедегі № 165-IV Заңына сәйкес тіркелген тариф деңгейінде айқындалды.

Іске асыру көлемінің болжамы өткен жылдардағы Ақпарат және топтың 2023-2027 жылдарға арналған даму жоспарына сәйкес басшылықтың күтулері негізінде жасалды.

	2023 ж.	2024 ж.	2025 ж.	2026 ж.	2027 ж.
Сату көлемі млн. кВт/сағ	19,930	19,887	19,858	19,829	19,800

2028-2051 жылдарға арналған іске асыру көлемі топтың 2023-2027 жылдарға арналған даму жоспарының көлемі деңгейінде айқындалды.

*Дисконттау мөлшерлемесі:*

Ақша ағындары «Samruk-Green Energy» ЖШС капиталының орташа өлшемді құны негізінде айқындалған жылдық 17.33% мөлшерінде салықтан кейінгі пайыздық мөлшерлемені қолдана отырып дисконтталды.

Өткізілген тест нәтижесінде Компания инвестицияның құнсыздануынан болған 2,720,934 мың теңге сомасындағы шығынды мойындады.

**4 Есептік саясатты пайдаланудағы маңызды есептік бағалау мен кәсіби пайымдар (жалғасы)**

**«Энергия Семиречья» ЖШС**

Өткізілген тест нәтижесінде «Энергия Семиречья» ЖШС бойынша бөлінген инвестиция толығымен құнсызданған, өйткені инвестицияларды пайдалану құны нөлге тең болды. Топ инвестицияның құнсыздануынан 1,529,090 мың теңге сомасындағы шығынды мойындады.

**«Ereumentau Wind Power» ЖШС**

«Ereumentau Wind Power» ЖШС моделі бойынша ақша ағындары 2024 жылдың екінші жартыжылдығында пайдалануға беру жоспарланып отырған активтердің пайдалы қызмет ету мерзіміне сүйене отырып, 2044 жылға дейін есептелген.

Пайдаланудың құндылығын анықтау кезінде қаржылық модельде басшылық қолданған негізгі кемшін тұстар:

*Электр энергиясын сатудың болжамды көлемі мен тарифтері:*

Электр энергиясының бағасы болжамды инфляцияға жыл сайынғы индекстеуді ескере отырып, бірқатар әлеуетті тұтынушылардан топтың ұқсас компаниялары алған коммерциялық ұсыныстардың орташа мәні ретінде анықталды.

Іске қосу мерзімі басшылықтың күтулеріне негізделген, жел қондырғыларының электр энергиясын өндіру көлемі мен кезеңі жобаның техникалық құжаттамасына (жобалау-сметалық құжаттама, мердігермен шарт және т.б.) негізделген.

	2024 ж.	2025 ж.	2026 ж.	2027 ж.	2044 ж.
Электр энергиясын сату көлемі, мың кВт/сағ	88,688	212,850	212,850	212,850	124,163
Тарифтер теңге/кВт/сағ	19.07	20.19	21.27	22.28	38.83

2028-2044 жылдарға арналған іске асыру көлемі Топтың 2023-2027 жылдарға арналған Даму жоспарының көлемі деңгейінде анықталды.

*Дисконттау мөлшерлемесі:*

Ақша ағындары «Ereumentau Wind Power» ЖШС капиталының орташа өлшенген құны негізінде айқындалған жылдық 16.97% мөлшерінде салықтан кейінгі пайыздық мөлшерлемені қолдана отырып дисконтталды.

Өткізілген тест нәтижесінде Топ активтердің құнсыздануынан 6,220,277 мың теңге сомасында шығынды мойындады.

**Сезімталдықты талдау - жасыл энергетика өндірісі**

Қазақстандық мың теңгемен	(Азаю)/материалдық жорамалдардың артуы	(Азаю)/өтелетін соманың ұлғаюы
Тарифтер	-10%	(2,316,504)
	+10%	2,336,474
Электр энергиясын сату көлемі	-10%	(2,790,534)
	+10%	2,790,534
Дисконттық мөлшерлеме	-1%	1,393,629
	+1%	(1,255,463)

**Негізгі құралдарды есепке алу**

Баланстық құны 15,181,721 мың теңге болатын негізгі құралдар 14,296,747 мың теңге сомасындағы «Бірінші жел электр станциясы» (бұдан әрі –«БЖЭС») және ЖШС 844,974 мың теңге сомасындағы «Samruk-Green Energy» ЖШС активтеріні білдіреді.

**4 Есептік саясатты пайдаланудағы маңызды есептік бағалау мен кәсіби пайымдар (жалғасы)**

Есеп айырысу-қаржы орталығы - мемлекеттік ұйым, ЖЭК-тен электр энергиясын өндіретін компаниялардан өндірілген электр энергиясының барлық көлемін сатып алатын және көмір мен көмірсутектерден электр энергиясын өндіретін станцияларға қайта сататын агент ретінде әрекет етеді. Электр энергиясының барлық көлемі станциялардан жыл сайын инфляция мөлшерлемесіне түзетілетін нарықтық тарифтен жоғары келісілген тариф бойынша сатып алынады.

ҚЕХС (IFRS) 16-ға сәйкес мұндай сипаттағы шарттарда жалдау шартының белгілері болуы мүмкін. Басшылық ҚЕХС (IFRS) 16 талаптарын бағалап, бұл шарт операциялық жалдау шарты болып табылады деген қорытындыға келді, оны жалға берушілер - БЖЭС және «Samruk-Green Energy» ЖШС. Тиісінше, осы станциялардың электр энергиясын сатудан түскен түсімі электр станцияларын жалға беруден түскен табысқа енгізілді.

**Негізгі қорлардың пайдалы қызмет мерзімі**

Негізгі құралдардың пайдалы қызмет ету мерзімі ұқсас активтерге қатысты тәжірибеге негізделген кәсіби пайымдаулар арқылы бағаланды. Осы активтермен байланысты болашақ экономикалық пайда ең алдымен оларды пайдаланудан алынады. Дегенмен, басқа факторлар, мысалы, технологиялық немесе коммерциялық тұрғыдан ескіру, сондай-ақ жабдықтың тозуы көбінесе осы активтермен байланысты экономикалық пайданың төмендеуіне әкеледі. Басшылық активтердің ағымдағы техникалық жай-күйі негізінде және осы активтер Топқа экономикалық пайда әкелетін болжамды кезеңді ескере отырып, негізгі құралдардың қалған пайдалы қызмет мерзімін бағалайды.

Бұл ретте келесі негізгі факторлар ескеріледі: (а) активтердің күтілетін қызмет ету мерзімі; (б) өнімділік пен техникалық қызмет көрсету кестесіне байланысты жабдықтың күтілетін физикалық тозуы; және (с) өзгермелі нарық конъюнктурасының нәтижесінде жабдықтың технологиялық және коммерциялық ескіруі.

Пайдалы қызмет ету мерзімі басшылықтың бағалауынан 10%-ға ерекшеленсе, 2022 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл үшін амортизациялық аударымдар 5,952,097 мың теңгеге көбейер/азайған болар еді (2021 ж. 31 желтоқсан: 5,497,703 мың теңгеге өсті/кеміді).

**Балқаш ЖЭС (бұдан әрі «БЖЭС»)**

2019 жылғы 29 қазанда Компания Samsung C&T-ден БЖЭС-тің 50%+1 акциясын сатып алды және БЖЭС 100% үлестің иесі болды. Сатып алу кезінде БЖЭС банкроттық шегінде болды, сондай-ақ іс жүзінде маңызды қызметті жүзеге асырмады. 2017 жылдан бастап кредиторлар мен жеткізушілер БЖЭС төлем қабілетсіздігіне байланысты бірнеше рет сотқа берді, бұл өз кезегінде мүлікке тыйым салуға алып келді, сондай-ақ БЖЭС қызметін айтарлықтай шектеді. 2019 жылғы 6 желтоқсанда соттың шешімі бойынша банкроттық процесін бақылау және жүргізу үшін уақытша басқарушы тағайындалды.

2022 жылғы 20 сәуірде «Банк ЦентрКредит» АҚ өтініші бойынша Алматы облысының мамандандырылған ауданаралық соты (бұдан әрі - МАЭС) БЖЭС-ті банкрот деп тану туралы азаматтық іс қозғады. Алматы облысының МАЭС-і 2022 жылғы 27 маусымдағы шешімімен БЖЭС-ті банкрот деп танудан бас тартылды. Алматы облыстық сотының Азаматтық істер жөніндегі сот алқасының қаулысымен МАЭС шешімі өзгеріссіз қалды, «Банк ЦентрКредит» АҚ-ның апелляциялық шағымы қанағаттандырылмады. Соттардың пікірінше, БЖЭС-ті банкрот деп тану мемлекет тарапынан Жобаның одан әрі тағдыры туралы шешімнің болмауына байланысты мерзімінен бұрын қабылданған шешім болып табылады және ҚР Үкіметі Жобаға қатысты теріс қорытынды қабылдаған жағдайда құны міндеттемелерді орындау нысанасы болуы мүмкін активтер мен негізгі құралдардың БЖЭС-те болуы туралы пайымдауларға, сондай-ақ Жобаны қайта бастау перспективасына және кредиторлар алдындағы берешекті өтеу мүмкіндігімен борышкердің материалдық жағдайын қалпына келтіруге негізделген.

Өз кезегінде, БЖЭС қызметі 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша толығымен тоқтатылды, БЖЭС мүлкіне кредиторлар алдындағы борышты өтеу есебіне аукцион арқылы кейіннен өткізу үшін кредиторлардың өтініштері бойынша сот орындаушылары мен салық органдары толық көлемде хаттап, тыйым салды. Осылайша, басшылықтың пікірінше, Топқа бақылау жоқ және БЖЭС-ке салынған инвестициялар толығымен құнсызданды.

**Объектілерді пайдалану салдарларын жоюға арналған резервтер**

Топ басшылығы Топтың өндірістік активтерінің аумағын пайдаланудан шығару, бөлшектеу және рекультивациялау жөніндегі міндеттемелердің болуы мен оларды тану қажеттілігіне қатысты талдау жүргізді.

#### **4 Есептік саясатты пайдаланудағы маңызды есептік бағалау мен кәсіби пайымдар (жалғасы)**

Атап айтқанда, Топ басшылығы қоршаған ортаға теріс әсер ететін объектілерді пайдалану тоқтатылғаннан кейін объектілердің операторлары Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына сәйкес осындай объектілерді пайдалану салдарын жоюды қамтамасыз етуге міндетті екендігі туралы Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің талаптарын талдады. Экологиялық кодекстің ережелеріне сәйкес, жою жөніндегі іс-шаралар объектілердің сипатына және олардың қоршаған ортаға әсер ету дәрежесіне байланысты, атап айтқанда, Кодексте объектілерді қоршаған ортаға әсер ету дәрежесін көрсететін санаттар бойынша жіктеу регламенттеледі.

Топ талаптарға талдау жүргізді, мемлекеттік органдардан тиісті түсініктемелер алды, бағалау тәсілі мен әдісін айқындады және Топтың түсіндірмесі негізінде Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексінің, Қазақстан Республикасының Электр энергетикасы саласындағы заңнамасының нормаларына, сондай-ақ топтың Есеп саясатына сәйкес «Болат Нұржанов атындағы Екібастұз ГРЭС-1» ЖШС, «Алматы электр станциялары» АҚ, «Бірінші жел электр станциясы» ЖШС және «Samruk Green Energy» ЖШС еншілес кәсіпорындарының, сондай-ақ 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша, объектілерді пайдалану салдарын жоюды қамтамасыз ету бойынша «Екібастұз ГРЭС-2 станциясы» АҚ бірлескен кәсіпорнының міндеттемелері бойынша резервтерді таныды.

Резервтер жоюдың (бөлшектеудің), рекультивациялау жөніндегі жұмыстарды жүргізудің ағымдағы нормалары мен әдістеріне, технологиялар мен бағалар деңгейіне сәйкес техникалық-экономикалық негіздемемен және (немесе) инженерлік зерттеулермен нығайтылған Қазақстан Республикасының экология саласындағы қолданыстағы заңнамасы тобының түсіндірмесі негізінде айқындалған.

2022 жылғы 31 желтоқсандағы объектілерді пайдалану салдарын жоюға арналған міндеттеменің сомасын айқындау кезінде топ мынадай пайымдауларды қолданды:

- 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша объектілерді пайдалану салдарын жою жөніндегі міндеттемелерді есептеуді Топ тәуелсіз немесе ішкі мамандар жүргізген бағалау нәтижелері негізінде орындады. Заңнамада көзделген және есепке енгізілген жұмыс көлемі электр және жылу энергиясын өндіруге тікелей қатысатын негізгі жабдықтар мен механизмдерді (бу қазандықтары, турбиналар, генераторлар, отын беру және т. б.), жану өнімдерін бұруға арналған инженерлік жүйелер мен құрылыстарды, сондай-ақ мазут шаруашылығы мен қоршаған ортаға және адамдардың өмірі мен (немесе) денсаулығының қауіпсіздігіне теріс әсер ететін химиялық реагенттер қоймасының жабдықтарын іжәне кәдеге жаратуды қамтыды;
- Топ бойынша операторлар объектілерінің құрамында активтер (өкімшілік ғимараттар және өзге де құрылыстар) бар, олар кейіннен жоғары ықтималдылық дәрежесімен қайта бейінделуі мүмкін, сондай-ақ оларды пайдалану салдарын жою жөніндегі міндеттемелерді тануға қажеттілік болмаған қоршаған ортаға теріс әсері мейлінше аз болады;
- I санаттағы объектілерге жататын жылу электр станциялары бойынша резервтердің мөлшері электр және жылу энергиясын өндіруге тікелей қатысатын негізгі жабдықтар мен механизмдерді (бу қазандықтары, турбиналар, генераторлар, отын беру және т. б.), жану өнімдерін бұруға арналған инженерлік жүйелер мен құрылыстарды, сондай-ақ мазут шаруашылығының жабдықтары мен қоршаған ортаға теріс әсер ететін химиялық реагенттер қоймасын жою кезінде объектілер көтеретін күтілетін шығыстар негізге алына отырып айқындалады;
- Топ басшылығы қоршаған ортаға теріс әсер ететін Екібастұз ГРЭС-1 және Екібастұз ГРЭС-2 станцияларының I санаттағы объектілерін жою мерзімі активтердің қызмет ету мерзіміне сүйене отырып, 2055 және 2053 жылдары басталады деген пайымдауды қолданды. Бұл қызмет ету мерзімдері негізгі және қосалқы жабдықтар мен негізгі жабдықтардың инженерлік құрылыстарының саябақ ресурсы қолданыстағы күл үйінділерін толтыру аяқталған сәтке дейін күрделі жөндеу немесе реконструкциялау арқылы сақталатындығымен және ұзартылатындығымен негізделген. Күл үйінділерін жабу мерзімдері ҚР Үкіметінің 2007 жылғы 10 шілдедегі №591 қаулысымен бекітілген «Ққалдықтарды орналастыру полигондарының тарату қорларын қалыптастыру қағидаларына» сәйкес күл үйінділерін жабудың бекітілген жұмыс жобаларына сәйкес қолданылды. Көмір қоры осы станциялардың жұмысын жалғастыру үшін жеткілікті. Бұл мерзімдер Қазақстан Республикасында электр энергиясының болжамды тапшылығы жағдайында елдің энергетикалық қауіпсіздігін қамтамасыз ету қажеттілігінен туындады.
- «Алматы электр станциялары» АҚ бойынша ЖЭО-2 және ЖЭО-3 объектілерін жою мерзімдері «Алматы ЖЭО – 2-ні қоршаған ортаға әсерін барынша азайта отырып жаңғырту» және «Алматы ЖЭО-3-ті қайта құру» жобаларын іске асыру, енгізу мерзімін және техникалық параметрлерін ескере отырып қолданылды.

**4 Есептік саясатты пайдаланудағы маңызды есептік бағалау мен кәсіби пайымдар (жалғасы)**

• Топтың су электр станциялары II санаттағы объектілерге жатады. Шардара су электр станциясы Сырдария өзеніндегі Шардара су торабы гидротехникалық кешенінің ажырамас элементі болып табылатын стратегиялық кешенді құрылыс ретінде, су тасқыны мен суаруға қарсы күрес бойынша тікелей мақсаты бар, қызметінің ерекшелігіне байланысты тоғандарды/бөгеттер мен іргелес су құрылыстарын жоймайды; сонымен қатар, станция басшылығының пікірінше, Компанияның тарату жұмыстары су агрегаттары мен кейбір жерүсті шаруашылық құрылыстарының жабдықтарын бөлшектеу жұмыстарымен шектелуі мүмкін және оларды жабуға арналған резерв есепті күнге елеулі болып табылмайды;

• Мойнақ су электр станциясы бойынша, заңнамаға сәйкес, Топ басшылығы негізгі гидротехникалық құрылыстардың I және II сыныпты құрылыстар ретінде қызмет ету мерзімі уақтылы жүргізілген күрделі жөндеу жағдайында 60 жылды құрайды деген пайымдауды ұстанды. «Қауіпті өндірістік объектілердегі техникалық құрылғыларды, жабдықтар мен құрылыстарды қауіпсіз пайдалану мерзімін ұзарту тәртібі туралы әдістемелік ұсынымдар» нормаларына сәйкес су электр станциясының, туынды туннельдің және бөгеттің негізгі ғимаратын пайдалану мерзімдері өткеннен кейін бұл құрылыстарды Шарын өзеніндегі су тасқыны кезеңінде гидрологиялық бекет және селді ұстаушы ретінде одан әрі пайдалану көзделеді. Сонымен қатар, станция басшылығының пікірінше, Компанияның тарату жұмыстары гидроагрегаттар мен кейбір жерүсті шаруашылық құрылыстарының жабдықтарын бөлшектеу жұмыстарымен шектелуі мүмкін және оларды жабуға арналған резерв есепті күнге елеулі болып табылмайды;

• III және IV санаттағы АЖК объектілері. АЖК өндірістік объектілерінің қоршаған ортаға жағымсыз әсері елеусіз болғандықтан, Топ осы шоғырландырылған қаржылық есептілікте қызметтің салдарын жою жөніндегі міндеттемелерді есептемеді, өйткені қазіргі уақытта активтердің осы түрлері үшін есептеудің негізделген әдісі жоқ және Топ мемлекеттік органдардан қоршаған ортаға салдарларды жою жөніндегі міндеттемелердің жоқтығы туралы растау алды;

• жел және күн электр станциялары генерациялайтын және технологиялық жабдықтарды бөлшектеу және жою жөніндегі резервтерді таниды, бұл ретте жою мерзімдері жабдықтар мен құрылыстардың техникалық паспорттарымен айқындалады.

Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, объектілердің пайдалану салдарларын жою жөніндегі болжамды болашақ шығыстары ағымдағы бағалар бойынша айқындалды, Қазақстан Республикасы бойынша болжамды ұзақ мерзімді инфляция деңгейін пайдалана отырып ұлғайтылды және дисконтталды.

Мұндай бағалауды жүргізудегі негізгі болжамдарға дисконт мөлшерлемесі, болашақ ақша ағындарының сомасы мен мерзімдерін бағалау кіреді. Дисконт мөлшерлемесі объектілерді жою мерзімдерімен сәйкес келетін өтеу мерзімдері бар мемлекеттік облигациялардың кірістілігі ретінде айқындалған тәуекелсіз мөлшерлемеге негізделеді.

	Жою мерзімі	2022 жылғы 31 желтоқсан жағдай бойынша жоюды қамтамасыз ету жөніндегі резервтің құны (мың теңгемен)
<b>Еншілес ұйымдар</b>		
«Болат Нұржанов атындағы Екібастұз ГРЭС-1» ЖШС	2055 г.	7,402,232
«Алматы электр станциялары» АҚ	2026-2065 гг.	10,494,727
«Бірінші жел электр станциясы» ЖШС	2035 г.	1,161,534
«Samruk-Green Energy» ЖШС	2042-2051 гг.	87,912
<b>Еншілес ұйымдар бойынша барлығы</b>		<b>19,146,405</b>
<b>Бірлескен кәсіпорындар және қауымдастырылған компаниялар</b>		
«Екібастұз ГРЭС-2 станциясы» АҚ	2053 г.	4,218,679

Объектілерді пайдалану салдарын жою жөніндегі резерв негізгі құралдардың құнына жатқызылды (7-ескертпе).

## 4 Есептік саясатты пайдаланудағы маңызды есептік бағалау мен кәсіби пайымдар (жалғасы)

Сезімталдықты талдау

Мың теңгемен	Объектілерді пайдалану салдарын жою жөніндегі міндеттеменің	
	Маңызды болжамдардың (азаюы)/ аруы	(азаюы) / ұлғаюы
Инфляция мөлшерлемелері	-1%	(10,419,497)
	+1%	11,090,447
Дисконттау мөлшерлемелері	-1%	3,188,603
	+1%	(2,477,312)
Жою мерзімі	-10%	2,838,527
	+10%	(2,220,194)

Объектілерді пайдалану салдарын жою жөніндегі нақты шығындар тиісті заңнаманың өзгеруіне, нормаларды, технологияларды, бағаларды және басқа да шарттарды түсіндіруге байланысты оларды бағалаулардан өзгеше болуы мүмкін және бұл шығындар алыс болашақта жұмсалатын болады, резервтердің баланстық құны осындай өзгерістерді есепке алу үшін тұрақты талдауға және түзетуге жатады.

**Әкімдік алдындағы берешек**

2009 жылы АЖК Алматы қаласы әкімдігімен (бұдан әрі – «Әкімдік») АЖК-нің әкімдік алдындағы берешегін өтеу туралы сот процесіне қатысты. 2014 жылғы 14 ақпанда Әкімдік пен АЖК АЖК-нің Әкімдік алдындағы берешегін реттеу тәртібі туралы бітімгершілік келісімге қол қойды. Бұл ретте, АЖК өзінің берешегін өтеу есебінен, басқалармен қатар, коммуналдық меншіктегі және Әкімдіктің сенімгерлік басқаруындағы электр желілерін меншікке қабылдауға міндеттенеді. Бітімгершілік келісім шеңберінде өткен жылдар ішінде жүргізілген барлық төлемдерді шегергенде, Әкімдік алдындағы АЖК міндеттемелерінің сомасы 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 5,841,514 мың теңгені құрайды (2021 жылғы 31 желтоқсан: 5,841,514 мың теңге). 2022 жылғы 31 желтоқсанда электр желілерін меншікке алу аяқталған жоқ. Топ бұл міндеттемені төлемдерден босатылған кезде, яғни татуласу келісімі тараптарының барлық іс-әрекеттерін орындау сәтінде, атап айтқанда Әкімдіктен электр желілерін меншікке қабылдау сәтінде тануды тоқтатады. Бұл ретте Топ міндеттемені есептен шығарудан түскен пайданы 5,841,514 мың теңге мөлшерінде таниды.

**Күтілетін кредиттік шығындарды бағалау**

Күтілетін несиелік шығындарды бағалау дегеніміз – бағаны алу үшін бағалау әдіснамасы, модельдері және бастапқы деректері пайдаланылатын маңызды бағалау. Күтілетін кредиттік шығындарды бағалау әдіснамасының егжей-тегжейлері 29-ескертпеде ашылған. Мынадай компоненттер кредиттік шығындарға арналған бағалау резервіне елеулі әсер етеді: дефолтты айқындау, кредиттік төуекелдің едәуір ұлғаюы, дефолт ықтималдығы, дефолт төуекеліне ұшырау және дефолт жағдайындағы шығын мөлшері, сондай-ақ макроэкономикалық сценарийлер модельдері. Компания күтілетін несиелік шығындар мен *дебиторлық берешекке қатысты* нақты шығындар арасындағы алшақтықты азайту мақсатында модельдер үшін модельдер мен бастапқы деректерді үнемі тексеріп отырады және растайды.

## **5 Сегменттер бойынша ақпарат**

Операциялық сегменттер шаруашылық қызметті жүзеге асыратын құрамдастарды білдіреді. Мұның үстіне, олар түсімді қозғалысқа келтіре алады немесе шығындармен байланысты бола алады. Сегменттердің операциялық нәтижелерін жоғарғы жедел басқару органы тұрақты түрде талдайды, операциялық сегменттер үшін жеке қаржылық ақпарат бар. Жоғарғы жедел басқару органына ресурстарды бөліп, компания қызметінің нәтижелерін бағалайтын бір адам немесе бір топ адам өкіл бола алады. Жоғарғы жедел басқару органының функцияларын Топ Басқармасы орындайды.

Жоғарғы жедел басқару органы талдайтын сегменттік қаржылық ақпарат түсім және салық алынғанға дейінгі пайда туралы ақпараттан тұрады. Жоғарғы жедел басқару органы сонымен қатар Топтың EBITDA туралы ақпаратын да талдайды. Ол қаржылық пайда/залал, пайдаға салынатын салықтар бойынша шығыстар, негізгі құралдардың тозуы мен материалдық емес активтердің амортизациясы, негізгі құралдардың және инвестициялық меншіктің құнсыздануы, гудвилдің құнсыздануы, бірлескен кәсіпорындармен қауымдастырылған компаниялардағы табыстар/(шығындар) үлестерінің құнсыздануы, сондай-ақ басқа осыған ұқсас нәтижелерге дейінгі кезеңдегі пайда/залалдар) және осыған ұқсас әлерлер ретінде есептеледі. Топ бойынша пайыздар, салықтар мен амортизациялық аударымдардыңшегенгенге дейінгі табысты анықтау жүйелілігі(EBITDA) басқа компаниялар пайдаланатын жүйеден өзгеше болуы мүмкін.

### ***(а) Әрбір есептік сегменттің сатудан түсім алатын өнімдері мен қызметтерінің сипаттамасы***

Топ үш негізгі операциялық сегмент аясында қызмет атқарады:

- Жылу энергиясын және электр энергиясын өндіру;
- Электр энергиясын жеткізу және тарату;
- Электр энергиясын сату.

### ***(б) Операциялық сегменттер қызметінің нәтижелері***

Жоғарғы жедел басқару органы әр сегмент қызметінің нәтижелерін түсімді және салық алынғанға дейінгі пайданы бағалау арқылы бағалайды.

## 5 Сегменттер бойынша ақпарат (жалғасы)

	Электр энергиясын және жылу энергиясын өндіру және тарату		Электр энергиясын жеткізу және тарату		Электр энергиясын сату		Өзге		Барлығы	
	Он екі ай аяқталды		Он екі ай аяқталды		Он екі ай аяқталды		Он екі ай аяқталды		Он екі ай аяқталды	
	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.
Сегменттің жалпы табысы-Электр энергиясын сату	247,999,677	216,821,299	-	-	137,577,644	125,685,450	-	-	385,577,321	342,506,749
Сегмент ішіндегі табыс	(79,820,339)	(76,914,281)	-	-	(1,534)	(1,049)	-	-	(79,821,873)	(76,915,330)
Сыртқы түсім –Электр энергиясын сату	168,179,338	139,907,018	-	-	137,576,110	125,684,401	-	-	305,755,448	265,591,419
Жылу энергиясын сату	19,763,640	18,704,197	-	-	-	-	-	-	19,763,640	18,704,197
Электр қуатының дайындығын қолдау қызметінен түсім	34,277,444	31,953,443	-	-	-	-	-	-	34,277,444	31,953,443
Жаңартылатын энергия көздерін жалдаудан алған табыс	5,208,620	5,101,336	-	-	-	-	-	-	5,208,620	5,101,336
Сегменттің жалпы табысы-Электр энергиясын беру	-	-	-	-	-	-	-	-	53,654,220	46,428,445
Сегмент ішіндегі табыс	-	-	(45,447,720)	(41,552,874)	-	-	-	-	(45,447,720)	(41,552,874)
Сыртқы түсім -Электр энергиясын беру	-	-	8,206,500	4,875,571	-	-	-	-	8,206,500	4,875,571
Инвестициялық мүлкті жалдаудан алған табыс	-	-	-	-	-	-	4,179,075	3,925,631	4,179,075	3,925,631
Химиялық суды сату	1,852,349	1,780,575	-	-	-	-	-	-	1,852,349	1,780,575
Өзге барлығы	3,266,398	2,114,659	-	-	-	-	1,514,637	1,128,310	4,781,035	3,242,969
Сегмент ішіндегі табыс – өзге	(1,044,482)	(1,509,687)	-	-	-	-	(1,514,637)	(1,128,310)	(2,559,119)	(2,637,997)
Сыртқы түсім – өзге	2,221,916	604,972	-	-	-	-	-	-	2,221,916	604,972
<b>Сыртқы түсімнің барлығы</b>	<b>231,503,307</b>	<b>198,051,541</b>	<b>8,206,500</b>	<b>4,875,571</b>	<b>137,576,110</b>	<b>125,684,401</b>	<b>4,179,075</b>	<b>3,925,631</b>	<b>381,464,992</b>	<b>332,537,144</b>



5 Сегменттер бойынша ақпарат (жалғасы)

	Электр энергиясын және жылу энергиясын өндіру		Электр энергиясын жеткізу және тарату		Электр энергиясын сату		Өзге		Сегменттік операциялар		Барлығы	
	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.
	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.
Қзақстанның мың теңгемен												
Сатудың өзіндік құны	(227,126,793)	(204,661,523)	(47,039,813)	(39,357,772)	(140,489,635)	(128,428,482)	(1,130,375)	(757,547)	126,858,030	118,377,885	(288,928,586)	(254,847,439)
- Амортизацияны қоспағанда	51,001,584	47,122,862	8,970,835	8,122,029	251,689	256,061	580,383	701,230	-	-	60,804,491	56,202,182
Сату бойынша шығындар	(9,110,402)	(9,029,370)	-	-	-	-	-	-	-	-	(9,110,402)	(9,029,370)
Қаржылық шығындар	(14,137,600)	(15,558,707)	(1,290,316)	(1,231,450)	(568,527)	(290,329)	(25,902,413)	(22,126,529)	12,151,158	9,220,104	(29,747,698)	(29,986,911)
- Пайыздар бойынша шығындарды қоспағанда	(7,115,587)	(8,768,991)	(601,177)	(554,517)	(515,222)	(248,644)	(15,363,648)	(13,200,622)	2,440,986	755,267	(21,154,648)	(22,017,507)
Қаржылық табыстар	4,594,700	3,897,579	72,220	107,401	122,408	78,636	10,349,159	9,190,238	(12,391,111)	(10,660,849)	2,747,376	2,613,005
Бірлескен кәсіпорындарда және қауымдасқан компанияларда табыс	-	-	-	-	-	-	16,103,114	13,454,577	-	-	16,103,114	13,454,577
Күрделі шығындар	(64,008,045)	(83,007,326)	(12,043,530)	(9,590,729)	(63,935)	(87,197)	(105,570)	(55,259)	50,401	16,622	(76,170,679)	(92,723,889)
Есептік сегменттің активтері	723,868,101	714,828,699	147,606,124	147,390,377	18,727,952	17,658,685	143,126,555	161,148,529	(67,482,706)	(101,206,279)	965,846,026	939,820,011
Есептік сегменттің міндеттемері	270,199,431	271,652,679	44,446,934	47,288,430	28,024,182	24,170,970	180,264,176	203,345,780	(90,202,318)	(109,278,289)	432,732,405	437,179,560

Тоқтатылған қызметтің шығыстары, активтері мен міндеттемелері басқа сегменттерге жатады және жоғарыдағы кестеге қосылмаған. Тоқтатылған қызмет бойынша қаржылық шығындар 155,429 мың теңгені құрады (2021: 152,055 мың теңге) және пайыздық шығыстарды есепке алмаған.

2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша тоқтатылған қызметтен алынған есепті сегменттің активтері мен міндеттемелері 28-ескертпеде ашылған.

5 Сегменттер бойынша ақпарат (жалғасы)

	Электр энергиясын және жылу энергиясын өндіру		Электр энергиясын жеткізу және тасу		Электр энергиясын сату		Өзге		Сегменттік операциялар		Барлығы	
	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.
Қазалық теңгерімдермен	124,457,979	104,543,955	14,654,605	14,022,378	(2,112,596)	(1,278,768)	1,244,788	19,311,007	(8,942,251)	(21,661,305)	129,302,525	114,937,267
Барлық шоғырландырылған түзетілген ЕБИТДА	(51,001,584)	(47,122,862)	(8,970,835)	(8,122,029)	(251,689)	(256,061)	(580,383)	(701,230)	-	-	(60,804,491)	(56,202,182)
Тозу және амортизация	4,594,700	3,897,579	72,220	107,401	122,408	78,636	10,349,159	9,193,408	(12,391,111)	(10,664,019)	2,747,376	2,613,005
Қаржылық кірістер	(14,137,600)	(15,558,707)	(1,290,316)	(1,231,450)	(568,527)	(290,329)	(25,902,413)	(22,126,529)	12,151,158	9,220,104	(29,747,698)	(29,986,911)
Қаржылық шығындар	(8,919,102)	(20,760,920)	-	-	-	-	(1,529,090)	-	-	-	(10,448,192)	(20,760,920)
Қаржылық емес активтердің құнсыздануы	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Бірлескен кәсіпорындардың және қауымдасқан компаниялардың табысындағы үлес	-	-	-	-	-	-	16,103,114	13,454,577	-	-	16,103,114	13,454,577
<b>Салық салғанға дейінгі пайда</b>	<b>54,994,393</b>	<b>24,999,045</b>	<b>4,465,674</b>	<b>4,776,300</b>	<b>(2,810,404)</b>	<b>(1,746,522)</b>	<b>(314,825)</b>	<b>19,131,233</b>	<b>(9,182,204)</b>	<b>(23,105,220)</b>	<b>47,152,634</b>	<b>24,054,836</b>

## **5 Сегменттер бойынша ақпарат (жалғасы)**

**(е) Есептік сегменттердің түсімін, пайдасын немесе шығынын, активтері мен міндеттемелерін тексеру**

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	<b>2022 ж.</b>	<b>2021 ж.</b>
Есептік сегменттердің барлық түсімі	503,599,992	448,589,404
Басқа операциялардан түскен түсім	5,693,712	5,053,941
<b>Барлық түсім</b>	<b>509,293,704</b>	<b>453,643,345</b>
Сегменттер арасында сатуды тоқтату	(127,828,712)	(121,106,201)
<b>Барлық шоғырландырылған түсім</b>	<b>381,464,992</b>	<b>332,537,144</b>

Өнімдер мен қызметтер бойынша Топ кірісінің талдауы 20-ескертпеде (операциялық кіріс) берілген. Сатудың негізгі бөлігі Қазақстанда жүзеге асырылады.

**(з) Аса ірі клиенттер**

2022 және 2021 жылдар ішінде, Самұрық-Қазына бақылауындағы компанияларға түсімнің жалпы сомасының 10% сауда жасады (6-ескертпе).

Топтың түсімі ХҚЕС 15-ке сәйкес міндеттемелердің орындалуына қарай кезең ішінде ескеріледі.

## **6 Байланысты тараптармен есеп айырысу мен операциялар**

Бір-бірімен байланысты тараптардың анықтамасы «Бір-бірімен байланысты тараптар туралы ақпаратты ашу» ХБЕС (IAS) 24-те келтірілген. Егер тараптардың біреуі басқасын бақылау мүмкіндігіне ие болса, жалпы бақылауда болса немесе басқа тараптың қаржылық және операциялық шешімдерді қабылдауын бірлесіп бақылайтын болса онда тараптар бір-бірімен байланысты саналады. Тараптар бір-бірімен байланысты екендігі туралы мәселені шешу кезінде тараптардың заңдық формасы ғана емес, олардың өзара қатынастарының сипаты да назарға алынады. Бас компания және Компанияның соңғы бақылаушы тарапына 1-ескертпеде анықтама берілген.

Байланысты тараптар Самұрық-Қазына бақылауындағы компанияларды қамтиды. Мемлекеттік компаниялармен операциялар, егер олар барлық қоғамдық және жеке компанияларға дәйекті түрде қолданылатын талаптарға сәйкес қарапайым қызмет барысында жүзеге асырылатын болса, ашып көрсетілмейді: i) олар дербес маңызды болып табылатын жағдайда; ii) егер Топ қызметтері барлық тұтынушыларға қолжетімді стандартты жағдайда ұсынылатын болса, немесе iii) электр энергиясын беру, телекоммуникациялық қызметтер және т.б. секілді қызметтер бойынша жеткізушіні таңдау болмаған жағдайда.

Топ мемлекеттің қатысуымен ұйымның барынша көп санына сатып алуды және тауарды жеткізуді жүзеге асырады. Бұндай сатып алулар мен жеткізулер жекелеп шамалы сомаларды құрайды және әдетте коммерциялық негізде жүзеге асырылады. Мемлекетпен операцияларға 28-ескертпеде ашылған салықтар бойынша есептеулер де жатады.

**6 Байланысты тараптармен есеп айырысу мен операциялар (жалғасы)**

Төменде 2022 жылдың 31 желтоқсанында бір-бірімен байланысты тараптардың операциялары бойынша етелмеген қалдықтар көрсетілген:

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	Ортақ бақылаудағы компаниялар	Самұрық-Энергоның бірлескен кәсіпорындары мен қауымдасқан компаниялары	Самұрық-Қазынаның бірлескен кәсіпорындары мен қауымдасқан компаниялары	Акционер	Мемлекеттік Кәсіпорындармен жасалған операциялар
Негізгі қызмет бойынша дебиторлық берешек пен басқа дебиторлық берешек	983,678	-	12,871	-	18,265,171
Ақша қаражаттарымен оның эквиваленттері	179	-	-	-	-
Өзге қысқа мерзімді активтер	212,885	-	-	-	-
Қаржылық активтер	1,106	-	-	-	-
Алынған несиелер	1,337,074	4,541	-	-	35,600
Қаржылық жалдау бойынша міндеттемелер	-	13,258,829	3,384	75,136,656	11,756,694
Негізгі қызмет бойынша кредиторлық берешек	28,435	-	-	-	-
Өзге кредиторлық берешек	5,932,455	4,104,161	7,919	30,199	10,680,628

Төменде 2021 жылдың 31 желтоқсанында бір-бірімен байланысты тараптардың операциялары бойынша етелмеген қалдықтар көрсетілген:

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	Ортақ бақылаудағы компаниялар	Самұрық-Энергоның бірлескен кәсіпорындары мен қауымдасқан компаниялары	Самұрық-Қазынаның бірлескен кәсіпорындары мен қауымдасқан компаниялары	Акционер	Мемлекеттік Кәсіпорындармен жасалған операциялар
Негізгі қызмет бойынша дебиторлық берешек пен басқа дебиторлық берешек	1,108,679	20,130	16,128	-	14,834,694
Ақша қаражаттарымен оның эквиваленттері	23	-	-	-	-
Өзге қысқа мерзімді активтер	36,349	458	-	-	10,333
Қаржылық активтер	-	-	-	-	9,161,029
Алынған несиелер	-	-	3,760	71,139,308	13,779,537
Қаржылық жалдау бойынша міндеттемелер	33,197	-	-	-	-
Негізгі қызмет бойынша кредиторлық берешек	3,550,512	3,008,234	664	35,164	3,862,471
Өзге кредиторлық берешек	-	1,138	7	-	5,841,513

Акциялардың эмиссиясы 15-ескертпеде көрсетілген.

## 6 Байланысты тараптармен есеп айырысу мен операциялар (жалғасы)

Төменде 2022 жылдың 31 желтоқсанында 12 ай ішінде бір-бірімен байланысты тараптардың операциялары бойынша кіріс пен шығыстың баптары көрсетілген:

Қазақстандық мың теңгемен	Ортақ бақылаудағы компаниялар	Самұрық-Энергоның бірлескен кәсіпорындары мен қауымдасқан компаниялары	Самұрық-Қазынаның бірлескен кәсіпорындары мен қауымдасқан компаниялары	Акциянер	Мемлекеттік Кәсіпорындармен жасалған операциялар
Түсім	40,356,569	1,677,240	356,037	-	63,997,325
Өзіндік құн	(25,674,707)	(37,766,959)	(5,998)	-	(57,030,197)
Жалпы және әкімшілік шығыстар	(462,755)	-	-	-	-
Сату бойынша шығыстар	(8,961,413)	-	-	-	-
Басқа шығыстар	(689,344)	-	-	-	-
Басқа кірістер	7,213	30	1,501	-	86,947
Қаржылық шығыстар	1,819	-	-	-	-
Қаржылық кірістер	(3,756)	(776,058)	-	(7,809,328)	(926,587)

Төменде 2021 жылдың 31 желтоқсанында 12 ай ішінде бір-бірімен байланысты тараптардың операциялары бойынша кіріс пен шығыстың баптары көрсетілген:

Қазақстандық мың теңгемен	Ортақ бақылаудағы компаниялар	Самұрық-Энергоның бірлескен кәсіпорындары мен қауымдасқан компаниялары	Самұрық-Қазынаның бірлескен кәсіпорындары мен қауымдасқан компаниялары	Акциянер	Мемлекеттік Кәсіпорындармен жасалған операциялар
Түсім	54,520,321	1,400,950	146,816	-	23,036,226
Өзіндік құн	(70,206,026)	(33,973,770)	-	-	(2,810,917)
Жалпы және әкімшілік шығыстар	(101,676)	-	(5,373)	-	-
Сату бойынша шығыстар	(8,898,354)	-	-	-	-
Басқа шығыстар	(52,071)	-	-	-	-
Басқа кірістер	1,284	-	31	-	528,850
Қаржылық шығыстар	(4,602)	-	-	(7,318,194)	(992,081)
Қаржылық кірістер	-	-	-	-	65,718
Бағам айырмашылығына байланысты пайда/(шығын)	-	(439)	-	-	(108,502)

2022 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша,Топ бір-бірімен байланысты тараптардан мынадай кепілдіктер алды:

- Қазақстан Даму банкімен Қарыз шарты бойынша 12,285,000 мың теңге сомасында Самұрық- Қазына корпоративтік кепілдігі (2021: 12,285,000 мың теңге).
- Қазақстан Даму банкімен Қарыз шарты бойынша 25,000,000 АҚШ доллары сомасында мемлекеттік кепілдігі (2021 жыл: 25,000,000 АҚШ доллары).

Төменде негізгі басқарушы персоналдың сыйақылары көрсетілген:

Қазақстандық мың теңгемен	2022 ж.	2021 ж.
Негізгі басқарушы персонал – шығындар	295,528	318,044
Негізгі басқарушы персонал – міндеттеме	-	-
Тәуелсіз директорлар – директорлар кеңесінің мүшелері – шығыстар	48,737	57,517
Тәуелсіз директорлар – директорлар кеңесінің мүшелері – міндеттеме	15,049	24,222

## 6 Байланысты тараптармен есеп айырысу мен операциялар (жалғасы)

Негізгі басқарушы персоналға сыйлықақы беру қызметкерлерге жалақыны, сыйлықақыларды және өзге қысқа мерзімді сыйлықақыларды білдіреді. 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша негізгі басқарушылық персонал 5 адамнан құралған (2021 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша: 4 адам). Тәуелсіз директорлар – Директорлар кеңесінің мүшелері 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 4 адамды құрайды (31.12.2021 ж. – 2 адам).

Байланысты тараптармен жасалатын мәмілелер «Энергия өндіруші ұйымдар тобы үшін электр энергиясына шекті тарифтерді бекіту туралы» Энергетика министрлігінің бұйрығымен бекітілген, байланысты тараптар үшін ұсынылатын тарифтер негізінде көрсетілген реттелетін қызметтердің қоспағанда, тараптардың арасында келісілген нарықтық мөлшерлемелерге міндетті түрде байланысты болмайтын жағдайларда жүзеге асырылды.

## 7 Негізгі құралдар

Төменде негізгі құралдардың теңгерімдік құнының өзгерістері ұсынылған:

Қазақстанның мың теңгемен	Мұнайгаз активтері	Ғимараттар мен құрылыстар	Машиналар және құрал-жабдықтар	Өзге	Аяқталмаған құрылыс	Барлығы
2021 ж. 1 қаңтардағы құны	14,863,617	282,007,293	658,504,487	16,840,820	111,702,193	1,083,918,410
Жинақталған тозу мен құнсыздану	(315,663)	(84,298,811)	(258,018,438)	(6,999,544)	(2,645,838)	(352,278,294)
<b>2021 ж. 1 қаңтардағы теңгерімдік құн</b>	<b>14,547,954</b>	<b>197,708,482</b>	<b>400,486,049</b>	<b>9,841,276</b>	<b>109,056,355</b>	<b>731,640,116</b>
Түсімдер	9,955	45,773	2,088,614	715,672	44,618,354	47,478,368
Есептік бағалаудағы өзгеріс	-	(260,589)	-	-	-	(260,589)
Ауыстырулар	-	5,798,164	24,504,561	1,227,842	(31,530,567)	-
Өзге активтерге ауыстырулар	-	(156,124)	(509)	-	(34,796)	(191,429)
Істен шығу	-	(5,241,724)	(1,437,226)	(358,875)	-	(7,037,825)
Тозу	-	(12,723,705)	(41,243,987)	(1,009,337)	-	(54,977,029)
Істен шығудағы тозу (Құнсыздану)/құнсызданудан болған шығынды қалпына келтіру	-	5,211,509	1,284,156	305,859	-	6,801,524
2021 ж. 31 желтоқсандағы құны	14,873,572	282,192,793	683,659,927	18,425,459	124,755,184	1,123,906,935
Жинақталған тозу мен құнсыздану	(315,663)	(99,659,826)	(310,392,517)	(7,757,743)	(3,072,078)	(421,197,827)
<b>2021 ж. 31 желтоқсандағы теңгерімдік құн</b>	<b>14,557,909</b>	<b>182,532,967</b>	<b>373,267,410</b>	<b>10,667,716</b>	<b>121,683,106</b>	<b>702,709,108</b>
Түсімдер	9,955	259,332	1,305,764	878,356	73,430,651	75,884,058
Есептік бағалаудағы өзгеріс	-	8,290,071	10,517,389	-	-	18,807,460
Ауыстырулар	-	5,030,541	18,031,458	936,687	(23,998,686)	-
Еншілес ұйымды бақылауды жоғалту	(14,883,527)	(1,386)	(155)	(146,948)	-	(15,032,016)
Істен шығу	-	(4,595,132)	(830,611)	(200,218)	(676)	(5,626,637)
Тозу	-	(12,157,270)	(46,155,291)	(1,208,409)	-	(59,520,970)
Істен шығудағы тозу (Құнсыздану)/құнсызданудан болған шығынды қалпына келтіру	315,663	4,568,947	700,806	186,329	-	5,771,745
2022 ж. 31 желтоқсандағы құны	-	291,176,219	712,683,772	19,893,336	174,186,473	1,197,939,800
Жинақталған тозу мен құнсыздану	-	(109,895,804)	(355,865,509)	(8,797,020)	(3,105,899)	(477,664,232)
<b>2022 ж. 31 желтоқсандағы теңгерімдік құн</b>	<b>-</b>	<b>181,280,415</b>	<b>356,818,263</b>	<b>11,096,316</b>	<b>171,080,574</b>	<b>720,275,568</b>

\*Есептік бағалаудың өзгеруі 19,146,405 мың теңге сомасында Экологиялық кодекстің талаптарына сәйкес объектілерді пайдалану салдарын жеңілдету жөніндегі міндеттемені тануды қамтиды (4, 16-ескертпелер).

Түсімге 7,109,611 мың теңге қарыздар бойынша капиталдандырылған шығындар кіреді (2021: 2,882,180 мың теңге). Сыйақы шығындарын капиталдандырудың орташа мөлшерлемесі 12,32% (2021 ж.: 11,44%).

## 7 Негізгі құралдар (жалғасы)

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ғимараттар мен құрылыстарға ЖЭК электр станцияларынан жалдау бойынша кіріс танылған 14,449,822 мың теңге (2021 ж.: 15,578,365 мың теңге) сомасына жел генераторларының, күн панельдерінің және ілеспе инфрақұрылымның баланстық құны кіреді (4-ескертпе, 20).

2022 жылғы 31 желтоқсандағы және 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша негізгі құралдар қарыздар бойынша кепілге қойылмаған (17-ескертпе).

Жыл ішіндегі пайда мен залалдың және негізгі құралдардың келесі баптарына амортизация есептелді:

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	2022 ж.	2021 ж.
Сатудың өзіндік құны	59,121,184	54,527,611
Жалпы және әкімшілік шығындар	328,525	353,984
Өзге операциялық шығындар	64,366	76,980
Аяқталмаған құрылыста капиталдандырылған қаржы	5,933	8,322
Тоқтатылған қызметтердің амортизациялық шығыстары	962	10,132
<b>Тозу бойынша барлық шығындар</b>	<b>59,520,970</b>	<b>54,977,029</b>

## 8 Материалдық емес активтер

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	Лицензия-лар	Бағдарлама-лық жасақтама	Өзге	Барлығы
2021 ж. 1 қаңтардағы бастапқы құн	365,652	4,910,807	1,347,270	6,623,729
Жинақталған амортизация	(158,054)	(1,998,504)	(896,773)	(3,053,331)
<b>2021 ж. 1 қаңтардағы теңгерімдік құн</b>	<b>207,598</b>	<b>2,912,303</b>	<b>450,497</b>	<b>3,570,398</b>
Түсімдер	245,867	794,869	1,980	1,042,716
Істен шығу	(5,344)	(66,466)	-	(71,810)
Істен шығудағы амортизация	5,344	65,502	-	70,846
Аударымдар	92,063	7,840	-	99,903
Амортизация	(114,442)	(352,261)	(80,205)	(546,908)
2021 ж. 31 желтоқсандағы бастапқы құн	698,238	5,647,050	1,349,250	7,694,538
Жинақталған амортизация	(267,152)	(2,285,263)	(976,978)	(3,529,393)
<b>2021 ж. 31 желтоқсандағы теңгерімдік құн</b>	<b>431,086</b>	<b>3,361,787</b>	<b>372,272</b>	<b>4,165,145</b>
Түсімдер	24,150	258,353	4,118	286,621
Істен шығу	(20,043)	(21,559)	(13,172)	(54,774)
Істен шығудағы амортизация	20,043	21,559	13,172	54,774
Аударымдар	231,141	(298,070)	66,929	-
Амортизация	(239,988)	(472,353)	(11,007)	(723,348)
Еншілес ұйымды бақылауды жоғалту	-	(2,214)	-	(2,214)
2022 ж. 31 желтоқсандағы бастапқы құн	933,487	5,583,559	1,407,124	7,924,170
Жинақталған амортизация	(487,098)	(2,736,056)	(974,813)	(4,197,967)
<b>2022 ж. 31 желтоқсандағы теңгерімдік құн</b>	<b>446,389</b>	<b>2,847,503</b>	<b>432,311</b>	<b>3,726,203</b>

**9 Бірлескен кәсіпорындар мен қауымдасқан компанияларға салынған инвестициялар**

Төмендегі кестеде Топтың бірлескен кәсіпорындар мен қауымдасқан компанияларға салған инвестицияларының теңгерімдік құнындағы өзгерістер көрсетілген.

Қазақстандық мың теңгемен	Бірлескен кәсіпорындар		Қауымдасқан компания	
	ЕГРЭС-2	Forum Muider B.V.	Энергия Семиречья	Барлығы
2021 ж. 1 қаңтардағы қалдық	15,934,313	42,436,972	2,239,914	60,611,199
Кезеңдегі ішіндегі пайданың/(шығын) үлесі Алынған дивидендтер	2,206,295 -	11,382,632 (72,455)	(134,350) -	13,454,577 (72,455)
<b>2021 ж. 31 желтоқсандағы қалдық</b>	<b>18,140,608</b>	<b>53,747,149</b>	<b>2,105,564</b>	<b>73,993,321</b>
Кезеңдегі ішіндегі пайданың/(шығын) үлесі Алынған дивидендтер	2,267,974 -	14,411,613 -	(576,473) (1,529,090)	16,103,114 (1,529,090)
<b>2022 ж. 31 желтоқсандағы қалдық</b>	<b>20,408,582</b>	<b>68,158,762</b>	<b>1</b>	<b>88,567,345</b>

2021 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Топтың бірлесіп бақыланатын кәсіпорындарда мынадай меншік үлесі бар:

- ЕГРЭС-2 – 50%. Қалған 50% иелік ету үлесі «Самұрық-Қазына» ҰӘҚ» АҚ-қа тиесілі (4-ескертпе).
- Forum Muider – 50%. Қалған 50% иелік ету үлесі UC RUSAL-ға тиесілі.

«Энергия Семиречья» жаңартылатын энергия көздерін пайдалана отырып, электр энергиясын өндіру мен сату, объектілерді жобалау мен салу бойынша қызмет көрсетеді. «Энергия Семиречья» акционерлері - «Hydrochina Corporation» (қатысу үлесі - 50%), «Самұрық - Энерго» АҚ (қатысу үлесі - 25%), «Powerchina Chegdu Engineering Corporation» (қатысу үлесі - 15%), және Powerchina Resources Ltd (қатысу үлесі - 10%). Топтың «Энергия Семиречья» ЖШС-ге қатысу үлесі барлық акционерлердің меншік мүдделеріне сәйкес жарғылық капиталға пропорционалды салымы есебінен өзгерген жоқ.

Көрсетілген сомаларды және қауымдасқан ұйымдар мен бірлескен кәсіпорындарға инвестициялардың баланстық құнын салыстырғанда жалғыз ауытқу аталған қауымдасқан ұйымдар мен бірлескен кәсіпорындарда басқа инвесторлардың шығарылған үлесінің сомасы болып табылады.

Топ басшылығының пікірі бойынша Топтың қауымдасқан ұйымдар мен бірлескен кәсіпорындарда таза активтердің үлесі қауымдасқан компанияға салынған инвестицияның сомасымен шектеледі.

Топтың бірлескен кәсіпорындарда қатсу үлесімен байланысты шартты міндеттемелер 29-ескертпеде көрсетілді. Бірлескен кәсіпорындармен есептеулер бойынша операциялар мен қалдықтар 6-ескертпеде көрсетілді.



## 9 Бірлескен кәсіпорындар мен қауымдасқан компанияларға салынған инвестициялар (жалғасы)

Төменде 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы және 2021 жылдың 31 желтоқсанындағы, сондай-ақ осы күнге аяқталған кезеңдерге бірлескен кәсіпорындар мен қауымдасқан компаниялардың біріктірілген қаржылық ақпараты ұсынылған:

	ЕГРЭС-2		Forum Muider		Энергия Семиречья	
	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.
<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>						
Қысқа мерзімді активтер, о.і.	28,550,621	24,234,294	75,715,328	28,498,531	4,204,479	1,966,343
Ақша қаражаты және олардың эквиваленттері	2,203,850	2,182,968	7,686,764	6,907,154	1,999,350	1,954,456
Ұзақ мерзімді активтер	124,194,199	123,317,966	175,947,357	165,164,875	34,866,486	28,131,560
Қысқа мерзімді міндеттемелер, о.і.	(14,113,693)	(11,117,120)	(41,222,330)	(32,569,413)	(32,954,602)	(21,675,646)
Қысқа мерзімді қаржылық міндеттемелер (саудалық және өзге кредиторлық берешек пен резервті қоспағанда)	(9,513,823)	(3,628,077)	(8,771,705)	(1,803,068)	(30,298,159)	(21,532,084)
Ұзақ мерзімді міндеттемелер, о.і.	(97,803,048)	(100,153,924)	(74,122,830)	(53,599,695)	-	-
Ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер (саудалық және өзге СС пен резервті қоспағанда)	(97,456,803)	(97,167,584)	(72,070,990)	(48,235,367)	-	-
<b>Таза активтер</b>	<b>40,828,079</b>	<b>36,281,216</b>	<b>136,317,524</b>	<b>107,494,298</b>	<b>6,116,363</b>	<b>8,422,257</b>
Топтың үлесі	50%	50%	50%	50%	25%	25%
<b>Топтың таза активтегі үлесі</b>	<b>20,414,039</b>	<b>18,140,608</b>	<b>68,158,762</b>	<b>53,747,149</b>	<b>1</b>	<b>2,105,564</b>
Түсім	67,649,879	65,822,553	113,612,131	103,081,358	1,959,646	-
Негізгі құралдардың және материалдық емес активтердің тозуы және амортизация	(43,474,244)	(1,648,253)	(9,018,470)	(8,218,255)	-	(7,619)
Пайыздық табыс	2,187,571	1,110,662	7,416,508	3,804,909	969	-
Пайыздық шығыс	(12,032,492)	(12,491,945)	(1,051,753)	(798,478)	(643,953)	-
Табыс салығы	(5,824,458)	(5,071,764)	(8,180,076)	(6,837,767)	-	-
<b>Жыл ішіндегі пайда/(шығын)</b>	<b>(4,657,642)</b>	<b>4,395,244</b>	<b>29,230,744</b>	<b>22,821,907</b>	<b>(2,305,894)</b>	<b>(537,400)</b>
Жылдағы басқа да жиынтық кіріс/(шығын)	121,693	17,347	(407,518)	(56,644)	-	-
<b>Жиынтық (кіріс/шығын)</b>	<b>(4,535,949)</b>	<b>4,412,591</b>	<b>28,823,226</b>	<b>22,765,263</b>	<b>(2,305,894)</b>	<b>(537,400)</b>

## 10 Өзге ұзақ мерзімді активтер

	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.
<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>		
Облигациялар	380,375	653,108
Ұзақ мерзімді дебиторлық берешек	621,228	9,025,111
Пайдаланылуы шектелген ақшалай қаражат	246,252	54,265
Өзге де қаржылық ұзақ мерзімді активтер	43,878	97,960
Минус: құнсыздануға арналған резерв	(112,272)	(1,392,709)
<b>Өзге қаржылық ұзақ мерзімді активтер жиыны</b>	<b>1,179,461</b>	<b>8,437,735</b>
Ұзақ мерзімді активтер бойынша алдын ала төлемдер	45,229,892	68,667,682
Өтеуге арналған ұзақ мерзімді ҚҚС	54,754	548,292
Өзге де ұзақ мерзімді активтер	322,661	307,124
Минус: құнсыздануға арналған резерв (Ескертпе 4)	(6,220,277)	-
<b>Өзге ұзақ мерзімді активтер жиыны</b>	<b>40,566,491</b>	<b>77,960,833</b>

2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ұзақ мерзімді дебиторлық берешек «OESK Holding» ЖШС-нің 7,561,445 мың теңге сомасындағы берешегін қамтиды (13-ескертпе).

**10 Өзге ұзақ мерзімді активтер (жалғасы)**

Басқа ұзақ мерзімді активтердің жалпы сомасы мынадай түпкілікті сипаттағы қызметтер мен негізгі құралдар үшін алдын ала төлемдер мен аванстардан тұрады:

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	<b>31 желтоқсан 2022 ж.</b>	<b>31 желтоқсан 2021 ж.</b>
«Б. Нұржанов атындағы Екібастұз ГРЭС-1» ЖШС №1 блогын электр сүзгілерін орната отырып қалпына келтіру	27,975,024	51,250,884
Ерейментауда қуаттылығы 50 МВт жел паркін салу	9,155,825	14,928,278
«Б. Нұржанов атындағы Екібастұз ГРЭС-1» ЖШС энергия блоктарын күрделі жөндеу	1,257,704	1,257,704
Алматы қаласы мен Алматы облысында қосалқы станциялар салу және қайта құрылымдау	-	698,804
Өзге	621,062	532,012
<b>Ұзақ мерзімді активтер бойынша алдын ала төлемдер жиыны</b>	<b>39,009,615</b>	<b>68,667,682</b>

**11 Тауар-материалдық қорлар**

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	<b>31 желтоқсан 2022 ж.</b>	<b>31 желтоқсан 2021 ж.</b>
Қосалқы өндірістік материалдар	6,612,285	5,470,720
Отын	5,891,790	5,272,379
Қосалқы бөлшектер	3,549,713	3,465,632
Басқа материалдар	516,617	436,570
Шикізат	39,234	31,370
Минус: сатудың таза бағасына дейінгі құнды азайтуға арналған резерв пен өтімді емес және ескірген тауар-материалдық қорлар бойынша резерв	(1,176,812)	(1,089,507)
<b>Тауар-материалдық қор жиыны</b>	<b>15,432,827</b>	<b>13,587,164</b>

2022 жылғы 31 желтоқсандағы және 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қарыздар бойынша қамтамасыз ету ретінде ешқандай тауарлы-материалдық қорлар кепілге қойылған жоқ.

Төменде Топтың тауар-материалдық қорлары бойынша резервтердегі қозғалысы берілген:

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	<b>2022 ж.</b>	<b>2021 ж.</b>
1 қаңтардағы жағдай бойынша резерв	1,089,507	1,114,980
Қорлардың құнсыздануына байланысты резервтерді қалпына келтіру	(71,711)	(111,456)
Қорлардың құнсыздануына байланысты резервтерді есептеу	159,016	85,983
<b>31 желтоқсандағы жағдай бойынша резерв</b>	<b>1,176,812</b>	<b>1,089,507</b>

## 12 Негізгі қызмет бойынша дебиторлық берешек және басқа дебиторлық берешек

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.
Негізгі қызмет бойынша дебиторлық берешек	41,969,907	34,132,361
Минус: құнсыздану резерві	(2,916,480)	(2,116,932)
<b>Қаржылық дебиторлық берешек жиыны</b>	<b>39,053,427</b>	<b>32,015,429</b>
Басқа дебиторлық берешек	3,445,463	3,682,143
Минус: құнсыздану резерві	(2,879,299)	(3,260,504)
<b>Негізгі қызмет бойынша дебиторлық берешек және басқа дебиторлық берешек жиыны</b>	<b>39,619,591</b>	<b>32,437,068</b>

Қаржылық дебиторлық берешектің баланстық құны қысқа мерзімді болуына байланысты әділ құнға жуықтайды. 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша «Майкубен-Вест» ЖШС-ның өзге ұзақ мерзімді дебиторлық берешегі 2,732,541 мың теңге сомаға құнсызданды (2021 ж.: 3,165,768 мың теңге).

Топтың барлық қаржылық дебиторлық берешегі теңгемен көрсетілген. Төменде қаржылық активтер бойынша резервтің қозғалысы көрсетілген:

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	2022 ж.		2021 ж.	
	Негізгі қызмет бойынша дебиторлық берешек	Өзге дебиторлық берешек	Негізгі қызмет бойынша дебиторлық берешек	Өзге дебиторлық берешек
1 қаңтардағы құнсыздану резерві	2,116,932	3,260,504	1,721,433	3,576,976
Құнсыздануға арналған резервті есептеу	1,445,060	52,865	1,340,060	159,571
Жыл ішінде резервті қалпына келтіру	(642,415)	(434,070)	(937,250)	(476,043)
Жыл ішінде есептен шығарылған, дебиторлық берешек	(3,097)	-	(7,311)	-
<b>31 желтоқсандағы құнсыздану резерві</b>	<b>2,916,480</b>	<b>2,879,299</b>	<b>2,116,932</b>	<b>3,260,504</b>

Дефолт мөлшерлемелері және кредиттік залалдар үшін резервті есептеу 32-ескертпеде ашылған:

## 13 Өзге қысқа мерзімді активтер

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.
Өзге дебиторлық берешек	8,083,588	1,430,438
Пайдаланылуы шектелген ақша қаражаты	1,708,866	310,773
Облигациялар	385,631	9,554,477
Жедел депозиттер	12,765	255,820
Өзге де қаржылық қысқа мерзімді активтер	150,733	114,741
Минус: құнсыздануға арналған резерв	(1,316,278)	(1,034,517)
<b>Өзге қаржылық қысқа мерзімді активтер жиыны</b>	<b>9,025,305</b>	<b>10,631,732</b>
Салықтар бойынша өтеуге және алдын ала төлеуге қатысты ҚҚС	2,913,218	3,008,370
Жеткізушілерге берілетін аванстар	2,850,335	2,768,042
Өзге де қаржылық емес қысқа мерзімді активтер	1,902,300	2,448,699
Минус: құнсыздануға арналған резерв	(418,106)	(404,786)
<b>Өзге қысқа мерзімді активтер жиыны</b>	<b>16,273,052</b>	<b>18,452,057</b>

Басқа дебиторлық берешек негізінен 2017 жылы іске асырылған «ШҚ АЭК» АҚ акциялары үшін 7,560,135 мың теңге сомасында «ОЭСК Холдинг» ЖШС (бұрын – «Шығыс Қазақстан энергетикалық компаниясы» ЖШС) берешегінің қысқа мерзімді бөлігін қамтиды. 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша бұл берешек басқа да ұзақ мерзімді активтердің құрамына 7,561,445 мың теңге сомасында енгізілді. «ОЭСК Холдинг» ЖШС-ның COVID-19 пандемиясына байланысты еңсерілмейтін күш мән-жайларының туындауына орай теріс салдарға байланысты төлемді кейінге қалдыру туралы өтінішіне байланысты Компания басшылығы сатып алу бағасын индекстеу шартымен берешекті өтеу мерзімін 2023 жылғы 1 қазанға дейін ұзарту туралы шешім қабылдады. 2022 жылдың 31 желтоқсанына Компания «SK C» рейтингін берді және «ОЭСК Холдинг» ЖШС берешегінің құнсыздануы бойынша 559,489 мың теңге сомасында резервті таныды.

## 14 Ақшалай қаражат және оның эквиваленттері

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.
Жедел депозиттер	21,523,461	6,691,733
Бастапқы өтеу мерзімі үш айдан аз басқа банктермен сатып алу-сату шарттары («кері РЕПО келісімдері»)	9,999,119	-
Ағымдағы банк шоттарындағы ақша қаражаттары	3,072,728	5,430,166
Кассадағы ақша қаражаттары	21,452	16,272
<b>Ақшалай қаражат пен оның эквиваленттерінің жиыны</b>	<b>34,616,760</b>	<b>12,138,171</b>

Қазынашылық портфельді өртараптандыру мақсатында, есепті күні топ сатып алу және кері сату шарттарын («кері репо») пайдаланды, олар қор биржасының алаңында қысқа мерзімді кезеңге (1-7 күн) ақшалай қаражатты егемендіктен төмен емес рейтингі бар өтімді бағалы қағаздар кепілімен орналастыру жөніндегі операцияларды білдіреді. Бұл мәмілелер несиелік тәуекелді төмендетуге және кірісті арттыруға мүмкіндік берді.

Мерзімді депозиттердің келісімшарттық өтеу мерзімі үш айдан аз немесе талап бойынша өтеуге жатады.

Ақшалай қаражатпен оның эквиваленттері келесі валюталарда ұсынылған:

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.
Теңге	33,705,253	10,679,910
Еуро	911,507	1,458,257
АҚШ доллары	-	3
Басқа валюталар	-	1
<b>Ақшалай қаражат пен оның эквиваленттерінің жиыны</b>	<b>34,616,760</b>	<b>12,138,171</b>

## 15 Капитал

### Акционерлік капитал

2022 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша 5,632,537 шығарылған жай акциялары 378,531,570 мың теңге мөлшерінде толығымен төленді (2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша: 5,601,812 акциялар). Әрбір жай акция бір дауыс құқығын береді. Компанияда артықшылықты акциялары жоқ. Жарияланған акциялардың саны 8,602,187 тең. 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «Самұрық-Қазына» АҚ Компанияның 100% акционері болып табылады (2021 ж: 100%).

2022 жылғы 20 желтоқсанда «Самұрық-Қазына» АҚ басым сатып алу құқығына сәйкес жалпы сомасы 2,485,643 мың теңгеге ақша қаражатын беру арқылы 1 жай акция үшін 80,899.7 теңге орналастыру бағасы бойынша топтың 30,725 акциясын сатып алды.

2022 жылдың 28 сәуірде Топ жалғыз акционерге 2,041,000 мың теңге мөлшерінде дивиденд төлегенін жариялады - бір акцияға 364.35 теңге. (2021 жыл: 3,242,143 мың теңге). 2022 жылдың 9 маусымда Топ Жалғыз акционерге жарияланған 2,041,000 мың теңге мөлшерінде дивидендтерді толық төледі.

### Басқа резервтік капитал

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	Кәсіпорын- дарды біріктіру резерві	Акционер мен жүргізілген операцияның нәтижесі	Өзге де жиынтық залал	Барлығы
2021 ж. 1 қаңтардағы қалдық	37,282,287	90,607,549	(2,721,789)	125,168,047
Өзге де жиынтық залал	-	-	(39,588)	(39,588)
<b>2021 ж. 31 желтоқсандағы қалдық</b>	<b>37,282,287</b>	<b>90,607,549</b>	<b>(2,761,377)</b>	<b>125,128,459</b>
Өзге де жиынтық залал	-	-	(277,742)	(277,742)
<b>2022 ж. 31 желтоқсандағы қалдық</b>	<b>37,282,287</b>	<b>90,607,549</b>	<b>(3,039,119)</b>	<b>124,850,717</b>

## 16 Активтерді жою міндеттемелері бойынша резерв

Төменде активтерді жою міндеттемелерінің резерві бойынша қозғалыс көрсетілген:

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	Ескертпе	2022 ж.	2021 ж.
1 қаңтардағы резерв		3,423,974	2,331,591
Есептік бағалаудың өзгеруі - объектілерді пайдалану сағдарын жою	4, 7	19,146,405	-
Есептік бағалаудағы өзгерістер		(672,037)	(661,370)
Жылдық резерв		88,832	857
Дисконттың сомасына ұлғаю	26	316,612	250,453
Резервті пайдалану		(64,000)	(187,322)
Басқалар		(14,010)	-
<b>31 желтоқсандағы резерв</b>		<b>2,826,592</b>	<b>3,423,974</b>

## 17 Қарыздар

Қазақстандық мың теңгемен	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.
<b>Ұзақ мерзімді бөлігі</b>		
Самұрық-Қазынадан алынған қарызы	72,571,081	68,565,478
Шығарылған облигациялар	40,113,235	40,103,965
Мерзімді банктік қарыздар	34,264,857	80,945,008
Тұтынушылардан алынған қарызы	844,990	922,586
<b>Қарыз жиыны - ұзақ мерзімді бөлігі</b>	<b>147,794,163</b>	<b>190,537,037</b>
<b>Қысқа мерзімді бөлігі</b>		
Жедел банктік қарыздар	101,502,163	97,736,981
Богатырь-Комирден алынған қарызы	13,258,829	-
Самұрық-Қазынадан алынған қарызы	2,565,578	2,573,832
Шығарылған облигациялар	413,567	3,681,824
Тұтынушылардан алынған қарызы	392,678	364,992
<b>Қарыз жиыны - қысқа мерзімді бөлігі</b>	<b>118,132,815</b>	<b>104,357,629</b>
<b>Барлық қарыздар</b>	<b>265,926,978</b>	<b>294,894,666</b>

Топтың қарыздары төмендегі валюталарда көрсетілген:

Қазақстандық мың теңгемен	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.
<b>Қарыздар мына валюталарда көрсетілген:</b>		
- теңге	262,518,901	290,820,743
- АҚШ доллары	3,408,077	4,073,923
<b>Барлық қарыздар</b>	<b>265,926,978</b>	<b>294,894,666</b>

Төмендегі кестеде ұсынылған әр кезең үшін таза қарыз сомасының және қаржылық қызметтің нәтижесінде туындайтын Топтың міндеттемелеріндегі өзгерістердің талдауы ұсынылған. Осы міндеттемелердің баптары қаржылық қызмет құрамындағы ақша қаражатының қозғалысы туралы есепте көрсетілген.

Қазақстандық мың теңгемен	2022 ж.	2021 ж.
1 қаңтардағы қарыздар	294,894,666	263,953,176
Алынған қарыздар және шығарылған облигациялар бойынша түсімдер	97,623,873	159,998,976
Қарыздарды төлеу	(134,108,186)	(135,670,371)
Төленген сыйлықақы	(21,424,925)	(22,826,741)
Төленген капиталдандырылған сыйлықақы	(6,610,277)	(1,859,277)
Капиталдандырылған сыйлықақы (7-ескертпе)	7,109,611	2,882,180
Пайыздық шығындар		
- Сыйлықақыны есептеу (7-ескертпе)	21,154,648	22,017,507
- Келтірілген құнының дисконтын жою (7-ескертпе)	6,979,871	6,674,722
Бағамдық айырмашылықтар бойынша түзетулер	352,116	107,479
Өзге төлемдер	(44,419)	(382,985)
<b>31 желтоқсандағы қарыздар</b>	<b>265,926,978</b>	<b>294,894,666</b>

## **17 Қарыздар (жалғасы)**

### **«Самұрық-Энерго» АҚ**

#### *Самұрық-Қазына*

2010 жылғы 17 наурызда Компания «Самұрық-Қазына» қорымен Forum Muider-тің 50% үлесін сатып алу нәтижесінде болған қарызды қайта қаржыландыру үшін 48 200 000 мың теңге сомасындағы несиелік келісімге қол қойды. Несие жылдық 1,2% пайыздық мөлшерлеменен, өтеу мерзімі 2029 жылғы 15 қыркүйектен кешіктірілмейтін мерзімге берілді. Негізгі сома жыл сайынғы тең үлестермен өтеледі, ал пайыздар несиеленгеннен кейінгі келесі есепті жылдан бастап жартыжылдық төлемдермен төленеді.

2011 жылғы 14 қаңтарда Компания «Алатау Жарық Компаниясы» АҚ қосалқы станциясының құрылысын қаржыландыру үшін «Самұрық-Қазына» қорымен 7 000 000 мың теңге сомасындағы несиелік келісімге қол қойды. Несие жылдық 2% сыйақы мөлшерлемесімен, өтеу мерзімі 2024 жылдың 25 қаңтарынан кешіктірілмейтін мерзімге берілді. Негізгі сома мерзімнің соңында төленеді, ал пайыздар жартыжылдық төлемдермен төленеді.

2014 жылғы 16 қаңтарда Компания ЕГРЭС-1-де қалған үлесті сатып алу мақсатында «Самұрық-Қазына» қорымен 200 000 000 мың теңге сомасындағы несиелік келісімге қол қойды. Негізгі қарыз 2028 жылдың 1 желтоқсанында төленеді, ал сыйақы жартыжылдық төлемдермен 7,8% мөлшерлемесімен төленеді.

2014 жылғы 3 қазанда негізгі борыш сомасы 100,000,000 мың теңге мөлшерінде Компанияның акцияларына айырбасталды. Негізгі қарыздың қалған сомасы бойынша пайыздық мөлшерлеме жылдық 9% - ға дейін көтерілді.

2015 жылғы 25 желтоқсанда негізгі борыш сомасы бойынша пайыздық мөлшерлеме жылдық 1% - ға дейін төмендетілді, бұл қарыз шарттарындағы елеулі өзгеріс болды. Қарыз алу күніндегі нарықтық мөлшерлеме жылдық 12.8% - құрады. Компания басқа капиталдың құрамында 72,581,903 мың теңге сомасында қарызды бастапқы танудан түскен табысты мойындады.

#### *Облигациялар*

2017 жылдың тамызында және қыркүйегінде Компания бес жыл мерзімге 1 облигация үшін 1000 теңге номиналдық құны бойынша 20,000,000 мың теңге және 28,000,000 мың теңге жалпы сомасында облигацияларды тиісінше шығарды және жариялады. Купондық пайыздық мөлшерлеме тиісінше жылдық 13%-ды және 12.5%-ды құрады және тиісінше жылына екі рет және тоқсан сайын төлеуге жатады.

2018 жылғы қарашада Компания жеті жыл мерзімге 1 облигация үшін 1000 теңге номиналдық құны бойынша 21,736,200 мың теңге жалпы сомасында облигацияларды шығарды және жариялады. Купондық пайыздық мөлшерлеме жылдық 11.2%-ды құрады және жылына екі рет төлеуге жатады.

2021 жылғы 25 қарашада Компания 6.5 жыл мерзімге 1 облигация үшін номиналдық құны 100,000,000 теңге, жалпы сомасы 18,400,000 мың теңгеге 184 дана жасыл облигацияларды шығарып, орналастырды. Купондық пайыздық мөлшерлеме жылдық 11.4%-ды құрады және жылына екі рет төленеді.

#### *Еуропалық қайта құру және Даму банкі*

2016 жылғы желтоқсанда Топ еурооблигацияларды қайта қаржыландыру үшін 100 миллион еуро мөлшерінде жаңартылмайтын кредиттік желіні ашты. 2019 жылдың қыркүйегінде Компания осы несиелік желісі бойынша жалпы сомасы 39,114,450 мың теңгеге екі транш алды. Пайыздық мөлшерлеме инфляцияға негізделген, пайыздық мөлшерлеме негізінде жылдық 3.5% және жылдық 4.5% мөлшеріндегі тәуелсіз, индикативті несиелік мөлшерлеме негізінде белгіленеді. Тәуелсіз индикативті мөлшерлеменің өзгерістері тоқсан сайын тіркеледі. Негізгі қарыз жылына екі рет және мерзім соңында төленеді. 2022 жылғы 31 желтоқсанда негізгі борыштың баланстық құны 1,534,764 мың теңге (2022 ж. 31 желтоқсанда 12,672,975 мың теңге).

#### *Азия даму банкі*

2018 жылғы 8 қарашада және 5 желтоқанда Компания қызметтің негізгі түрлерінің операциялық тиімділігін және жаңартылатын энергия көздерімен байланысты мүмкіндіктерді сәйкестендіру мақсаттары үшін Азия Даму Банкінен 120 миллион АҚШ доллары сомасына жаңартылмайтын кредиттік желілерді ашты. 2019 жылы Компания жалпы сомасы 45,860,800 мың теңгеге А және Б траншы бойынша өтеу мерзімі 5 жыл, С траншы бойынша өтеу мерзімі 7 жылға Кредиттік желілер бойынша үш транш алды. Пайыздық мөлшерлеме Қазақстан Республикасы инфляциясының нақты көрсеткіштері (All-in cost) негізінде белгіленеді, плюс банк айырмасы (3.75% А және В транштары бойынша, 4.50% С Траншы бойынша). 2022 жылы А және В транштары мерзімінен бұрын толығымен өтелді. 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша несиенің баланстық құны 15,786,450 мың теңгені құрайды (2021 ж. 31 желтоқсан: 46,614,572 мың теңге).

**17 Қарыздар (жалғасы)**

**«Богатырь Көмір» ЖШС**

2022 жыл ішінде Компания Fogum Muider тобының бірлескен кәсіпорны – «Богатырь Көмір» ЖШС еншілес компаниясынан қарыз алу мерзімінің соңында негізгі борыш пен сыйақыны өтеу шартымен 12 ай мерзімге жалпы сомасы 12,482,770 мың теңге қарыз алды. Сыйақының жылдық мөлшерлемесі транш берілген күні қолданыстағы Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің базалық мөлшерлемесіне және жылдық 1% мөлшеріндегі маржаға тең.

**«Алатау Жарық Компаниясы» АҚ**

**Қазақстан Халық банкі**

2015 жылы АЖК Халық Банкімен несие желісін беру туралы Келісім (Бұдан әрі – Келісім) жасасты. Келісімге сәйкес несие желісінің жалпы сомасы әр лимит бойынша әртүрлі нысаналы мақсатпен 27,514,358 мың теңгені құрайды. Пайыздық мөлшерлемесі жылдық 12-ден 12.5% - ға дейін. 2021 жылғы 20 қазанда бұрын берілген және жаңадан берілетін банк салымдарын пайдаланғаны үшін сыйақының тіркелген мөлшерлемесі жылдық 11.5% - ға дейін төмендетілді. Осы қарыз бойынша қамтамасыз ету Халық Банкідегі ағымдағы шоттардағы ақша болып табылады. 2022 жылғы 12 мамырда Банк барлық жаңадан берілетін банктік қарыздар бойынша теңгемен қарыз берілген күні қолданыстағы Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің базалық мөлшерлемесіне тең мөлшерде белгіленген сыйақы мөлшерлемесін, оған қоса банктік қарыз сомасының жылдық 2% - % белгіледі. 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қарыздың баланстық құны 5,457,423 мың теңгені құрайды (2021 жылғы 31 желтоқсан: 8,558,361 мың теңге).

**«Ereumentau Wind Power» ЖШС**

**Еуразия Даму банкі**

2019 жылғы 31 қазандағы № 193 жаңартылмайтын кредиттік желі туралы кредиттік шарт шеңберінде «Ereumentau Wind Power» ЖШС (бұдан әрі – «EWP») Ақмола облысында жел электр станциясының құрылысына ұзақ мерзімді қарыз тартты. Пайыздық мөлшерлеме несие шарты күшіне енген күннен бастап жеті жыл ішінде берілген транштар үшін – жылдық 11.5%, шарттың алғашқы жеті жылы аяқталғаннан кейін транштар үшін - базалық мөлшерлеменің сомасы және маржа. 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қарыздың баланстық құны 6,927,648 мың теңгені құрайды (2021 жылғы 31 желтоқсан: 7,500,166 мың теңге).

**«Алматы электрстанциялары» АҚ**

**«First Heartland Jusan Bank» АҚ**

2021 жылғы 14 желтоқсанда АЛЭС «First Heartland Jusan Bank» АҚ - мен кредиттік желінің жалпы сомасы 18,419,719 мың теңгеге, 2025 жылғы 28 ақпанға дейінгі мерзімге жылдық 10.4% - 17.84% пайыздық мөлшерлеменен бас кредиттік келісім жасасты. Қарыздардың нысаналы мақсаты – «Қазақстан Халық Банкі» АҚ-дағы кредиттік берешекті қайта қаржыландыру және лимитке байланысты айналым қаражатын толықтыру болып табылады.

Келісім бойынша міндеттемелердің орындалуын қамтамасыз ету ретінде болашақта меншікке жылу энергиясын өндіру бойынша қызметтер көрсетуге және Компания мен «Алматы жылу желілері» ЖШС арасында жасалған магистральдық құбырлар бойынша су беру бойынша қызметтерді көрсетуге арналған шарттар бойынша, сондай-ақ АЛЭС пен АЖК арасында жасалған электр энергиясын сатып алу-сатуға арналған шарт бойынша түсетін ақша берілді. 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қарыздың баланстық құны 13,482,747 мың теңгені құрайды (2021 жылғы 31 желтоқсан: 13,720,361 мың теңге).

**«Мойнақ СЭС» АҚ**

**«Қазақстан Даму банкі» АҚ**

Компания 2005 жылғы 14 желтоқсанда және 2008 жылғы 16 қаңтарда «Қазақстан Даму банкі» АҚ-тан жылына 1.15\*6MLIBOR+1.15% және 8% пайыздық мөлшерлемесімен тиісінше 25,000,000 және 26,058,000 АҚШ доллары сомасындағы қаржыны екі транш түрінде қарыз алды. Қарыз 20 жыл мерзімге берілді. 2012 жылғы 6 желтоқсанда МСЭС қосымша келісімге қол қойды, оған сәйкес өтелмеген 1,563,053 АҚШ доллары сомасындағы қаржыға қатысты пайыздық мөлшерлеме 8%-дан 7.55%-ға дейін төмендеді. 2019 жылғы 28 қарашада Компания екінші транш бойынша қарыз валютасын АҚШ долларынан теңгеге өзгерту және сыйақы мөлшерлемесін 10.72%



## **17 Қарыздар (жалғасы)**

2011 жылғы 17 маусымда Компания "Қазақстанның Даму Банкі" АҚ-пен жылдық 12% сыйақы мөлшерлемесі бойынша 12,285,000 мың теңге сомасында үшінші траншты беру туралы келісімшартқа қол қойды. Қарыз 17 жыл мерзімге берілді. 2012 жылғы 6 желтоқсанда Компания осы күннен кейін 8,924,392 мың теңге сомасында қарыз алуға жататын үшінші транштың пайыздық мөлшерлемесін 12% - дан 7.55% - ға өзгерту туралы қосымша келісімге қол қойды.

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қарыздың баланстық құны 36,827,406 мың теңгені құрайды. (2021 жылғы 31 желтоқсан: 46,896,556 мың теңге).

Банк қарыздары келесі қаржымен қамтамасыз етілген:

- Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің 25,000,000 АҚШ доллары сомасындағы мемлекеттік кепілдемесі. Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі кепілдігіне 2,555,720 АҚШ доллары сомасындағы «Қазақстан Халық жинақ банкі» АҚ-тың өтелмеген контркепілдік бар;
- «Самұрық-Энерго» АҚ-тың 2012 жылғы 13 желтоқсандағы 1,079,213 мың теңге сомасындағы кепілдеме;
- 2011 жылғы 1 шілдедегі Самұрық-Қазынаның 12,285,000 мың теңге сомасындағы кепілдеме;

### **Екібастұз ГРЭС-1 ЖШС**

**«Ресей жинақ банкі» АҚ ЕБ**

2022 жылы қарыз толық көлемде өтелді және несие желісін ашу туралы шарттарды бұзу туралы келісімге қол қойылды. 2022 жылдың тамызында ЕГРЭС-1 «Ресей жинақ банкі» АҚ ЕБ барлық шоттарын жапты. 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қарыздың баланстық құны 7,677,759 мың теңгені құрады.

**«Қазақстан Халық банкі» АҚ**

2022 жыл ішінде кредиттік желі шеңберінде «Қазақстан Халық банкі» АҚ-дан жалпы сомасы 15,087,315 мың теңгеге транштар алынды (2021 жыл: 74,188,013 мың теңге), оның ішінде 7,921,315 мың теңге сомасына күрделі жобалар үшін (2021 жыл: 51,088,013 мың теңге), айналым қаражатын толықтыру үшін - 7,166,000 мың теңге (2021 жыл: 23,100,000 мың теңге). 2022 жылғы 5 қаңтарда ЕГРЭС-1 «Қазақстан Халық банкі» АҚ-мен 2029 жылға дейін 37,132,612 мың теңге сомаға қарыз мерзімін ұзарту туралы қосымша келісімдер жасасты. 2022 жылы алынған қарыздар бойынша пайыздық мөлшерлемелер - 11.0-18.0%, 2021 жылғы 31 желтоқсанға дейін – 10.75-12.0%. 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «Қазақстан Халық банкі» АҚ қарыздары бойынша ГРЭС-1 берешегі 62,526,408 мың теңгені құрайды (2021 жылғы 31 желтоқсан: 64,888,193 мың теңге).

### **«АлматыЭнергоСбыт» ЖШС**

2015 жылғы 22 сәуірде «АлматыЭнергоСбыт» ЖШС «Қазақстан Халық банкі» АҚ-мен кредиттік желі беру туралы келісім жасасты. Осы кредиттік желі бойынша 2022 жылы «АлматыЭнергоСбыт» ЖШС жалпы сомасы 24,091,243 мың теңгеге қарыз алды. 2022 жыл ішінде теңгедегі сыйақы мөлшерлемесі ҚР Ұлттық банкінің пайыздық базалық мөлшерлемесінің 9.25% - дан 16.75% - ға дейін ұлғаюына байланысты теңгемен жылдық 10.75% - дан 18.75% - ға дейін ұлғайтылды. Қарыздар айналым қаражатын толықтыруға берілді.

2022 жылғы 6 қазанда «Қазақстан Халық банкі» АҚ берген кредиттік желі бойынша лимит 2023 жылы мүлкті кепілге берген кезде 5,000,000 мың теңгеге дейін ұлғайтылды. Осыған байланысты, 2022 жылғы 19 қазанда «Қазақстан Халық банкі» АҚ-мен №29 қосымша келісім жасалды. 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша, кепіл шарты ресімделмеген.

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қарыздың баланстық құны 5,003,532 мың теңгені құрайды (2021 жылғы 31 желтоқсан: 1,300,379 мың теңге).

**18 Негізгі қызмет бойынша кредиторлық берешек және өзге де кредиторлық берешек**

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.
Негізгі қызмет бойынша кредиторлық берешек	19,498,687	18,687,536
Негізгі құралдарды сатып алу бойынша кредиторлық берешек	16,990,391	13,446,083
Жалақы бойынша берешек	2,352,092	1,890,163
Дивиденділер бойынша қарыз	420,552	421,413
Өзге де қаржылық кредиторлық берешек	4,306,966	2,440,701
<b>Қаржылық кредиторлық берешек жиыны</b>	<b>43,568,688</b>	<b>36,885,896</b>
Алматы қ, өкімдігі алдындағы берешек (4-ескертпе)	5,841,514	5,841,514
Сатып алушылар мен тапсырыс берушілерден алынған алдын ала төлемдер	4,167,068	4,618,465
Пайдаланылмаған демалыстар бойынша аударылған резервтер	2,637,241	2,152,545
Өзге де қаржылық емес кредиторлық берешек	1,283,167	658,619
<b>Негізгі қызмет бойынша барлық кредиторлық берешек және өзге де кредиторлық берешек жиыны</b>	<b>57,497,678</b>	<b>50,157,039</b>

Қаржылық кредиторлық берешек келесі валюталарда ұсынылған:

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.
Теңге	42,158,761	35,234,828
Еуро	1,409,927	1,394,979
АҚШ доллары	-	255,681
Басқа валюталар	-	408
<b>Негізгі қызмет бойынша кредиторлық берешек және өзге де кредиторлық берешек жиынтығы</b>	<b>43,568,688</b>	<b>36,885,896</b>

**19 Салықтар және бюджетке төленетін басқа да төлемдер бойынша берешек**

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.
Парниктік газдар шығарындыларына қосымша квота сатып алуға арналған резерв (29-ескертпе)	4,618,337	2,438,179
ҚҚС	1,639,693	2,806,478
Қоршаған ортаны ластағаны үшін төлем	1,565,921	1,506,590
Бейрезиденттерден алынатын төлем көздерінің КТС	1,425,740	-
Жеке табыс салығы	687,585	558,498
Әлеуметтік салық	558,274	476,576
Мүлік салығы	111,530	9,757
Резиденттерден алынатын төлем көздерінің КТС	19,216	9,025
Пайдалы қазбаларды өндіруге салынатын салық	13,409	12,085
Өзге	672,096	33,317
<b>Барлық салықтар және бюджетке төленетін өзге төлемдер бойынша берешек</b>	<b>11,311,801</b>	<b>7,850,505</b>

## 20 Түсім

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	<b>2022 ж.</b>	<b>2021 ж.</b>
Электр қуатын сату	305,755,457	265,591,419
Электр қуатының дайындығын қолдау қызметінен түсім	34,277,444	31,953,443
Жылу қуатын сату	19,763,641	18,704,197
Электр қуатын тасымалдау	8,206,498	4,875,571
ЖЖҚ электр станцияларын жалға беруден түскен кіріс	5,208,621	5,101,336
Инвестициялық меншікті жалға беруден кіріс	4,179,075	3,925,631
Химиялық суды сату	1,852,350	1,780,575
Өзгесі	2,221,906	604,972
<b>Барлық түсім</b>	<b>381,464,992</b>	<b>332,537,144</b>

## 21 Сатудың өзіндік құны

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	<b>2022 ж.</b>	<b>2021 ж.</b>
Отын	68,246,607	60,320,131
Негізгі құралдардың тозуы және материалдық емес активтердің амортизациясы	59,763,569	55,167,570
Сатып алынған электр қуатының бағасы	50,991,047	42,426,131
Еңбекақы мен онымен байланысты шығындарды төлеу	45,643,212	34,120,284
Электр қуатын тасымалдау қызметтері мен басқа қызметтер	16,847,331	16,074,142
Табыс салығынан басқа салықтар	12,305,995	12,725,421
Жөндеу және күтіп ұстау	9,950,215	10,526,800
Электр қуатының дайындығын қолдау	8,818,587	8,717,775
Сумен қамтамасыз ету	7,106,102	6,329,442
Бөгде ұйымдар қызметтері	3,384,800	2,187,982
Материалдар	2,180,674	1,930,087
Күзет қызметтері	1,198,170	1,122,620
Ликвидті емес тауар-материалдық қорлар бойынша резервтерді есептеу	88,432	19,284
Өзгесі	2,403,845	3,179,770
<b>Барлық сатудың өзіндік құны</b>	<b>288,928,586</b>	<b>254,847,439</b>

## 22 Өткізу шығындары

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	<b>2022 ж.</b>	<b>2021 ж.</b>
Диспетчерлеу және электр энергиясын бақылау	8,058,046	7,985,697
Электр энергиясын жеткізу	979,871	979,871
Еңбекақы мен онымен байланысты шығындарды төлеу	52,820	62,845
Өзгесі	19,665	957
<b>Барлық өткізу шығындары</b>	<b>9,110,402</b>	<b>9,029,370</b>

**23 Жалпы және өкімшілік шығындар**

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	<b>2022 ж.</b>	<b>2021 ж.</b>
Еңбекақы мен онымен байланысты шығындарды төлеу	8,490,918	7,615,855
Мемлекеттік баж салықтары	4,035,216	652,232
Табыс салығынан басқа салықтар	1,346,863	786,963
Негізгі құралдардың тозуы және материалдық емес активтердің амортизациясы	940,866	942,913
Консультациялық және басқа кәсіби қызметтер	466,856	654,963
Күзет қызметі	466,722	450,792
Бағдарламалық жасақтаманы қамтамасыз ету	350,685	251,780
Материалдар	254,087	262,280
Іссапар және өкілдік шығындар	201,676	232,845
Өзгесі	2,298,089	2,781,515
<b>Барлық жалпы және өкімшілік шығындар</b>	<b>18,851,978</b>	<b>14,632,138</b>

Мемлекеттік баждарға салықтық тексерулердің нәтижелері бойынша айыппұлдар мен өсімпұлдар, сондай - ақ Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі Мемлекеттік кірістер комитетінің пилоттық жобасын іске асыру шеңберінде тарихи деректерді зерделеу-көлденең мониторинг кіреді. 2022 жылы топ салықтық тексерулердің нәтижелері туралы хабарламаларға сәйкес айыппұлдар мен өсімпұлдар бойынша міндеттемені, оның ішінде ЭГРЭС-1 2,981,943 мың теңге сомасында есептеді (29-Ескертпе). Сондай-ақ, Самұрық-Энерго көлденең мониторингінің нәтижелері бойынша төлем көзінен 880,444 мың теңге сомасында салық бойынша резерв есептелді (29-Ескертпе).

**24 Өзге табыстар**

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	<b>2022 ж.</b>	<b>2021 ж.</b>
Электр энергиясын айырбастау бойынша шығындарды өтеу бойынша табыстар	1,371,982	1,914,325
Тауарлық-матриалдық қорларды сатудан алған табыс	833,797	992,256
Айыппұлдар мен айыппұлдардан түсетін табыстар	747,330	196,248
Өтеусіз қызметтерден және негізгі құралдардан алған табыс	461,156	673,209
Өзгеде операциялық табыстар	526,791	615,895
<b>Барлық өзге табыстар</b>	<b>3,941,056</b>	<b>4,391,933</b>

**25 Қаржылық табыстар**

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	<b>2022 ж.</b>	<b>2021 ж.</b>
Банк депозиттері бойынша пайыздық табыстар	1,849,383	1,120,511
Ұзақ мерзімді дебиторлық берешек бойынша дисконт амортизациясынан табыстар	625,782	786,986
Облигациялар және қарыздар бойынша дисконт амортизациясынан табыстар	238,265	484,379
Өзгесі	33,946	221,129
<b>Барлық қаржылық табыстар</b>	<b>2,747,376</b>	<b>2,613,005</b>

## 26 Қаржылық шығындар

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	<b>2022 ж.</b>	<b>2021 ж.</b>
<i>Облигациялар және қарыздар бойынша қаржылық шығындар:</i>		
- сыйлықақы шығындары	21,154,648	22,017,507
- Келтірілген бағаның дисконттын алып тастау	6,979,871	6,636,987
<i>Келтірілген бағаның дисконттын алып тастау</i>		
Табысты алып тастағандағы бағам айырмашылығының шығыны	316,612	250,453
Еншілес компаниялардың басым акциялары бойынша дивидендтер	175,439	148,525
Пайданы шегергендегі бағамдық айырманың шығыны	352,116	107,479
Еншілес компаниялардың артықшылықты акциялары бойынша дивидендтер	211,391	91,143
Өзгесі	557,621	734,817
<b>Табыста немесе шығында танылған барлық қаржылық шығындар</b>	<b>29,747,698</b>	<b>29,986,911</b>
<i>Кредиттер мен қарыздар бойынша капиталдандырылған шығындар (7-ескертпе)</i>		
	7,109,611	2,882,180
<b>Барлық қаржылық шығындар</b>	<b>36,857,309</b>	<b>32,869,091</b>

## 27 Табыс салығы

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	<b>2022 ж.</b>	<b>2021 ж.</b>
Ағымдағы табыс салығы бойынша шығындар	21,055,060	14,921,128
Кейінге қалдырылған табыс салығы бойынша үнемдеу	(4,944,515)	(6,544,694)
<b>Табыс салығы бойынша барлық шығындар</b>	<b>16,110,545</b>	<b>8,376,434</b>

Төменде салық бойынша шығынның теориялық және факт түріндегі шығынның салыстыруы көрсетілген:

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	<b>2022 ж.</b>	<b>2021 ж.</b>
Салық салынғанға дейінгі ХҚЕС бойынша пайда	47,152,634	24,054,836
Қолданыстағы орташа мөлшерлеме 20% бойынша табыс салығына байланысты теориялық шығын (2021 ж: 20%)	9,430,527	4,810,967
<b>Түзетулер төменде:</b>		
Бірлескен және қауымдасқан кәсіпорындардың пайдасындағы табыс салығы салынбайтын үлесі	(3,220,623)	(2,690,915)
Тұрақты айырмашылықтар: активтерді қайта құрылымдау (31-ескертпе)	7,294,502	-
Алдыңғы кезеңдерге түзетулер, оның ішінде салықтық шығын бойынша талап қою мерзімінің өтуі	4,411,959	5,392,474
Салық салынбайтын өзге шығыстар	2,287,440	773,413
Табыс салығынан босатылған Мойнақ СЭС-інің шығысы/(кірісі).	94,701	(1,736,263)
Төлем кезінен алынатын салық	49,641	347,590
Кейінге шегерілген табыс салығы бойынша танылмаған активтердегі өзгерістер	(4,237,602)	1,479,168
<b>Табыс салығы бойынша барлық шығындар</b>	<b>16,110,545</b>	<b>8,376,434</b>

## 27 Табыс салығы (жалғасы)

ХҚЕС пен ҚР салық заңнамасы арасындағы айырмашылықтар бухгалтерлік есеп пен олардың салық базасындағы активтер мен міндеттемелердің теңгерімдік бағасы арасындағы уақыт айырмашылықтарының қалыптасуына әкеледі. Уақыт айырмашылықтары өзгерістерінің салықтық ықпалы төменде салық мөлшерлемелеріне сәйкес көрсетілген, олар уақыт айырмашылықтарын қалпына келтіру кезеңінде қолданылмақ.

Қазақстандық мың теңгемен	1 қаңтар 2022 ж.	Табыстар мен шығындар шотына жатқызылды	31 желтоқсан 2022 ж.
<b>Алынып тасталатын уақыт айырмашылықтарының салық әсері</b>			
Кейінге қалдырылған салық шығындары	14,550,285	(6,139,051)	8,411,234
Қызметкерлерге сыйақы беру бойынша міндеттемелер	164,468	39,847	204,315
Облигациялар	281,101	608,650	889,751
Күл үйінділерін жою резерві	534,401	(534,401)	-
Тауар-материалдық қорлар	77,185	(75,857)	1,328
Негізгі қызмет бойынша дебиторлық қарыз және басқа дебиторлық	1,156,945	(34,857)	1,122,088
Табыс салығынан басқа салықтар	622,909	(507,448)	115,461
Пайдаланылмаған демалыстар бойынша резерв	443,145	32,496	475,641
Өзгесі	698,171	1,642,400	2,340,571
<b>Кейінге шегерілген табыс салығы бойынша жалпы активтер</b>	<b>18,528,610</b>	<b>(4,968,221)</b>	<b>13,560,389</b>
Кейінге шегерілген табыс салығы бойынша танылмаған активтер	(4,987,778)	4,237,601	(750,177)
Кейінге шегерілген табыс салығы бойынша міндеттемелері бар есебі алып тастау	13,540,832	(730,620)	12,810,212
<b>Кейінге шегерілген табыс салығы бойынша расталған активтер</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>
<b>Салық салынатын уақыт айырмашылықтарының салық әсері</b>			
Негізгі құралдар	(74,589,516)	4,512,813	(70,076,703)
Қарыздар	(11,149,877)	1,162,323	(9,987,554)
<b>Кейінге шегерілген табыс салығы бойынша жалпы міндеттемелер</b>	<b>(85,739,393)</b>	<b>5,675,136</b>	<b>(80,064,257)</b>
Кейінге шегерілген табыс салығы бойынша активтері бар есебі алып тастау	13,540,832	(730,620)	12,810,212
<b>Кейінге шегерілген табыс салығы бойынша танылған міндеттемелер</b>	<b>(72,198,561)</b>	<b>4,944,516</b>	<b>(67,254,045)</b>

## 27 Табыс салығы (жалғасы)

Қазақстандық мың теңгемен	1 қаңтар 2021 ж.	Табыстар мен шығындар шотына жатқы- зылды	31 желтоқсан 2021 ж.
<b>Алынып тасталатын уақыт айырмашылықтарының салық әсері</b>			
Кейінге қалдырылған салық шығындары	16,990,482	(2,440,197)	14,550,285
Қызметкерлерге сыйақы беру бойынша міндеттемелер	164,321	147	164,468
Облигациялар	696,505	(415,404)	281,101
Күл үйінділерін жою резерві	678,528	(144,127)	534,401
Тауар-материалдық қорлар	86,988	(9,803)	77,185
Негізгі қызмет бойынша дебиторлық қарыз және басқа дебиторлық	827,757	329,188	1,156,945
Табыс салығынан басқа салықтар	104,253	518,656	622,909
Пайдаланылмаған демалыстар бойынша резерв	476,563	(33,418)	443,145
Өзгесі	614,263	83,908	698,171
<b>Кейінге шегерілген табыс салығы бойынша жалпы активтер</b>	<b>20,639,660</b>	<b>(2,111,050)</b>	<b>18,528,610</b>
Кейінге шегерілген табыс салығы бойынша танылмаған активтер	(3,508,610)	(1,479,168)	(4,987,778)
Кейінге шегерілген табыс салығы бойынша міндеттемелері бар есебі алып тастау	17,131,050	(3,590,218)	13,540,832
<b>Кейінге шегерілген табыс салығы бойынша расталған активтер</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>
<b>Салық салынатын уақыт айырмашылықтарының салық әсері</b>			
Негізгі құралдар	(82,827,015)	8,237,499	(74,589,516)
Қарыздар	(13,047,287)	1,897,410	(11,149,877)
<b>Кейінге шегерілген табыс салығы бойынша жалпы міндеттемелер</b>	<b>(95,874,302)</b>	<b>10,134,909</b>	<b>(85,739,393)</b>
Кейінге шегерілген табыс салығы бойынша активтері бар есебі алып тастау	17,131,050	(3,590,218)	13,540,832
<b>Кейінге шегерілген табыс салығы бойынша танылған міндеттемелер</b>	<b>(78,743,252)</b>	<b>6,544,691</b>	<b>(72,198,561)</b>

Топтың ағымдағы құрылымы шеңберінде Топтың түрлі компанияларының салық шығындары мен ағымдағы салық активтері Топтың басқа компанияларының ағымдағы салық міндеттемелері мен салық табыстарымен есептелмейді, және сәйкесінше салықтар шоғырландырылған салық шығыны болғанда да есептелуі мүмкін. Сондықтан, кейінге қалдырылған табыс салығы бойынша активтер мен міндеттемелер есептеледі, теколар бір салық салынатын компанияға тиесілі болуы тиіс.

Топтың алдағы кезеңдерге ауыстырылған пайдаланылмаған салық шығындарына қатысты кейінге қалдырылған салық активтері бар. Осы салық шығындарын пайдалану мерзімі 2027 жылы аяқталады.

Топтың бірлескен кәсіпорындарға инвестициялармен байланысты уақытша айырмаларға қатысты 2022 жылы кейінге қалдырылған салық міндеттемелері болған жоқ (2021 жыл: кейінге қалдырылған салық міндеттемелері болған жоқ), өйткені топтың осы уақытша айырмалардың өзгеру мерзімдерін бақылау мүмкіндігі бар және оларды таяу болашақта қайта қарауды жоспарламайды.

**28 Тоқтатылған қызмет**

2022 жылдың 28 желтоқсанында Компания «Маңғышлақ Мұнай» ЖШС («ММ») мен оның еншілес кәсіпорнын «QazaqGaz» ҰК» АҚ-ға 13,178,650 мың теңгеге нарықтық бағасымен сатты.

ТМ және ММ операциялары жеке маңызды қызмет түрлері болғандықтан, бұл шығару тобы шоғырландырылған қаржылық есептілікте тоқтатылған операция ретінде көрсетіледі.

Шығарылған активтер мен міндеттемелер және сату бойынша сыйақы туралы ақпарат төменде келтірілген:

<i>Қазақстандық теңгемен</i>	28 декабрь 2022 ж.	31 декабрь 2021 ж.
Негізгі құралдар	14,716,353	14,743,194
Басқа ұзақ мерзімді активтер	626,768	626,224
Тауар-материалдық қорлар	362	1,043
Өзге айналым активтері	7,791	1,469
Ақша қаражаттары және олардың баламалары	6,028	15,232
<b>Топтың сатылған, айналымнан тыс активтерінің жалпы сомасы</b>	<b>15,357,302</b>	<b>15,387,162</b>
Өзге ұзақ мерзімді міндеттемелер	2,102,121	1,868,803
Өзге міндеттемелер	104,996	289,327
<b>Сатылған, шығарылған топқа тікелей қатысы бар жиынтық міндеттемелер</b>	<b>2,207,117</b>	<b>2,158,130</b>

<i>Қазақстандық теңгемен</i>	ТМ 28 желтоқсан 2022 ж.
Еншілес ұйымды сатылғаннан алынған өтемақы	13,178,650
Сатылған таза активтердің баланстық құны	(13,150,185)
Еншілес ұйымды іске асыру кезіндегі шығыстар	(678,309)
<b>Еншілес ұйымның шығуынан болған залал</b>	<b>(649,844)</b>

2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылдағы тоқтатылған қызмет нәтижелерін талдау төменде келтірілген:

<i>Қазақстандық теңгемен</i>	ММ	ТМ	Барлығы
Түсім	-	-	-
Өзге кірістер	312,825	118	312,943
Шығыстар	(381,165)	(17,754)	(398,919)
Тоқтатылған қызметтен түскен салық салуға дейінгі пайда немесе залал	(68,340)	(17,636)	(85,976)
Табыс салығы бойынша шығыстар	-	-	-
<b>Тоқтатылған қызметтен залал</b>	<b>(68,340)</b>	<b>(17,636)</b>	<b>(85,976)</b>
Тоқтатылған қызметтің таза активтерін қайта бағалаудан және оларды сатудан болған залал	-	(649,844)	(649,844)
<b>Тоқтатылған қызметтен болған бір жылдағы шығын</b>	<b>(68,340)</b>	<b>(667,480)</b>	<b>(735,820)</b>



**28 Тоқтатылған қызмет (жалғасы)**

2021 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жылдағы тоқтатылған қызмет нәтижелерін талдау төменде келтірілген:

Қазақстандық теңгемен	ТМ	ММ	Итого
Түсім	-	-	-
Өзге кірістер	145	3,026	3,171
Шығыс	(20,828)	(313,880)	(334,708)
Тоқтатылған қызметтен түскен салық салуға дейінгі пайда немесе залал	(20,683)	(310,854)	(331,537)
Табыс салығы бойынша шығыстар	-	(319)	(319)
<b>Тоқтатылған қызметтен түскен пайда немесе залал</b>	<b>(20,683)</b>	<b>(311,173)</b>	<b>(331,856)</b>

**29 Шартты және келісімшартты міндеттемелер мен операциялық тәуекелдер**

**COVID-19.** 2020 жылдың наурызында Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы COVID-19 коронавирусының жаңа түрін пандемия деп жариялады. Пандемияға байланысты қазақстандық билік органдары қозғалысқа тыйым салу және шектеу, карантин, өзін-өзі оқшаулау және кәсіпорындарды жабуды қоса алғанда, коммерциялық қызметті шектеу сияқты COVID-19 таралуын тежеуге және оның салдарын азайтуға бағытталған бірқатар шараларды қабылдады. Жоғарыда аталған шаралардың көпшілігі кейіннен жеңілдетілді, алайда 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша мемлекеттік органдар вирустың жаңа түрлеріне жауап ретінде 2023 жылы қосымша шектеулер енгізуі мүмкін деген қауіп әлі де бар. Карантин кезеңінде топтың қызметі тоқтатылмады, кеңсе қызметкерлерінің жұмысы қашықтықтан ұйымдастырылды. Топ басшылығының пікірінше, вирустың өршуіне байланысты бұл оқиға топтың қызметіне және шоғырландырылған қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер еткен жоқ.

**Ресей мен Украина арасындағы соғыс.** 2022 жылдың 21 ақпанында Ресей Президенті Луганск және Донецк Халық республикаларын мойындағанын жариялады, ал 24 ақпанда Украина аумағына әскери жұмылдырылған әскерлер жіберді. Ресейдің әрекеттеріне жауап ретінде Америка Құрама Штаттары, Еуропалық Одақ және кейбір басқа елдер Ресейге қарсы, соның ішінде бірқатар ресейлік қаржы ұйымдарын SWIFT-тен ажырату санкциялар енгізді. Ресей Қазақстанның ірі сауда серіктесі болып табылады, оның үлесіне мұнай емес экспорттың 40% - ы тиесілі және негізгі сауда транзиті болып табылады, атап айтқанда, қазақстандық шикі мұнайдың 80% - ына дейін экспорттауға мүмкіндік беретін Каспий құбыр консорциумы (КҚК) арқылы.

КҚК қызметі 2022 жылдың наурыз айында дауылдың салдарынан тоқтатылды, бірақ бұл мұнай бағасының өсуіне байланысты бюджетке айтарлықтай әсер еткен жоқ, алайда Ресейдің КҚК-ның қазақстандық шикі мұнайға арналған бағытын ұзақ уақыт жабуы Қазақстан экспорты мен жалпы экономика үшін елеулі зардаптарға әкеп соқтырады. Қазақстан билігі Каспий теңізіне, оның ішінде Әзірбайжан, Грузия және Түркия арқылы өтетін балама бағыттарды қарастыруда, бірақ олар қосымша инфрақұрылымға қомақты инвестицияларды талап етеді, ал КҚК бағытын ауыстыру көп жылдарға созылады.

Ресей мен Украина арасындағы қақтығыс және оның салдары салдарынан теңгенің айырбас бағамы құбылмалы болды, ал инфляция деңгейі 2022 жылдың желтоқсанында 20.3% - ға жетті. Бүгінгі таңда Қазақстан Республикасының Ұлттық банкі Қазақстанның қаржы жүйесінің тұрақтылығын қолдау үшін бірқатар шаралар қабылдады. Топ басшылығының пікірінше, Ресей мен Украина арасындағы қақтығысқа байланысты бұл оқиға топтың қызметіне және шоғырландырылған қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер еткен жоқ, тек жалпы макроэкономикалық импорттық жабдықты жеткізудің салдары мен кешігуі.

Ағымдағы экономикалық жағдайдың ұзақ мерзімді салдарын болжау қиын, ал басшылықтың ағымдағы күтулері мен бағалаулары нақты нәтижелерден өзгеше болуы мүмкін.

## **29 Шартты және келісімшартты міндеттемелер мен операциялық тәуекелдер (жалғасы)**

### **Операциялық орта**

Жалпы, Қазақстан Республикасының экономикасы дамушы нарықтарға тән кейбір сипаттық ерекшеліктерді көрсетеді. Бұл әсіресе ел экспортының негізгі бөлігін құрайтын мұнай мен газдың және басқа минералды шикізат бағасының ауытқуларына ерекше сезімтал. Бұл ерекшеліктер елдің шегінен тыс бос айырбастауға болмайтын ұлттық валютаның болуын және бағалы қағаздар нарығының төмен өтімділік деңгейін қамтиды, бірақ олармен шектелмейді. Аймақта сақталып отырған саяси шиеленісушілік, айырбас бағамының құбылмалылығы өтімділіктің төмендеуі мен халықаралық қаржыландыруды тартудағы қиыншылықтарды қоса алғанда Қазақстан Республикасының экономикасына жағымсыз ықпалын тигізуді жалғастыруда.

2015 жылдың 20 тамызында ҚР Ұлттық банкі мен Үкіметі теңгенің айырбастау курсына қолдау көрсетуді тоқтату және еркін айырбастау бағамына ауысу және валюта коридорынан бас тарту, инфляциялық таргеттеу режиміне негізделген жаңа ақша-несие саясатын іске асыру туралы шешім қабылдады. Бұл жағдайда айырбас бағамына қатысты Ұлттық банк саясаты бойынша қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету үшін теңгенің айырбас бағамының күрт төмендеуін болдырмас үшін интервенциялар жасауда.

Осы есеп күніндегі жағдай бойынша Қазақстан Республикасы Ұлттық банкінің ресми айырбастау бағамы 1 АҚШ доллары үшін 462.65 теңгені құрады, салыстырмалы түрде 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 1 АҚШ доллары үшін 431.67 теңге болған. Осылайша, теңгенің айырбастау бағамы және Ұлттық банк пен Үкіметтің болашақ әрекеттеріне, сондай-ақ аталған факторлардың Қазақстан Республикасының экономикасына тигізетін ықпалында тұрақсыздық бар.

2022 жылдың қыркүйегінде S&P Global Ratings халықаралық рейтинг агенттігі Қазақстанның тәуелсіз рейтингін «BBB-» деңгейінде растады. Кредиттік рейтингтің өзгеру болжамы – «Тұрақты». Тұрақты болжам Қазақстан Республикасының Ұлттық қорына түсетін қосымша түсімдер есебінен қалыптастырылған оң баланстық көрсеткіштердің, жиынтық көлемі екі жыл ішінде мемлекеттің сыртқы өтімді активтерінен аспайтын жоғары емес мемлекеттік борыштың, сондай-ақ Қазақстан Республикасының Үкіметі іске асыратын пандемияның экономикаға теріс әсерін тежеуге бағытталған шаралардың болуымен расталады.

Басында ішкі толқуларға толы өлеуметтік шиеленіске байланысты қиындықтар 2022 жылы Ресей мен Украина арасындағы қақтығыстың салдары және одан кейінгі санкциялар негізгі экспортталатын тауарлар бағасының жоғары болуымен және Теңіз мұнай кен орнының кеңеюі басталған 2024 жылдан бастап мұнай өндірудің есуімен теңестірілді. Сарапшылардың болжамы бойынша экономиканың өсу қарқыны 2022-2025 жылдары орта есеппен 3.6% құрайды.

Экономикалық орта топтың қызметі мен қаржылық жағдайына айтарлықтай әсер етеді. Басшылық Топтың тұрақты қызметін қамтамасыз ету үшін барлық қажетті шараларды қабылдайды. Алайда, қалыптасқан экономикалық жағдайдың болашақтағы салдарын болжау қиын, басшылықтың ағымдағы болжамдары мен бағалары нақты нәтижелерден өзгеше болуы мүмкін.

Сонымен бірге, Қазақстан Республикасындағы энергетикалық сектор Қазақстан Республикасында саяси, заңнамалық, салықтық және реттегіштік өзгерістерге бейіл болып қала береді. Қазақстан Республикасының экономикалық тұрақтылығының перспективалары белгілі бір деңгейде Үкімет қабылдайтын экономикалық шаралардың тиімділігіне, сондай-ақ құқықтық, бақылаушы және саяси жүйелердің дамуына, яғни Топтың бақылау саласынан тыс жағдайларға байланысты.

Компанияның болашақ кредиттік шығындарын бағалау үшін Топ макроэкономикалық көрсеткіштер болжамымен қоса расталатын болжамдық ақпаратты пайдаланады. Дегенмен, кез келген өзге де экономикалық болжамдар секілді олардың орындалу ықтималдылығы жоғары деңгейдегі белгісіздікке келіп тіреледі, сондықтан да нақты нәтижелер болжамдық нәтижелерден едәуір өзгеше болуы мүмкін.

**29 Шартты және келісімшартты міндеттемелер мен операциялық тәуекелдер (жалғасы)****Салық заңнамасы**

Қазақстан заңнамалары мен салық салу тәжірибесі үздіксіз даму үстінде, сондықтан оны әр түрлі түсіндіруге болады және кері күші болуы мүмкін жекелеген өзгерістерге ұшырайды. Кейбір жағдайларда, салық салынатын базаны анықтау мақсатында салық заңнамасы ҚХЕС ережелеріне сүйенеді, мұнда Қазақстанның салық органдарының ҚХЕС-тің тиісті ережелерін түсіндіруі басшылықтың осы қаржылық есептілікті дайындаған кезде қолданған есепке алу саясатынан, пайымдаулары мен бағаларынан ерекшеленуі мүмкін. Ол Топтың қосымша салық міндеттемелерінің туындауына алып келуі мүмкін. Салық органдары салық жылы аяқталғаннан кейін бес жыл ішінде ретроспективті тексеру жүргізе алады.

2020 жылғы шілдеден бастап Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Мемлекеттік кірістер комитеті (бұдан әрі – МКК) көлденең мониторингті енгізу жөніндегі пилоттық жобаны іске қосты, ол 2023 жылғы 31 желтоқсанға дейін жалғасады. Мәселен, 2021-2022 жылдары МКК көлденең мониторинг бойынша пилоттық жоба шеңберінде ЭГРЭС-1 және Самұрық-Энерго (корпоративтік орталық) бойынша бес жылдық кезеңдегі тарихи деректерді зерделеу жүргізілді, оның қорытындысы бойынша салықтық тексерулер жүргізілді, салықтық тексерудің нәтижелері туралы хабарламалар қойылды. Анықталған негізгі бұзушылықтар қарыздар бойынша сыйақылар бойынша заңсыз шегерімдерді, сондай-ақ төлем көзінен КТС-ны төмендетуді қамтиды. Компаниялар өздерінің келіспеушіліктерін білдіріп, соттарда дауласу жұмыстарын жалғастыруда.

Топ басшылығы тиісті заңнамалардың түсіндіру қолайлы және Топтың салықтық ұстанымы негізді деп санайды. Басшылықтың пікірінше, Топ осы шоғырландырылған қаржылық есептілікте қалыптастырылған резервтен асатын ағымдағы және әлеуетті салықтық тәуекелдер бойынша маңызды зиян шекпейді.

**Сақтандыру**

ҚР сақтандыру нарығы енді ғана дамуда және басқа елдерде кең тараған көптеген сақтандыру түрлері Қазақстанда жоқ. Топ өзінің өндірістік ғимараттары, үшінші тұлғалар алдында қызметтің немесе міндеттемелердің тоқтауынан шығындарға батуы, Топ апаттар немесе операциялар салдарынан жылжымайтын мүлік немесе қоршаған ортаға келетін зардаптан толық сақтандырылмаған. Топтың толық сақтандыруы жоқ, тек жеке активтердің жоғалуы немесе бүлінуі Топ қызметі мен қаржылық жағдайына біршама кері әсерін тигізеді деген қауіп бар.

**Қоршаған ортаны қорғау мәселелері**

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасында табиғат қорғау заңнамасы қатаңдатылуда және оның сақталуын қамтамасыз етуге қатысты қазақстандық мемлекеттік органдардың ұстанымын қайта қарау жалғасуда. 2021 жылы Қазақстан Республикасында жеке және заңды тұлғалардың қоршаған ортаға әсер ететін немесе әсер етуге қабілетті қызметті жүзеге асыруына байланысты туындайтын адам мен табиғаттың өзара іс-қимылы (экологиялық қатынастар) саласындағы қоғамдық қатынастарды реттейтін жаңа экологиялық кодекс күшіне енді. Қоршаған ортаны ластағаны үшін өнеркәсіптік кәсіпорындардың жауапкершілігін арттырумен қатар, экологиялық кодекс қалдықтарды басқару иерархиясын енгізуді де қарастырады және қызмет салдарын жою бойынша талаптарды белгілейді.

Осы Кодекстің ережелері Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрлігінің Экологиялық реттеу және бақылау комитеті беретін ең үздік қолжетімді техниканы (ҚДТ) қолдануға байланысты кешенді экологиялық рұқсаттар алуды міндеттейді.

Топтың белгілі бір кәсіпорындарына қолданылатын Экологиялық кодекстің басқа ережелеріне шығарындыларды бақылаудың автоматтандырылған жүйелерін орнату және қалдықтарды басқару әдістері кіреді. Толық бағалау жүргізілгенге дейін Қазақстанның жаңа экологиялық кодексінің жаңа талаптарының қаржылық салдарын бағалау мүмкін емес, бірақ қалдықтарды басқару және тиісті мониторинг процестерін өзірлеу үшін қажетті қосымша инвестициялар түрінде немесе қалдықтарды өндіру үшін төлемді арттыру түрінде экологиялық талаптарды сақтау құнының өсуі күтілуде.

Экологиялық кодекстің жаңадан енгізілген нормаларына сәйкес кәсіпорындарда қоршаған ортаға теріс әсер ететін объектілерді пайдалану салдарын жою бойынша міндеттемелер бар, бірақ салдарларды жою жөніндегі талаптар объектілердің сипатына, қоршаған ортаға әсер ету дәрежесіне және кәсіпорындар қызметінің саласына байланысты айқындалатын өндірістік кәсіпорындар мен құрылыс объектілерінің санатына байланысты болады. Жаңа талаптар енгізілген сәттен бастап және 2022 жыл ішінде топ топтың қаржылық есептілігіне жаңа талаптарды бағалауды жүзеге асырды. Осындай жұмыстың нәтижелері бойынша топ оның объектілерін пайдалану салдарын жоюға қатысты қосымша міндеттемелерді мойындады (4, 16-ескертпе).

## **29 Шартты және келісімшартты міндеттемелер мен операциялық тәуекелдер (жалғасы)**

Экологиялық кодекстің қолданыстағы редакциясы кезінде топтың 2024 жылғы 1 шілдеге дейінгі мерзімде I санаттағы объектілердің салдарын жою үшін қаржылық қамтамасыз етуді ұсыну жөніндегі міндеттемесі болады. Қаржылық қамтамасыз ету: кепілдік; банктік салым КЕПІЛІ; мүлік кепілі; сақтандыру түрінде беріледі. Қаржылық қамтамасыз ету жоғарыда аталған қаржылық қамтамасыз етудің бірнеше түрінің бірінде немесе банктік салым кепілі түріндегі қаржылық қамтамасыз ету үлесі мыналарды құрауы тиіс болған жағдайда I санаттағы объект операторының таңдауы бойынша олардың үйлесімінде ұсынылады:

- 1) объектіні пайдалануға берген күннен бастап он жыл өткен соң (қолданыстағы объектілер үшін 2021 жылғы 1 шілдеден бастап 2031 жылға дейін) - қаржылық қамтамасыз етудің жалпы сомасының кемінде елу пайызы;
- 2) 2021 жылғы 1 шілдедегі жағдай бойынша жұмыс істеп тұрған объектілер үшін объект пайдалануға берілген күннен бастап жиырма жыл өткеннен кейін 2041 жылға дейін - қаржылық қамтамасыз етудің жалпы сомасының жүз пайызы. I санаттағы объектінің операторы осындай объектіні пайдалану салдарын жою жөніндегі өзінің барлық міндеттемелері толық орындалғанға дейін қаржылық қамтамасыз етудің болуын үздіксіз қамтамасыз етуге міндетті.

Қаржылық қамтамасыз ету мөлшері I санаттағы объектіні пайдалану салдарын жою жөніндегі жұмыстардың есептік құнын негізге ала отырып, қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті орган бекіткен әдістемеге сәйкес айқындалады және әрбір жеті жыл сайын қайта есептелуге жатады.

Топ қоршаған ортаны қорғауға байланысты міндеттемелеріне кем дегенде жыл сайынғы негізде мерзімді бағалау жүргізеді. Міндеттемелердің анықталуына қарай олар дереу қаржылық есептілікте көрсетіледі. Қолданыстағы заңнамалар мен нормативтік актілердің өзгеруі нәтижесінде, сондай-ақ сот практикасы нәтижесінде туындауы мүмкін ықтимал міндеттемелерді жеткілікті сенімділікпен бағалау мүмкін емес, бірақ олар айтарлықтай болуы мүмкін. Топ басшылығы қолданыстағы табиғат қорғау заңнамасының сақталуын бақылаудың қолданыстағы жүйесі жағдайында осы қаржылық есептілікте танылғандарды немесе ашылғандарды қоспағанда, қоршаған ортаға залал келтіруге байланысты туындайтын елеулі міндеттемелер жоқ деп есептейді.

Табиғатты қорғау заңнамасына сәйкес Топтың парниктік газдар шығарындыларына қосымша квоталар сатып алу бойынша заңды міндеттемелері бар. Топ үшін электр энергиясын жоспарлы өндіруге және өнім бірлігіне парниктік газдар шығарындыларының үлес коэффициентіне байланысты 2025 жылға дейінгі көміртегі квоталарының көлемі белгіленген. ЕГРЭС-1 өндірісінің ұлғаюына байланысты Топ 2022 және 2021 жылдары парниктік газдар шығарындыларына квота тапшылығын дамытты. Топ Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексіне сәйкес парниктік газдар шығарындыларына квота тапшылығын алуға өтініш беру үшін жұмыстар жүргізеді. 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша резервке 2022 және 2021 жылдардағы (2021 жылғы 31 желтоқсан: 2021 жыл үшін) парниктік газдар шығарындыларына қосымша квоталар сатып алуға ЭГРЭС-1 міндеттемелері кіреді (19-ескертпе).

### ***Күл үйінділерін қалпына келтіру резерві***

Топ табиғатты қорғау заңнамасына сәйкес, Топтың операциялық қызметінің қалдықтарын орналастыру полигондарын білдіретін күл жинақтауыш учаскелерін қалпына келтіру бойынша заңдық міндеттеме бар. 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша, күл жинақтауыштарды қалпына келтіру резервінің теңгерімдік бағасы 2,481,986 мың теңгені (31 желтоқсан 2021 ж.: 2,826,592 мың теңге) құрады. Күл жинақтауыштарды қалпына келтіру резервінің бағалауы Топтың ҚР қолданыстағы табиғатты қорғау заңнамасын түсіндіруіне негізделген. Және ол рекультивация бойынша жұмыстарды қалпына келтіру және өткізудің ағымдағы нормалары мен қалпына келтіру әдістеріне сәйкес, техникалық-экономикалық негіздемемен және инженерлік зерттеулермен қамтылған. Аталмыш бағалау келесі табиғатты қорғау саласын зерттеу жұмыстарын аяқтау және рекультивация мен қалпына келтіру бойынша бағдарламаларды қайта қарастыру кезінде өзгеруі мүмкін.

### ***Экология, әлеуметтік және корпоративтік басқару (ESG) мәселелерінің әсері-климаттың өзгеруін және онымен байланысты тәуекелдерді есепке алу***

Топ климаттың өзгеруі бойынша әлемдік қауымдастықтың алаңдаушылығымен ынтымақтасады және парниктік газдар шығарындыларын азайту, энергия тиімділігін арттыру, жаңартылатын энергия көздеріне көшу және көміртегі отынынан бас тарту бойынша жаһандық күш-жігерді қолдайды. Топтың бас компаниясы «Самұрық-Қазына» АҚ-ның стратегиялық мақсаты 2021 жылмен салыстырғанда 2032 жылға қарай көміртегі ізін 10% - ға қысқарту болып табылады және 2060 жылға қарай көміртегі бейтараптығына қол жеткізуге ұмтылады. Жалпы, көміртегі бейтараптығы парниктік газдар шығарындыларын жоққа шығармайды-азайту мүмкін емес шығарындылар көлемін өтеу қажет.

## **29 Шартты және келісімшартты міндеттемелер мен операциялық тәуекелдер (жалғасы)**

Климаттың өзгеруіне байланысты анықталған тәуекелдерге қатысты топ олардың активтер мен міндеттемелерді тануға/тоқтатуға, осындай активтер мен міндеттемелерді бағалауға және шоғырландырылған қаржылық есептілікте ақпаратты ашуға әсерін бағалады. Төменде келтірілген аймақтар негізінен климаттың өзгеруіне байланысты тәуекелдерге ұшырайды:

а) Топ қолданыстағы шаң-көмір жабдықтарын заманауи экологиялық таза бу-газ энергоблоктарымен ауыстыру мақсатында Алматы ЖЭО-2 және ЖЭО-3-те жаңа бу-газ қондырғыларын салу жөніндегі жобаларға бастамашылық жасады (4-ескертпе); және

б) топ Экологиялық кодекске сәйкес жаңадан енгізілген нормативтік талаптарға байланысты пайдалану объектілерін жоюға және экологиялық залалды қалпына келтіруге арналған резервтерді бағалады және мойындады (4-ескертпе).

Климаттың өзгеруіне байланысты анықталған тәуекелдерге қатысты топ олардың активтер мен міндеттемелерді тануға/тоқтатуға, осындай активтер мен міндеттемелерді бағалауға және шоғырландырылған қаржылық есептілікте ақпаратты ашуға әсерін бағалады. Төменде келтірілген аймақтар негізінен климаттың өзгеруіне байланысты тәуекелдерге ұшырайды.

### ***Капиталды сипаттағы міндеттемелер***

Топ өзінің маусымдық және басқа да туындайтын бизнес-тәуекелдерге ұшырауына талдау жасады, бірақ 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың қаржылық нәтижелеріне немесе жағдайына әсер етуі мүмкін тәуекелдерді анықтаған жоқ. Топ міндеттемелерді орындау және айналым қаражаттарымен қамтамасыз ету үшін қажетті қаражат пен қаржыландыру көздері бар.

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша, Топтың 65,331,177 мың теңге (2021 жылғы 31 желтоқсан: 84,376,182 мың теңге) жалпы сомасындағы негізгі құралдарды сатып алу бойынша ұзақ мерзімді шартты міндеттемелері болды.

### ***Бірлескен кәсіпорындар мен қауымдасқан компаниялардың капиталды сипатының міндеттемелері***

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша, Топтың Forum Muider, СЕГРЭС-2 ұзақ мерзімді шарттық міндеттемелеріндегі үлесі 3,997,304 мың теңгені және тиісінше 11,812,824 мың теңгені (31 желтоқсан 2021 жылғы: 5,942,347 мың теңге және 12,892,412 мың теңге) құрады.

### ***Қарыздар бойынша ковенанттар***

Топтың барлық банктік қарыздары мен облигациялар бойынша міндеттемелері, «Самұрық-Энерго» АҚ банктік кепілдіктері, сондай-ақ «Самұрық-Энерго» АҚ «Самұрық-Қазынадан» алған қарызы бойынша белгілі бір ковенанттары бар (17-ескертпе). Осы келісімдерді сақтамау топ үшін жағымсыз салдарға, соның ішінде қарыз шығындарының өсуіне және дефолтқа әкелуі мүмкін. 2022 және 2021 жылдың қорытындысы бойынша топ қарыздар бойынша ковенанттардың нормативтік мәндерін орындады, сондай-ақ бұзушылық оқиғасының орын алуы болжанған жағдайларда шекті төмендету бойынша жеңілдіктер алды.

## 30 Бақыланбайтын үлес

Төмендегі кестеде Топ үшін маңызды бақыланбайтын үлес бар барлық еншілес кәсіпорындар туралы ақпарат ұсынылған.

Қазақстандық мың теңгемен	Қызмет ететін жер (қызмет ететін жер тіркелгеннен жерден ерекшеленсе, тіркелген ел де көрсетіледі	Бақыланбайтын үлес пайызы	Бақыланбайтын үлеске тиесілі дауыс құқығының пайызы	Бақыланбайтын үлеске тиесілі пайда немесе шығын	Еншілес кәсіпорындарда жинақталған бақыламайтын үлес	Бір жыл ішінде бақылмайтын үлеске төленген дивиденде	р	
<b>2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл</b>								
«Бұқтырма ГЭС-і» АҚ	Қазақстан	3.7%	3,7%	176,031	1,692,983	211,657		
«Шүлбі ГЭС-і» АҚ	Қазақстан	7.86%	7,86%	(1,098)	23,450	-		
«Өскемен ГЭС-і» АҚ	Қазақстан	10.01%	10,01%	(341)	2,262	-		
<b>Барлығы</b>				<b>174,592</b>	<b>1,718,695</b>	<b>211,657</b>		
<b>2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл</b>								
«Бұқтырма ГЭС-і» АҚ	Қазақстан	10%	10%	301,877	1,516,952	98,238		
«Шүлбі ГЭС-і» АҚ	Қазақстан	7,86%	7,86%	(1,375)	24,547	-		
«Өскемен ГЭС-і» АҚ	Қазақстан	10,01%	10,01%	(267)	2,604	-		
<b>Барлығы</b>				<b>300,235</b>	<b>1,544,103</b>	<b>98,238</b>		
Қазақстандық мың теңгемен	Қысқа мерзімді активтер	Ұзақ мерзімді активтер	Қысқа мерзімді міндеттемелер	Ұзақ мерзімді міндеттемелер	Түсім	Пайда/шығын	Барлық жиынтық пайда	Ақшалай қаржы ағымы
<b>2022 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл</b>								
«Бұқтырма ГЭС-і» АҚ	4,677,361	1,265,122	128,221	145,964	4,180,758	3,340,728	3,552,119	617,668
«Шүлбі ГЭС-і» АҚ	-	-	598,444	12,156	-	(13,964)	(13,964)	-
«Өскемен ГЭС-і» АҚ	-	-	121,219	-	-	(3,411)	(3,411)	-
<b>Барлығы</b>	<b>4,677,361</b>	<b>1,265,122</b>	<b>847,884</b>	<b>158,120</b>	<b>4,180,758</b>	<b>3,323,353</b>	<b>3,534,744</b>	<b>617,668</b>
<b>2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл</b>								
«Бұқтырма ГЭС-і» АҚ	2,087,488	1,238,493	121,368	145,964	3,927,241	3,018,774	3,109,943	770,712
«Шүлбі ГЭС-і» АҚ	-	-	586,143	10,492	-	(17,490)	(17,490)	-
«Өскемен ГЭС-і» АҚ	-	-	107,511	10,297	-	(2,672)	(2,672)	-
<b>Барлығы</b>	<b>2,087,488</b>	<b>1,238,493</b>	<b>815,022</b>	<b>166,753</b>	<b>3,927,241</b>	<b>2,998,612</b>	<b>3,089,781</b>	<b>770,712</b>

## 31 Негізгі еншілес, қауымдасқан және бірлескен кәсіпорындар

Кәсіпорын атауы	Қызмет түрі	% дауыс құқығы	Қатысу үлесі	Тір келген ел
<b>Еншілес кәсіпорындар:</b>				
«Алатау Жарық Компаниясы» АҚ	Алматы қаласы мен Алматы облысы бойынша электр қуатын беру және белу	100%	100%	Қазақстан
«Алматы электрстанциялары» АҚ	Алматы қаласы мен Алматы облысында электржылу қуаты мен ыстық су өндіру	100%	100%	Қазақстан
«АлматыЭнергоСбыт» ЖШС	Алматы қаласы мен Алматы облысы аумағында электр қуатын сату	100%	100%	Қазақстан
«Шардара СЭС-і» АҚ	Оңтүстік Қазақстандағы гидроэлектр станциясындағы электр қуатын өндіру	100%	100%	Қазақстан
«Мойнақ СЭС-і» АҚ	Алматы облысындағы гидроэлектрстанциясындағы электр қуатын өндіру	100%	100%	Қазақстан
Болат Нұржанов атындағы Екібастұз ГРЭС-1 станциясы	Көмір негізіндегі электр және жылу қуатын өндіру	100%	100%	Қазақстан
«Бұқтырма ГЭС-і» АҚ	Жалға берілген Бұқтырма гидроэлектрстанциясының меншік иесі саналады	90%	90%	Қазақстан
«Өскемен ГЭС-і» АҚ	Гидроэлектр станцияларды жалға берген кезден бастап аталған компаниялар жұмыс істемейді	89.99%	89.99%	Қазақстан
«Шүлбі ГЭС-і» АҚ	Гидроэлектр станцияларды жалға берген кезден бастап аталған компаниялар жұмыс істемейді	92.14%	92.14%	Қазақстан
Samruk Green Energy ЖШС	Жаңартылатын электр қуатын дамыту	100%	100%	Қазақстан
«Бірінші жел электр станциясы» ЖШС	Жел электр станциясында қуат өндіру	100%	100%	Қазақстан
«Қазгидротехэнерго» ЖШС	Жаңартылатын энергия көздері саласында жобаларды іске асыру	100%	100%	Қазақстан
«Теплоэнерго» ЖШС	Жаңартылатын энергия көздері саласында жобаларды іске асыру	95%	95%	Қазақстан
«Energy Solutions» ЖШС	Тасымалдау және өзге де қызметтер	100%	100%	Қазақстан
«Тегіс Мұнай» ЖШС және «Маңғышлақ Мұнай» ЖШС	Газ кен орнын барлау және өзірлеу (2022 ж 31 желтоқсан жағдай бойынша – бақылау жоқ)	100%	100%	Қазақстан
«Балқаш ЖЭС» АҚ	Балқаш ЖЭС-ін салу	100%	100%	Қазақстан
«Ereumentau Wind Power» ЖШС	Жел электр станциясында қуат өндіру	100%	100%	Қазақстан
Qazaq Green Power PLC	Жасыл энергия өндіру	100%	100%	Қазақстан
<b>Қауымдасқан кәсіпорындар:</b>				
«Энергия Семиречья» ЖШС	Алматы жанында күн электр станциясында электр қуатын өндіру	25%	25%	Қазақстан
<b>Бірлескен кәсіпорындар:</b>				
«Екібастұз ГРЭС-2 станциясы»	Көмір негізінде электр және жылу қуатын өндіру	50%	50%	Қазақстан
Forum Muidet BV	Компания Богатырь Көмір және маңызды операцияларды жүзеге асырмайтын Ресей Федерациясымен Кипр Республикасында, тіркелген бірқатар компаниялардың жарғылық капиталының 100% үлесіне ие (Компания энергетикалық көмір өндірумен айналысады)	50%	50%	Нидерланды

2022 жылдың 4 қарашасында Астана халықаралық қаржы орталығының юрисдикциясымен Qazaq Green Power PLC (бұдан әрі – QGP) жаңа еншілес компаниясы тіркелді. 2022 жылдың желтоқсан айында Компания «Мойнақ СЭС» АҚ акцияларының толық үлесін және «Бірінші жел электр станциясы» ЖШС үлесін «Samruk-Green Energy» ЖШС-не беру арқылы QGP жарғылық капиталына үлес қосты. Осы шоғырландырылған қаржылық есептілікте операция активті қайта құрылымдау ретінде қарастырылады.

## 32 Қаржылық тәуекелдерді басқару

### Қаржылық тәуекел факторлары

Топ қызметі оны бірқатар қаржылық тәуекелдерге әкеледі: нарықтық тәуекел (оның ішінде валюталық тәуекел, пайыздық мөлшерлеме өзгерісінің әсер ету тәуекелі), несие тәуекелі және өтімділік тәуекелі. Топ деңгейіндегі тәуекелдердің басқару бағдең жоғары мөлшерде қысқартуға бағытталған. Топ тәуекелге ұшырауды хеджирлеу үшін қаржылық құралдарды пайдаланбайды.

Тәуекелдерді басқару Топтың бас компаниясы бекіткен саясат несие тәуекелі, өтімділік тәуекелі және нарық тәуекелі сияқты арнайы салалардың қамтитын және тәуекелдерді басқару принциптерін қарастыратын саясатқа сәйкес жүргізіледі (1-ескертпе).

#### (a) Кредит тәуекелі

Топ кредит тәуекеліне ұшырауы мүмкін, атап айтқанда қаржылық құрал бойынша бір тарап басқа тарапқа қаржылық шығын әкелу тәуекеліне ұшырауы мүмкін, себебі ол өз міндеттерін орындай алмайды.

Кредит тәуекелі Топтың контрагенттермен жасалатын кредиттік және басқа да операциялары нәтижесінде туындайды, соның салдарынан қаржылық активтер туындап отырады.

Топтың ең жоғарғы кредиттік тәуекелі қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте қаржылық активтердің теңгерімдік құнынан көрінеді.

#### Кредиттік тәуекелді басқару

Кредиттік тәуекел Топ бизнесі үшін барынша елеулі тәуекел болып табылады. Сондықтан да басшылық кредиттік тәуекелді басқаруға ерекше көңіл бөледі.

Тәуекелдерді басқару мақсатында кредиттік тәуекелді бағалау маңызды процесс болып табылады және нақты модельдерді пайдалануды талап етеді, себебі тәуекелдер нарық жағдайына, күтілетін ақшалай қаражат айналымына және уақыт ағымына тәуелді. Активтер портфелі бойынша кредиттік тәуекелді бағалау дефолт болу ықтималдылығына байланысты қосымша бағалауды, тиісті шығын коэффициенттерін белгілеуді және контрагенттер арасындағы дефолт жағдайларына түзетулер жасауды талап етеді.

#### Кредиттік тәуекелді жіктеу жүйесі

Кредиттік тәуекел деңгейі бойынша қаржылық құралдарды жіктеу және кредит тәуекелін бағалау мақсатында Топ екі жұмыс бағытын пайдаланады: тәуекелдер негізінде жасалатын ішкі рейтинг жүйесі немесе сыртқы халықаралық рейтинг агенттіктері (Standard & Poor's [S&P], Fitch, Moody's) бағалайтын тәуекел деңгейінің бағасы. Ішкі және сыртқы кредиттік рейтингтер дефолттың басталу ықтималдығының белгілі бір ауқымы бар бірыңғай ішкі шкала бойынша жасалады. Тәуекелдерге негізделген рейтингтердің ішкі жүйесі ішкі даму болып табылады және рейтингтерді басшылық бағалайды. Топ активтердің класына байланысты несиелік тәуекелді бағалаудың өртүрлі әдістерін қолданады.

Топ ұзақ мерзімді дебиторлық берешек бойынша кредиттік тәуекелді бағалау үшін тәуекелдер негізінде ішкі рейтингтік жүйелерді қолданады.

Рейтингтік модельдер үнемі тексеріліп отырады, дефолт туралы дәлелдерге негізделген және қажет болған жағдайда жаңартылады. Қолданылатын әдіске қарамастан, топ рейтингтердің дәлдігін үнемі растайды, модельдердің болжамды қабілеттерін есептейді және бағалайды.

Сыртқы рейтингтер S&P, Moody's и Fitch секілді тәуелсіз халықаралық рейтинг агенттіктерінің контрагенттері арқылы беріледі. Бұл рейтингтер ашық түрде, қол жетімді. Мұндай рейтингтер және дефолттың болу ықтималдылығының тиісті диапазондары барлық қаржылық активтер үшін қолданылады, тек саудалық дебиторлық берешек пен ұзақ мерзімді дебиторлық берешектер өзгеше қаралады.



### 32 Қаржылық тәуекелдерді басқару (жалғасы)

#### *Күтілетін кредит шығындарын (ККШ) бағалау*

Күтілетін кредиттік шығындар – ықтималдылық деңгейі ескеріле отырып, болашақ алынбаған ақшалай қаражат құны есептелген бағалау нысаны (яғни белгілі бір кезең ішінде туындаған дефолттың тиісті тәуекелдері пайдаланылып есептелген кредиттік шығындардың орташа өлшемдік шамасы). Күтілетін кредиттік шығындарды бағалау объективті болып табылады және ықтимал нәтижелердің ауқымын есептеу арқылы айқындалады. Күтілетін кредиттік шығындарды бағалау топ пайдаланатын төрт компоненттің негізінде орындалады: дефолт ықтималдығы, дефолт тәуекеліне ұшыраған кредиттік талаптың шамасы, дефолт жағдайында шығын және дисконттау мөлшерлемесі.

Дефолт сәтіндегі берешек – есепті кезең аяқталғаннан кейін тәуекел сомасында болуы мүмкін өзгерістер ескеріліп дефолттың болашақ болар күні тәуекелін бағалау, негізгі қарыз сомасы мен пайыздарын өтеу, және кредиттік міндеттемелер бойынша қаражатты пайдалану қоса ескеріледі. Кредиттік сипаттағы міндеттемелер бойынша дефолт сәтіндегі берешек кредиттік конверсия коэффициенті арқылы (CCF) бағаланады. Кредиттік конверсия коэффициенті – белгілі бір уақыт кезеңіндегі шарт бойынша міндеттемелер сомасының теңгерімдік міндеттемеге қатысты конверсия ықтималдылығын көрсететін коэффициент. *Дефолт ықтималдылығы (PD)* – белгілі бір уақыт кезеңіндегі дефолттың туындау мүмкіндігін бағалау. *Дефолт жағдайындағы шығын (LGD)* – дефолт кезіндегі туындайтын шығынды бағалау. Бұл шама шартта көзделген төлеуге бағытталған ақшалай қаражат ағыны мен кредитордың алуы күтілетін ақша арасындағы айырмаға негізделеді. Әдетте бұл көрсеткіш дефолт кезіндегі берешек пайызымен (EAD) белгіленеді. Күтілетін шығындар есепті мерзім аяғындағы көрсетілген құнғасәйкес дисконтталады. Дисконттау мөлшерлемесі қаржылық құрал бойынша тиімді пайыздық мөлшерлемні (ТПМ) немесе оған ұқсас шаманы білдіреді.

Күтілетін кредиттік шығындар қаражат құралының барлық қолданыс мерзімі ішінде модельденеді. Құралдың барлық қолданыс мерзімі шарттың күтпеген мерзімінен тыс өтелуін есепке алғанда, егер ондай болған болса, қарыз құралдарын өтеу мерзіміне дейінгі қалған қолданыс мерзіміне тең.

Басқару моделінде «*Барлық мерзімдегі күтілетін кредиттік шығындар*» ретінде қаржылық құралдың қалған қолданыс мерзімі ішіндегі барлық мүмкін боларлық дефолт жағдайларының туындауы нәтижесінде пайда болатын шығындар бағаланады. «*12 айда күтілетін кредиттік шығындар*» моделі қаржылық құралдар бойынша есепті кезеңнің аяғынан бастап 12 ай ішіндегі болуы мүмкін дефолт жағдайының пайда болуы нәтижесінде туындайтын немесе қаржылық құралдың бір жылдан кем болуы мүмкін мерзіміндегі күтілетін кредиттік шығындардың бір бөлігін қамтиды.

Басшылықтың Шоғырландырылған қаржылық есептілікті әзірлеу үшін күтілетін кредиттік шығындарды бағалауы әдетте реттеу мақсатында пайдаланылатын барлық мерзім ішіндегі бағалауға емес, белгілі бір мерзімдегі бағалауға негізделген. Бағалауда болжамдық ақпарат қолданылады. Осындай ретпен ККШ кредит тәуекеліне ықпал ететін ықтималдылық ескеріле отырып, негізгі макроэкономикалық көрсеткіштердегі өзгерістерді көрсетеді.

Құрылған немесе сатып алынған құнсызданған қаржы активтері (РОСІ) үшін ККШ модельдеу, (а) жалпы баланстық құны және дисконттау ставкасы шартта көзделген ақша ағындарының негізінде емес, активті бастапқы тану сәтінде алынуы мүмкін ақша ағындарының негізінде айқындалатынын қоспағанда, сондай түрде орындалады және (б) ККШ әрқашан бүкіл уақыт ішінде ККШ тең. Құрылған немесе сатып алынған құнсызданған активтер - бұл бұрын бизнесті біріктіру нәтижесінде сатып алынған құнсызданған қарыздар сияқты бастапқы тану сәтінде құнсызданған қаржылық активтер.

## **32 Қаржылық тәуекелдерді басқару (жалғасы)**

Дефолт ықтималдылығын бағалау үшін Топ дефолтты төменде көрсетілген критерийлердің біреуіне немесе бірнешеуіне сәйкес келетін тәуекел жағдайы ретінде белгілейді:

- Қарыз алушының шартта көзделген өтеу мерзімін 90 күннен аса уақытқасозуы;
- халықаралық рейтинг агенттіктері қарыз алушыны дефолт рейтингіндегі сыныпқажатқызады;
- қарыз алушы төменде көрсетілген төлемсіздік қабилеті ықтималының белгісіне сәйкескеледі:
  - қаржылық актив бойынша пайыз есептемесінің тоқтатылуы/ пайыз мөлшерлемесінің төмендеуі;
  - негізгі қарыздың есептеншығарылуы;
  - қаржылық активтің номинальды құнына қарағанда елеулі дисконтпен сатылуы;
  - қарыз құнының төмендеуіне/есептен шығарылуына, берешектің кешірілуіне әкелетін қайта құрылымдау;
  - қаржылық активті өтеу мерзімінің ұзартылуы;
  - негізгі қарыз/пайздық төлем бойынша төлем мерзімінің мейлінше кейінге шегерілуі;
  - Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес контрагенттің банкрот деп танылуы;
  - контрагенттің банкроттық туралы өтініш бойынша талап арызсын беруі;
  - кепілдік шартымен немесе шарт бойынша кепілдік ақысының төленуімен қамтамасыз етілген міндеттемелер бойынша мерзімнің ұзартылуы 90 күннен асады.

Ақпаратты жария ету үшін Топ дефолт анықтамасын құнсызданған активтер анықтамасына сәйкестендірді. Дефолттың жоғарыда берілген анықтамасы Топтың барлық қаржылық активтеріне қатысты қолданылады.

Егер құрал үш ай қатарынан қандай да бір дефолт критерийіне жатқызылмаған болса, дефолт деп есептелмейді (яғни төлемнің ұзартылуы жойылады). Бұл кезең талдау негізінде анықталды, талдау барысында ұзарту мерзімін жоюдың түрлі анықтамалары пайдаланылып, төлемді ұзарту жойылғаннан кейінгі қаржылық құралға дефолт мәртебесін беруді қайтару ықтималдылығы ескерілді.

Кредит тәуекелінің елеулі мөлшерде ұлғаюының болуы немесе болмауының бағалануы (SICR) алғашқы танылған сәттен бастап жеке түрде де, портфельді негізде де орындалады.

Осы шоғырландырылған қаржылық есепте танылатын күтілетін кредит шығындарының деңгейі қарыз алушының кредит тәуекелінің алғашқы танылған сәтінен бастап елеулі ұлғаюына байланысты белгіленеді. Бұл бағыт күтілетін кредит шығындарын бағалаудың үш кезеңдік моделіне негізделген. 1-кезең – алғашқы танылу сәтінде құнсызданған санатына жатқызылмаған және сол сәттен бастап оған қатысты кредит тәуекелі елеулі түрде өспеген қаржылық құрал үшін.

2-кезең – егер алғашқы танылу сәтінен бастап кредит тәуекелі елеулі түрде өскені анықталса қаржылық құрал 2-кезеңге ауыстырылады, бірақ әзірше құнсызданған болып есептелмейді, бірақ кредит шығындарына қатысты бағалау резерві барлық мерзім ішіндегі күтілетін кредиттік шығындар негізінде құрылады. 3-кезең – егер қаржылық құрал құнсызданған болып табылса, ол 3-кезеңге ауыстырылады, және бағалау резерві барлық мерзім ішіндегі күтілетін кредиттік шығындар негізінде құрылады. Актив 3-кезеңге ауысуы нәтижесінде ұйым пайыздық табысты жалпы теңгерімдік құны негізінде тануды доғарады және пайыздық кірісті есептеу кезінде теңгерімдік құнға қатысты күтілетін кредит шығындарын алып тастағандағы активтің тиімді пайыздық мөлшерлемесін қолданады.

Кредиттік тәуекелдің елеулі ұлғаюының критерийі орындалмағаны туралы дәлелдер болса, құрал қайтадан 1-кезеңге ауыстырылады. Егер тәуекел сапалық белгісі негізінде 2-кезеңге ауыстырылса, Топ бұл белгіге қатысты, оның сақталуы немесе өзгеруіне көз жеткізу үшін мониторинг жасайды.

Сатып алынған немесе құрылған құнсызданған қаржылық активтер бойынша кредиттік шығындарды бағалау әрдайым тұтас мерзімге бағаланады. Осылайша Топ барлық мерзімдегі күтілетін кредиттік шығындардың шоғырландырылма өзгерістерін таниды.

Төмендегі кестеде өзге ұзақ мерзімді дебиторлық берешек секілді құнсыздану моделінің жекелеген кезеңдері бойынша бағаланатын қаржылық активтер жіктелісі келтірілген. Өзге қаржылық активтердің кредиттік шығындарына қатысты бағалау резерві 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша маңызды емес болып табылады.

## 32 Қаржылық тәуекелдерді басқару (жалғасы)

Қазақстанның мың теңгеммен	Кредиттік шығындар мен байланысты бағалау резерві				Жалпы баланстық құны			
	1 кезең	2 кезең	3 кезең	Барлығы	1 кезең	2 кезең	3 кезең	Барлығы
	(12 айға ККШ)	жағдайындағы ККШ)	(құнсызданған активтер бойынша барлық мерзімге ККШ)		(12 айға ККШ)	жағдайындағы ККШ)	(құнсызданған активтер бойынша барлық мерзімге ККШ)	
Өзге де дебиторлық берешек 2022 ж. 1 қаңтар	(95,729)	(1,440,208)	(469,205)	(2,005,142)	1,754,113	8,232,231	469,205	10,455,549
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған	(40,390)	-	-	(40,390)	-	-	-	-
Кезең ішінде танылудың тоқтатылуы	19,383	880,719	-	900,102	(115,073)	(1,268,416)	-	(1,383,489)
Дисконттың амортизациясы	-	-	-	-	49,744	483,810	-	533,554
Өзге де өзгерістер	-	-	152,005	152,005	-	-	(152,005)	(152,005)
Сауда дебиторлық берешегінен ауысу	-	-	-	-	-	112,510	-	112,510
<b>Кезеңдегі кредиттік шығынды кредиттік бағалау аударымына ықпал ететін өзгерістердің барлығы</b>	<b>(21,007)</b>	<b>880,719</b>	<b>152,005</b>	<b>1,011,717</b>	<b>(65,329)</b>	<b>(672,096)</b>	<b>(152,005)</b>	<b>(889,430)</b>
<b>2022 ж. 31 желтоқсан</b>	<b>(116,736)</b>	<b>(559,489)</b>	<b>(317,200)</b>	<b>(993,425)</b>	<b>1,688,784</b>	<b>7,560,135</b>	<b>317,200</b>	<b>9,566,119</b>

Қазақстанның мың теңгеммен	Кредиттік шығындар мен байланысты бағалау резерві				Жалпы баланстық құны			
	1 кезең	2 кезең	3 кезең	Барлығы	1 кезең	2 кезең	3 кезең	Барлығы
	(12 айға ККШ)	жағдайындағы ККШ)	(құнсызданған активтер бойынша барлық мерзімге ККШ)		(12 айға ККШ)	жағдайындағы ККШ)	(құнсызданған активтер бойынша барлық мерзімге ККШ)	
Өзге де дебиторлық берешек 2021 ж. 1 қаңтар	(1,281,937)	-	(183,865)	(1,465,802)	9,862,394	-	760,025	10,622,419
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған	-	(264,019)	(640,647)	(904,666)	-	-	-	-
Басқа кезеңге көшу	1,176,189	(1,176,189)	-	-	(8,965,446)	8,965,446	-	-
Кезең ішінде танылудың тоқтатылуы	-	-	355,307	355,307	(56,788)	(1,357,523)	(290,820)	(1,705,131)
Дисконттың амортизациясы	-	-	-	-	-	538,883	-	538,883
Басқа өзгерістер	10,019	-	-	10,019	162,778	85,425	-	248,203
Сауда бойынша дебиторлық берешектің аударымы	-	-	-	-	751,175	-	-	751,175
<b>Кезеңдегі кредиттік шығынды кредиттік бағалау аударымына ықпал ететін өзгерістердің барлығы</b>	<b>1,186,208</b>	<b>(1,440,208)</b>	<b>(285,340)</b>	<b>(539,340)</b>	<b>(8,108,281)</b>	<b>8,232,231</b>	<b>(290,820)</b>	<b>(166,870)</b>
<b>2021 ж. 31 желтоқсан</b>	<b>(95,729)</b>	<b>(1,440,208)</b>	<b>(469,205)</b>	<b>(2,005,142)</b>	<b>1,754,113</b>	<b>8,232,231</b>	<b>469,205</b>	<b>10,455,549</b>

Сауда-саттық дебиторлық берешектен басқа қаржылық активтер бойынша күтілетін кредиттік шығындарды бағалау үшін Топ үш бағытты қолданады: (i) жеке негізде бағалау; (ii) портфельді негізде бағалау: ішкі рейтингтер жеке негізде бағаланады, бірақ кредит тәуекелінің бірдей рейтингтері және кредит портфелінің бірдей сегменттері үшін күтілетін кредиттік шығындарды есептеу процесінде кредит тәуекелінің бірдей параметрлері қолданылады (мәселен, дефолт ықтималдылығы, дефолт жағдайындағы шығындар); (iii) сыртқы рейтингтер негізінде бағалау.

## 32 Қаржылық тәуекелдерді басқару (жалғасы)

Тұтастай алғанда күтілетін кредиттік шығындар кредит тәуекелінің төмендегідей параметрлерінің қосындысына тең: дефолт сәтіндегі берешек, дефолт ықтималдылығы және дефолт жағдайындағы шығындар, олар құралдың тиімді пайыздық мөлшерлемесі арқылы келтірілген құнына дисконтталған нұсқада анықталған. Күтілетін кредиттік шығындар әрбір жеке қаржы активінің немесе жиынтық сегменттің қолданылу мерзімі ішінде әрбір болашақ ай үшін кредиттік тәуекелдің параметрлерін (дефолт кезіндегі берешек, дефолт ықтималдығы және дефолт жағдайындағы шығын) болжау жолымен айқындалады. Бұл үш компонент «өмір сүру» ықтималдығын ескере отырып көбейтіледі және түзетіледі (яғни, қаржылық актив өткен айда өтелді ме, әлде дефолт болды ма). Бұл іс жүзінде әрбір болашақ кезең үшін күтілетін несиелік шығындарды есептеуді қамтамасыз етеді, содан кейін олар есепті күнге дисконтталады және жинақталады. Күтілетін кредиттік шығындарды есептеу үшін пайдаланылатын дисконттау ставкасы бастапқы тиімді пайыздық ставканы немесе оның шамаланған шамасын білдіреді.

Төменгі кестеде тиісті есепті кезең соңындағы сыртқы (болған жағдайда) және ішкі кредиттік рейтингтер көрсетілген:

Қазақстандық мың теңгемен	Пайдаланылуы шектелген		Мерзімді депозиттер	Облигациялар және қарыздар
	Ақшалай қаражат	ақшалай қаражат		
<b>2022 жылғы 31 желтоқсан</b>				
BBB+ (S&P)	-	-	1,000	-
BBB- (тұрақты) (S&P)	15,019,756	-	1,106	-
BB+ (тұрақты) (S&P)	11,902,680	1,708,866	-	-
BB (тұрақты) (S&P)	-	-	-	-
BB- (тұрақты) (S&P)	6,250,245	-	-	382,858
B+ (тұрақты) (S&P)	1,429,160	-	10,659	-
Болмаған (S&P)	14,919	246,252	-	383,148
<b>Барлық қаржылық активтер</b>	<b>34,616,760</b>	<b>1,955,118</b>	<b>12,765</b>	<b>766,006</b>

Қазақстандық мың теңгемен	Пайдаланылуы шектелген		Мерзімді депозиттер	Облигациялар және қарыздар
	Ақшалай қаражат	ақшалай қаражат		
<b>2021 жылғы 31 желтоқсан</b>				
BBB+ (S&P)	-	-	-	-
BBB- (тұрақты) (S&P)	3,599,482	4,586	182,592	9,161,029
BB+ (тұрақты) (S&P)	2,392,210	-	7,254	-
BB (тұрақты) (S&P)	4,083,511	-	-	-
BB- (тұрақты) (S&P)	493,789	5,000	65,974	-
B+ (тұрақты) (S&P)	878,818	-	-	-
B (тұрақты) (S&P)	669,737	-	-	-
B (жағымсыз) (S&P)	-	-	-	1,091
Болмаған (S&P)	20,624	355,452	-	1,045,465
<b>Барлық қаржылық активтер</b>	<b>12,138,171</b>	<b>365,038</b>	<b>255,820</b>	<b>10,207,585</b>

Топ дебиторлық берешек бойынша күтілетін кредиттік шығындарды есептеу үшін резервтеу матрицасын қолданады. Күтілетін кредиттік шығынды бағалау үшін сауда-саттық дебиторлық берешек кредит тәуекелі мен мерзімі ұзартылған кезең сипаттамасына байланысты жіктелген.

## 33 Қаржылық тәуекелдерді басқару (жалғасы)

Төменгі кестеде дефолт деңгейі және тиісті есепті кезең аяғындағы шығынға арналған резерв көрсетілген:

Қазақстандық мың теңгемен	Заңды тұлғалардың дебиторлық берешегі					
	Барлығы	Ағымдағы	1-30 күн	31-60 күн	61-90 күн	>90 күн
2022 жылғы 31 желтоқсандағы дебиторлық берешек	34,970,175	22,480,639	4,603,014	2,019,820	1,068,442	4,798,260
Дефолт деңгейі		0.26%	0.67%	5.52%	14.51%	49.64%
Күтілетін кредиттік шығындар	(2,736,828)	(57,541)	(31,032)	(111,426)	(155,048)	(2,381,781)
<b>Барлығы</b>	<b>32,233,347</b>	<b>22,423,098</b>	<b>4,571,982</b>	<b>1,908,394</b>	<b>913,394</b>	<b>2,416,479</b>

Қазақстандық мың теңгемен	Заңды тұлғалардың дебиторлық берешегі					
	Барлығы	Ағымдағы	1-30 күн	31-60 күн	61-90 күн	>90 күн
2021 жылғы 31 желтоқсандағы дебиторлық берешек	28,398,028	16,899,246	4,414,282	2,677,035	877,086	3,530,379
Дефолт деңгейі		3.48%	0.31%	0.98%	1.59%	39.01%
Күтілетін кредиттік шығындар	(2,019,869)	(588,893)	(13,537)	(26,263)	(13,906)	(1,377,270)
<b>Барлығы</b>	<b>26,378,159</b>	<b>16,310,353</b>	<b>4,400,745</b>	<b>2,650,772</b>	<b>863,180</b>	<b>2,153,109</b>

Қазақстандық мың теңгемен	Жеке тұлғалардың сауда дебиторлық берешегі					
	Барлығы	Ағымдағы	1-30 күн	31-60 күн	61-90 күн	>90 күн
2022 жылғы 31 желтоқсандағы дебиторлық берешек	6,999,732	6,611,831	138,358	32,687	12,441	204,415
Дефолт деңгейі		0.15%	1.94%	7.54%	25.22%	78.98%
Күтілетін кредиттік шығындар	(179,652)	(9,918)	(2,684)	(2,465)	(3,138)	(161,447)
<b>Барлығы</b>	<b>6,820,080</b>	<b>6,601,913</b>	<b>135,674</b>	<b>30,222</b>	<b>9,303</b>	<b>42,968</b>

Қазақстандық мың теңгемен	Жеке тұлғалардың сауда дебиторлық берешегі					
	Барлығы	Ағымдағы	1-30 күн	31-60 күн	61-90 күн	>90 күн
2021 жылғы 31 желтоқсандағы дебиторлық берешек	5,734,333	5,400,931	125,761	126,183	7,195	74,263
Дефолт деңгейі		0.25%	3.30%	9.39%	21.18%	88.63%
Күтілетін кредиттік шығындар	(97,063)	(13,723)	(4,145)	(11,851)	(1,524)	(65,820)
<b>Барлығы</b>	<b>5,637,270</b>	<b>5,387,208</b>	<b>121,615</b>	<b>114,332</b>	<b>5,671</b>	<b>8,444</b>

Күтілетін кредиттік шығындар моделіне енгізілген болжамдық ақпарат

Кредиттік тәуекелдің Елеулі ұлғаюын бағалау және күтілетін кредиттік шығындарды есептеу расталатын болжамды ақпаратты қосуды көздейді. Топ несиелік тәуекел мен күтілетін несиелік шығындардың өзгеруімен байланысты келесі экономикалық айнымалыларды анықтады: жалпы ішкі өнім, инфляция, валюта бағамы, мұнай бағасы және негізгі секторлардың өнімділігінің өзгеруіне негізделген экономикалық даму тенденциясын сипаттау үшін қолданылатын қысқа мерзімді экономикалық индикатор.

**32 Қаржылық тәуекелдерді басқару (жалғасы)**

Осы экономикалық ауыспалы нысандардың дефолт ықтималдылығына әсері, дефолт кезіндегі берешек және дефолт жағдайындағы шығын статистикалық регрессионды талдау арқылы анықталады, бұл шара осы ауыспалы шамалардың өткен кезеңдердегі дефолт деңгейіне тигізген әсерін түсіну үшін жасалады.

Кез келген басқа экономикалық болжамдардағы секілді, олардың жүзеге асырылу болжамы мен ықтималдылығы жоғары деңгейдегі белгісіздіпен айқындалады, сондықтан да нақты көрсеткіштер болжамды көрсеткіштерден елеулі түрде өзгешеленуі мүмкін.

Топ өзінің әдіснамасы мен қаржы активтері бойынша бағалар мен нақты шығындар арасындағы алшақтықты азайту үшін жол берулерге тұрақты тексеру жүргізеді. Мұндай бэк-тестілеу жылына кемінде бір рет өткізіледі. Күтілетін кредиттік шығындарды бағалау әдістемесін бэк-тестілеу нәтижелері Басшылық назарына жеткізіледі, сосын уәкілетті органдармен талқыланғаннан кейін модельдерді одан әрі жетілдіру қадамдары жасалады.

**(ә) Өтімділік тәуекелі**

Өтімділік тәуекелі – бұл Топтың қаржылық міндеттемелерді орындау кезінде қиындықтармен кездесу тәуекелі. Топтың қолданыстағы Даму жоспарларын қалыптастыру және мониторингілеу ережелеріне сәйкес, ақша ағымдарының қозғалысын жоспарлау және мониторингілеу қысқа мерзімді ай сайынғы негізде және 5 жылға қызметті орта мерзімді жоспарлауды қалыптастыру аясында жүзеге асады. Сондай-ақ, Компанияда 10 жылға Топты дамыту стратегиясы әзірленіп, бекітілуде. Ақша ағымдарын жоспарлаған кезде депозиттерге бос ақша қаражатын орналастырудан түскен пайда есептеледі.

Төменде кестеде шарттардың талаптарында көзделген өтеу мерзімдерінің соңына дейін есепті кезеңнің соңында қалатын мерзімдерді көрсете отырып, өтеу мерзімдері бойынша бөлінген топтың қаржылық міндеттемелеріне талдау берілген. Өтеу мерзімі бойынша талдау дисконтталмаған сомаларға негізделген, оның ішінде болашақта пайыздар мен қарыздың негізгі сомасын өтеу.

<i>Қазақстанның мың теңгемен</i>	Қажет болғанға дейін және 1 айдан кем мерзімде	1– 3 ай	3 – 12 ай	12 ай – 5 жыл	5 жылдан астам
<b>2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша</b>					
Қарыздар	11,783,756	13,571,593	139,287,768	121,010,160	134,480,684
Негізгі қызмет бойынша кредиторлық берешек және басқа кредиторлық берешек	39,735,895	2,071,263	1,542,731	218,799	-
Қаржылық жалдау	52,156	115,037	502,387	1,946,787	369,725
<b>Негізгі сома мен пайыздың болашақ төлемдерін қоса алғандағы барлық болашақ төлемдер</b>	<b>51,571,807</b>	<b>15,757,893</b>	<b>141,332,886</b>	<b>123,175,746</b>	<b>134,850,409</b>
<b>2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша</b>					
Қарыздар	7,126,557	35,015,029	86,989,304	158,260,697	142,401,361
Өзге де ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер	-	-	-	1,868,803	-
Негізгі қызмет бойынша кредиторлық берешек және басқа кредиторлық берешек	34,239,802	751,960	1,466,802	44,077	383,255
Қаржылық жалдау	59,852	244,771	858,199	2,536,344	339,122
<b>Негізгі сома мен пайыздың болашақ төлемдерін қоса алғандағы барлық болашақ төлемдер</b>	<b>41,426,211</b>	<b>36,011,760</b>	<b>89,314,305</b>	<b>162,709,921</b>	<b>143,123,738</b>

**32 Қаржылық тәуекелдерді басқару (жалғасы)****(в) Нарық тәуекелі**

Топ (а) валюталық және (б) пайыздық құралдар бойынша ашық ұстанымдармен байланысты нарық тәуекеліне тап болып отырады, олар нарықтағы жалпы және арнайы өзгерістер тәуекелімен тығыз байланысты.

**Валюталық тәуекел.**

Топтың кейбір қарыздары (18-ескертпе) және негізгі қызмет бойынша кредиторлық берешегі (20-ескертпе) шетелдік валютада (АҚШ доллары мен еуро) көрсетілген, сондықтан Топ валюталық тәуекелге ұшырауы мүмкін. Қазақстан нарығында туынды қаржылық құралдарды таңдау шектеулі және бұндай құралдар қымбатболғандықтан, басшылық Топтың валюталық тәуекелін хеджирлемеу туралы шешім қабылдады, себебі мұндай құралдардың табыстары сәйкес шығындарды жаппайды. Бұған қарамастан Топ болашақта және қажет болған кезде хеджирлеу құрылымын енгізу үшін қаржылық нарықтағы өзгерістерді одан әрі бақылауды жалғастыруда.

Төмендегі кестеде валюталық тәуекелге ұшыратуы мүмкін шетелдік валюталарда белгіленген жалпы сомалар көрсетілген:

Қазақстандық мың теңгемен	АҚШ доллары	Еуро	Ресей рублі	Барлығы
<i>2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша</i>				
Активтер		911,507		911,507
Міндеттемелер	(3,408,077)	(1,409,927)	-	(4,818,004)
<b>Таза позиция</b>	<b>(3,408,077)</b>	<b>(498,420)</b>	<b>-</b>	<b>(3,906,497)</b>
<i>2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша</i>				
Активтер	3	1,458,257	1	1,458,261
Міндеттемелер	(6,198,407)	(1,394,979)	(408)	(7,593,794)
<b>Таза позиция</b>	<b>(6,198,404)</b>	<b>63,278</b>	<b>(407)</b>	<b>(6,135,533)</b>

Төменде кестеде Топ ұйымдарының қызметтік валютасы үшін есепті кезең аяғында қолданылатын айырбас бағамының болуы мүмкін өзгерістері нәтижесінде болуы мүмкін қаржылық нәтиже мен өзіндік капиталдың өзгерістері келтірілген, бұл ретте барлық ауыспалы сипаттамалар өзгеріссіз қалады.

Қазақстандық мың теңгемен	Пайдаға немесе шығынға және капиталға өсері	
	31 желтоқсан 2022 ж.	31 желтоқсан 2021 ж.
АҚШ долларының 21% нығаюы (2021 ж.: 10% бекуі)	(572,574)	(495,872)
АҚШ долларының 21% әлсіреуі (2021 ж.: 13% әлсіреуі)	572,574	644,634
Еуроның 18% нығаюы (2021 ж.: 10% нығаюы)	(71,722)	5,062
Еуроның 18% әлсіреуі (2021 ж.: 13% әлсіреуі)	71,722	(6,581)

Жалпы, Топтың маңызды валюталық тәуекелдері жоқ және теңге бағамының құбылмалылығындағы жағымсыз өзгерістерге ұшырамайды, өйткені шетел валютасындағы қаржылық міндеттемелер 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша барлық міндеттемелердің шамамен 1%-ын құрайды. Алдыңғы кезеңдерде шетел валютасындағы қарыздарды қайта қаржыландыру арқылы валюталық тәуекелдер барынша азайтылды, ал 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Топтың Қазақстан Даму Банкінің АҚШ долларымен алынған траншы бойынша бір ғана валюта заемы бар.

**32 Қаржылық тәуекелдерді басқару (жалғасы)***Пайыздық тәуекел.*

Топ қаржылық жағдайына және ақша ағындарына нарықтық пайыздық мөлшерлемелердің басым деңгейінің ауытқуының әсерін қабылдайды.

Пайыздық мөлшерлемелердің өзгеру тәуекелі ұзақ және қысқа мерзімді қарыздардан туындайды. Топ Лондон қор биржасында LIBOR квоталарының әлеуетті нарықтық тәуекеліне ұшырайды. LIBOR-дің өсуі топтың ақша қозғалысына теріс әсер етуі мүмкін. Топ өзгермелі мөлшерлемелердің өзгеруіне мұқият мониторинг жүргізеді. Топта пайыздық мөлшерлемелердің өзгеруіне байланысты тәуекелдерді талдау және жеңілдету туралы ресми келісімдер жоқ.

Егер 2022 жылғы 31 желтоқсанда пайыздық мөлшерлемелер 245 базистік тармақта жоғары/төмен болса, оның үстіне барлық басқа ауыспалы сипаттамалар өзгеріссіз қалса, бір жылдағы пайда ауыспалы пайыздық мөлшерлемесі бар міндеттемелер бойынша неғұрлым жоғары/төмен пайыздық шығыстар нәтижесінде 83,659 мың теңгеге кем және 83,659 мың теңгеге артық (2021 жылғы 31 желтоқсанда: 10,185 мың теңгеге кем және 12,150 мың теңгеге артық). Жоғарыда келтірілген сезімталдық талдауы АҚШ долларында 3,408,077 мың теңге сомасында айнымалы пайыздық мөлшерлемесі бар несиелер бойынша есептелген (2021 жылғы 31 желтоқсан: 4,073,923 мың теңге).

**Капиталды басқару**

Капиталды басқарудағы топтың міндеттері - бұл топтың акционерлер үшін пайда мен басқа мүдделі тараптардың пайдасын қамтамасыз ету және капиталдың құнын төмендету үшін капиталдың оңтайлы құрылымын сақтау үшін Қызметтің үздіксіздігі принципіне сәйкес өз қызметін жалғастыру қабілетін қамтамасыз ету. Капитал құрылымын қолдау немесе түзету үшін топ акционерлерге төленетін дивидендтер сомасын реттей алады, капиталды акционерлерге қайтара алады немесе қарыз қаражатын азайту үшін активтерді сата алады. Саланың басқа компаниялары сияқты, топ меншікті және қарыз капиталының арақатынасы негізінде капиталға мониторинг жүргізеді. Бұл қатынас капиталдың жалпы сомасына бөлінген таза қарыз қаражаты ретінде анықталады. Таза қарыз қаражаты ақша қаражаты мен олардың баламалары шегеріле отырып, қарыздардың (қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте көрсетілген «қысқа мерзімді қарыздарды» және «ұзақ мерзімді қарыздарды») қоса алғанда) жалпы сомасы ретінде айқындалады. Капиталдың жалпы сомасы қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте көрсетілген «капитал жиынтығы», оған қоса таза қарыз қаражаты ретінде айқындалады. Басшылық топтың тәуекел деңгейі үшін қолайлы 30-40% тең қарыз және меншікті капиталдың арақатынасын қарайды.

<i>Қазақстандық мың теңгемен</i>	<b>Ескер.</b>	<b>31 желтоқсан 2022 ж.</b>	<b>31 желтоқсан 2021 ж.</b>
<b>Барлық қарыздар</b>	<b>17</b>	265,926,978	294,894,666
<i>Алып тастағанда:</i> Ақшалай қаражат және оның эквиваленттері	14	(36,616,760)	(12,138,171)
Таза қарыздық қаражат		231,310,218	282,756,495
<b>Барлық меншікті капитал</b>		<b>533,113,621</b>	<b>502,640,451</b>
<b>Барлық капитал</b>		<b>764,423,839</b>	<b>785,396,946</b>
<b>Қарыздық және меншікті капиталдың арақатынасы</b>		<b>30%</b>	<b>36%</b>



## 33 Қаржы құралдарының әділ құны

## Әділ құнды бағалау

Әділ құнды айқындау кезінде пайдаланылатын деректердің дұрыстығы туралы түсінік беру үшін топ өзінің қаржы құралдарын ХҚЕС-ке сәйкес белгіленген үш деңгейде жіктейді. Әділ құнды бағалау нәтижелері әділ құнның иерархия деңгейлері бойынша былайша талданып, бөлінеді: (i) 1- деңгейге сәйкес активтер немесе міндеттемелер үшін белсенді нарықтардағы нарықтық баға белгілеу бойынша бағалар (түзетілмейтін) жатады, (ii) 2-деңгейге—актив немесе міндеттемелер үшін тікелей(яғни,мысалы,баға) немесе жанама (яғни, мысалы, бағаның туындысы) бақыланатын болып табылатын барлық пайдаланылатын маңызды бастапқы деректері бар бағалау модельдерінің көмегімен алынғандар және (iii) 3-деңгейдің бағалары бақыланатын нарықтық деректерге негізделмеген (яғни, бақыланбайтын бастапқы деректерге негізделген) бағалар болып табылады. Қаржылық құралдарды әділ құн иерархиясындағы белгілі бір санатқа жатқызған кезде басшылық пайымдауды қолданады.Егер әділ құнды бағалау да айтарлықтай түзетуді талап ететін бақыланатын деректер пайдаланылса, онда ол 3-деңгейге жатады.Пайдаланылатын деректердің маңыздылығы әділ құнның барлық жиынтық бағасы үшін бағаланады. Төменде әділ баға бойынша бағаланбайтын активтер мен міндеттемелердің теңгерімдік бағасы мен әділ баға иерархиясы деңгейлері бойынша әділ бағаның талдауы келтіріледі:

Қазақстанның мың теңгемен	31 желтоқсан 2022 ж.				31 желтоқсан 2021 ж.			
	1-деңгей	2-деңгей	3-деңгей	Теңгерімді к құны	1-деңгей	2-деңгей	3-деңгей	Теңгерімді к құны
<b>АКТИВТЕР</b>								
Ақшалай қаражат және оның эквиваленттері	-	34,616,760	-	34,616,760	-	12,138,171	-	12,138,171
Пайдаланылуы, шектелген ақшалай қаражат	-	1,955,118	-	1,955,118	-	365,038	-	365,038
Тіркелген мерзімі бар депозиттер	-	12,765	-	12,765	-	255,820	-	255,820
Қаржылық дебиторлық берешек	-	39,053,877	-	39,053,877	-	32,015,429	-	32,015,429
Өзге де қаржылық дебиторлық берешек	-	7,470,101	-	7,470,101	-	8,240,566	-	8,240,566
Алынатын дивидендтер	-	-	488	488	-	-	458	458
Облигациялар	-	769,766	-	766,006	-	10,220,287	-	10,207,585
<b>Барлық қаржылық активтер</b>	<b>-</b>	<b>83,878,387</b>	<b>488</b>	<b>83,875,115</b>	<b>-</b>	<b>63,235,311</b>	<b>458</b>	<b>63,223,067</b>
<b>Міндеттемелер</b>								
Қарыздар	-	220,483,525	-	265,926,979	-	285,788,849	-	294,894,666
Қаржылық кредиторлық берешек	-	43,568,688	-	43,568,688	-	36,885,896	-	36,885,896
Жалдау бойынша міндеттеме	-	2,057,953	-	2,057,953	-	2,423,162	-	2,423,162
Ұзақ мерзімді кредиторлық берешек	-	-	-	-	-	-	-	-
<b>Барлық қаржылық міндеттемелер</b>	<b>-</b>	<b>266,110,166</b>	<b>-</b>	<b>311,553,620</b>	<b>-</b>	<b>325,097,907</b>	<b>-</b>	<b>334,203,724</b>

## Амортизацияланған құн бойынша көрсетілетін қаржылық активтер

Пайыздық мөлшерлемесі құбылмалы құралдардың әділ құны олардың баланстық құнына тең. Пайыздық мөлшерлемесі тіркелген құралдардың бағаланатын әділ құны осы секілді кредиттік тәуекел мен осы секілді өтеу мерзімін болжайтын жаңа құралдарға арналған қолданыстағы пайыздық мөлшерлемені қолдану арқылы күтілетін болашақ ақша ағындарының сомаларын дисконттау моделіне негізделеді. Қолданылатын дисконттау мөлшерлемелері контрагент тарапынан болатын кредиттік тәуекелге байланысты.

## Амортизацияланған құн бойынша көрсетілетін міндеттемелер

Облигациялардың әділ құны нарықтық баға белгілеулерге негізделеді. Пайыздық мөлшерлемесі құбылмалы несиелердің әділ құны шамамен баланстық құнға тең. Пайыздық мөлшерлемесі тіркелген және өтеу мерзімі белгіленген құралдардың есептік әділ құны осы сияқты кредиттік тәуекел мен осы секілді өтеу мерзімімен жаңа құралдарға арналған күтілетін дисконтталған ақша ағынына негізделеді.

**34 Есептік кезеңнен кейінгі оқиғалар**

2023 жылдың қаңтар және ақпан айларында Топ «Қазақстан Халық Банкі» АҚ-дан 2029 жылғы 30 қарашаға дейінгі кезеңге «№ 1 энергоблокты қалпына келтіру» жобасы бойынша 18,75% пайыздық мөлшерлеменен 7,528,456 мың теңге сомасында несиені алды. Сондай-ақ, айналым қаражатын толықтыру үшін Халық банкінен 2 800,000 мың теңге сомасында 12 айлық өтеу мерзімімен және 18,75% сыйақы мөлшерлемесімен несиені алынды.

2023 жылдың 25 қаңтарында Топ «Қазақстан Халық Банкі» АҚ-ға 4,000,000 мың теңге несиені және 138,152 мың теңге сомасында есептелген сыйақыны мерзімінен бұрын өтеді.

2023 жылғы 23 ақпанда АЖК және ГРЭС-1 Кредиттік желі келісімдеріне қоса жасалған қосымша келісімдерге қол қойды, олар бойынша банктің несиені 10 ай ішінде қайтаруды талап ету құқығы 13 айға өзгертілген.

**35 Акцияға тиесілі пайда және бір акцияның теңгерімдік құны**

**Жалғасатын қызметтен бір акцияға шаққандағы пайда:**

Қазақстандық мың теңгемен	2022 ж.	2021 ж.
Жыл ішінде топ иелеріне тиесілі жалғасатын қызметтен түскен пайда (қазақстандық мың теңгемен)	30,867,497	15,378,167
Айналымдағы жай акциялардың орташа шамадағы саны	5,602,741	5,601,812
<b>Топ иелеріне тиесілі жалғасатын қызметтен бір акцияға шаққандағы пайда (теңгеге дейін дөңгелектегенде)</b>	<b>5,509</b>	<b>2,745</b>

**Тоқтатылған қызметтен акцияға шаққандағы шығын:**

Қазақстандық мың теңгемен	2022 ж.	2021 ж.
Жыл ішінде топ иелеріне тиесілі жалғасатын қызметтен түскен шығын (қазақстандық мың теңгемен)	(735,820)	(331,856)
Орналастырылған жай акциялардың орташа алынған саны	5,602,741	5,601,812
<b>Топ иелеріне тиесілі тоқтатылған қызметтен бір акцияға шаққандағы шығын (теңгеге дейін дөңгелектегенде)</b>	<b>(131)</b>	<b>(59)</b>

**Бір акцияның теңгерімдік құны**

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша, осы қаржылық есептілік негізінде Компания басшылығы есептеген бұл көрсеткіш 93,987 теңгені (2021 жылғы 31 желтоқсан: 88,985 теңгені) құрады. Төменде бір акцияның баланстық құнын есептеу кестесі берілді:

Қазақстандық мың теңгемен	2022 ж.	2021 ж.
Барлық активтер	965,846,026	939,820,011
Алып тастағанда: материалдық емес активтер	(3,726,203)	(4,165,145)
Алып тастағанда: барлық міндеттемелер	(432,732,405)	(437,179,560)
Жай акцияларға арналған таза активтер	529,387,418	498,475,306
31 желтоқсандағы жағдай бойынша жай акциялар саны	5,632,537	5,601,812
Бір акцияның теңгерімдік құны, теңге	93,987	88,985